

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

Брисел, 10.10.2012.

SEC (2012) 333

РАДНИ ДОКУМЕНТ ОСОБЉА КОМИСИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ СРБИЈЕ за 2012. годину

који прати

**САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ
УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И САВЕТУ**

Стратегија проширења и кључни изазови за 2012–2013. годину

{COM(2012) 600}

САДРЖАЈ

1. УВОД	4
1.1 Предговор	4
1.2 Контекст	4
1.3 Односи између ЕУ и Србије	5
2. ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ	7
2.1. Демократија и владавина права	7
2.2. Људска права и заштита мањина (видети такође Поглавље 23 – Правосуђе и основна права)	16
2.3. Регионална питања и међународне обавезе	24
3. Економски критеријуми.....	29
3.1. Постојање функционалне тржишне економије.....	29
3.2. Капацитет за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама из ЕУ.....	37
4. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА.....	39
4.1. Поглавље 1: Слободно кретање робе	39
4.2. Поглавље 2: Слобода кретања радника.....	41
4.3. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга.....	42
4.4 Поглавље 4: Слободно кретање капитала	43
4.5. Поглавље 5: Јавне набавке	44
4.6. Поглавље 6: Право привредних друштава.....	45
4.7 Поглавље 7: Право интелектуалне својине.....	46
4.8 Поглавље 8: Конкуренција	47
4.9. Поглавље 9: Финансијске услуге.....	49
4.10. Поглавље 10: Информационо друштво и медији.....	50
4.11. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој.....	51
4.12. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика.....	53
4.13. Поглавље 13: Рибарство	54
4.14. Поглавље 14: Транспортна политика	55
4.15. Поглавље 15: Енергетика.....	57
4.16. Поглавље 16: Опорезивање	59
4.17. Поглавље 17: Економска и монетарна политика	60
4.18. Поглавље 18: Статистика	61

4.19. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	62
4.20. Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика	66
4.21. Поглавље 21: Трансевропске мреже	66
4.22 Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената	67
4.23 Поглавље 23: Правосуђе и основна права (Види и Политичке критеријуме).....	69
4.24. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност.....	73
4.25. Поглавље 25: Наука и истраживање	78
4.26 Поглавље 26: Образовање и култура	79
4.27 Поглавље 27: Животна средина и климатске промене	80
4.28. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља.....	84
4.29. Поглавље 29: Царинска унија.....	85
4.30. Поглавље 30: Економски односи са иностранством	87
4.31. Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика	88
4.32. Поглавље 32: Финансијска контрола.....	89
4.33. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе.....	90
Статистички анекс	92

1. УВОД

1.1 Предговор

Од марта 2002. године Комисија редовно извештава Савет и Парламент о напретку земаља региона западног Балкана. Овај извештај о напретку који је остварила Србија у припреми за чланство у ЕУ у великом делу прати исту структуру као претходних година. Извештај:

- кратко описује односе између Србије и Уније;
- анализира стање у Србији у погледу политичких критеријума за чланство;
- анализира стање у Србији на основу економских критеријума за чланство;
- испитује капацитет Србије да преузме обавезе чланства тј. правних тековина изражених у Уговорима, секундарном законодавству и политикама Уније.

Извештај покрива период од октобра 2011. до септембра 2012. Напредак се мери на основу донетих одлука, усвојених прописа и спроведених мера. По правилу, прописи или мере које су у припреми или чекају скупштинско одобрење нису узети у обзир. Овакав приступ обезбеђује уједначен поступак у свим извештајима и омогућава објективно оцењивање.

Овај извештај се заснива на информацијама које је Комисија сакупила и анализирала. Поред тога, коришћени су многи извори, укључујући прилоге Владе Републике Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента¹ и информације добијене од разних међународних и невладиних организација.

Комисија доноси детаљне закључке у вези са Србијом у свом засебном саопштењу о проширењу², на основу стручне анализе садржане у овом извештају.

1.2 Контекст

Европски савет је одобрио Србији статус земље кандидата 1. марта 2012. године на основу Мишљења Комисије о захтеву Србије за чланство које је усвојено 12. октобра 2011. године. Савет је 5. децембра 2011. године закључио да ће започињање преговора о

---

1 Известилац за Србију је господин Јелко Кацин.

2 Стратегија проширења и кључни изазови 2012 – 2013, COM (2012) 600.

* Ово означавање не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244/99 и Мишљењем МСП-а о проглашењу независности Косова.

приступању размотрити Европски савет у складу са успостављеном праксом, након што Комисија процени да је Србија достигла неопходан степен усклађености са критеријумима чланства, посебно кључним приоритетом у вези са предузимањем корака у циљу видљивог и одрживог побољшања односа са Косовом*, у складу са условима процеса стабилизације и придруживања.

1.3 Односи између ЕУ и Србије

Србија учествује у **процесу стабилизације и придруживања**.

Споразум о стабилизацији и придруживању је потписан, заједно са **Прелазним споразумом** о трговини и трговинским питањима у априлу 2008. године. Он обезбеђује оквир за заједничке обавезе у погледу широког опсега политичких, трговинских и економских питања. Прелазни споразум је ступио на снагу 1. фебруара 2010. године. Дана 14. јуна 2010. године, на Спољно-политичком савету, министри су се договорили да поднесу Споразум о стабилизацији и придруживању својим парламентима на ратификацију. Процес се ближи крају, само у једној држави чланици се чека ратификација.

Србија бележи позитивна достигнућа у примени обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању као и Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима. Привремени одбор и одређени број пододбора се састају на годишњем нивоу како би дискутовали о темама које укључују унутрашње тржиште, конкуренцију, транзитни саобраћај, трговину, царину, опорезивање, пољопривреду и рибарство. Уопштено говорећи, Србија поштује своје обавезе из ССП и ПС у тим областима и сарадња се добро развија.

У јануару 2012. године, српска влада је усвојила ревидиран и ажуриран Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију за период од 2008. до 2012. године, узимајући у обзир мишљење Комисије.

Састанци **политичког дијалога** на министарском нивоу се одржавају од 2003. године. Политички дијалог између Европске комисије и државних органа Србије се одржава у оквиру **унапређеног сталног дијалога (УСД)** од 2003. године. Међупарламентарни састанци између представника Европског парламента и Народне скупштине Републике Србије се одржавају на годишњем нивоу од 2006. године. Неколико састанака унапређеног сталног дијалога обухватило је секторе из Споразума о стабилизацији и придруживању који нису укључени у Прелазни споразум, као што су енергетика, животна средина, социјална политика, правда, слобода и безбедност.

Србија учествује у мултилатералном **економском дијалогу** са Комисијом и државама чланицама ЕУ. Циљ овог дијалога је да се Србија припреми за учешће у мултилатералном

надзору и координацији економске политике у економској и монетарној унији ЕУ. У том контексту, први пут је позвана на састанак Савета о претприступном фискалном надзору у мају 2012. године.

Визна либерализација за грађане Србије који путују на територију Шенгена је на снази од децембра 2009. године. Комисија је осмислила механизам праћења поствизне либерализације како би проценила да ли је примена реформи које је земља увела доследна са визном мапом пута и да ли је одржива. Ово је допуњено механизмом упозорења како би се спречиле злоупотребе. Комисија је представила свој други извештај о праћењу Европском парламенту и Савету у децембру 2011. и усвојила трећи у августу 2012. године. **Споразум о реадмисији** између Европске уније и Србије је на снази од јануара 2008. године.

Финансијска помоћ се пружа кроз Инструмент за претприступну помоћ (ИПА). Делегација ЕУ у Београду тренутно управља програмом ИПА на централизован начин. Србија се припрема за децентрализовано управљање ИПА фондовима. Вишегодишњи индикативни плански документ за период од 2011 – 2013. усваја секторски приступ и усмерава помоћ на следећих седам сектора: правда и унутрашњи послови, реформа државне управе, социјални развој, развој приватног сектора, транспорт, животна средина, климатске промене и енергетика, пољопривреда и рурални развој. Поред тога, земља и даље има користи од разних регионалних и хоризонталних програма. Прекогранична сарадња се такође користи за промовисање изградње капацитета и дијалога између локалних и регионалних власти суседних земаља, Бугарске, Мађарске, Румуније, Босне и Херцеговине, Хрватске и Црне Горе.

Уопштено говорећи, између 2011. и 2012. године, ЕУ је посветила преко 2,2 милијарде евра Србији у облику бесповратних средстава и 5,8 милијарди евра у облику повлашћених зајмова. За период 2007 – 2012. Комисија је одредила 1.176 милиона за ИПА пројекте који ће се спроводити у земљи.

Цивилно друштво у Србији је примило значајну финансијску помоћ од ЕУ кроз ИПА Подршку цивилном друштву и националне програме, као и кроз Европски инструмент за демократију и људска права. Циљеви помоћи обухватају шире укључивање цивилног друштва у доношење одлука и повећање капацитета независних организација цивилног друштва. Подршка цивилном друштву кроз програме у 2011. години износи преко 4,2 милиона евра.

Србија учествује у великом броју програма ЕУ: Седми оквирни програм за истраживање и технолошки развој, ПРОГРЕС, Програм за конкурентност и иновативност, Програм подршке политикама за примену информационих и комуникационих технологија, Програм културе, Програм царина и Фискалис програм.

2. ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ

У овом одељку разматра се напредак који је Србија учинила у испуњењу политичких критеријума из Копенхагена, а којима се захтева стабилност институција које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту мањина. У њему се, такође, прате регионална сарадња, добросуседски односи са земљама обухваћеним проширењем и државама чланицама и испуњавање међународних обавеза, као што је сарадња са Међународним кривичним судом за бившу Југославију (МКТЈ).

2.1. Демократија и владавина права

Устав

Устав је великим делом усаглашен са европским стандардима. Међутим, неке одредбе не одсликавају у потпуности препоруке Венецијанске комисије у њеном Мишљењу из марта 2007. године, посебно одредбе које се односе на дозвољавање контроле политичким партијама над посланичким мандатима, као и одредбе које се односе на претерану улогу Парламента при изборима и разрешењима, посебно у правосуђу.

Народна скупштина

У Србији су одржани парламентарни и локални избори у нормалном термину у мају 2012. године, заједно са покрајинским изборима у Војводини. Одржани су и превремени председнички избори у мају 2012. године након што је актуелни председник Борис Тадић одлучио да да оставку, што је увело изборни календар у један ток. Србија је прихватила помоћ ОЕБС-а у организацији изборних радњи за њене парламентарне и председничке изборе на Косову. Агенција за борбу против корупције је почела са спровођењем правних прописа из 2011. о финансирању политичких партија, као и са надзором изборних кампања. Избори су били слободни, поштени и мирни и међународна посматрачка тела су их описала као „конкурентне, одржане у погодној атмосфери и професионално организоване”, упркос неким недостацима у транспарентности у раду Државне изборне комисије и у вођењу новог јединственог бирачког списка. Ова тела су препоручила унапређење изборне администрације. Напоменуто је и медијско извештавање као недовољно уравнотежено и аналитичко, што указује на већу потребу да се разјасни проблем власништва медија. Неколико опозиционих партија је изнело оптужбе за превару али надлежни органи то питање још нису расветлили.

Лидер Српске напредне странке (СНС), Томислав Николић, је победио на председничким изборима актуелног председника Бориса Тадића, лидера Демократске странке (ДС). Листа СНС је обезбедила највећи број посланика са 73 посланичка места од 250, док је иза ње листа ДС са 67 места. Листа коју је предводила Социјалистичка партија Србије (СПС) је била трећа са 44 посланичка места. Демократска странка Србије (ДСС) је обезбедила 22 места, листа који је предводила Либерално демократска партија (ЛДП) 19 места а

Уједињени региони Србије (УРС) 16 места. Преосталих 10 посланичких места су освојиле партије које заступају мањине. Већина ових странака су за придруживање Србије ЕУ. Српска радикална странка, која се противи напорима Србије за интеграцију у ЕУ, није прешла цензус за улазак у Скупштину.

Нова скупштина је конституисана у мају 2012. године. У складу са изборном реформом из 2011. године, посланици су по први пут именовани по редоследу како се појављују на изборним листама, а пракса „бланко оставки”, према којој су посланици својим партијама подносили писма оставке на почетку свог мандата, сада је забрањена. У Скупштини има 84 жене, што чини 34% свих посланика. У Скупштини су и даље заступљени чланови националних мањина. У складу са пословником о раду из 2010. године, радна тела су уједначена са циљем да Скупштина буде делотворнија. Опозиција председава једним бројем одбора, укључујући Одбор за европске интеграције, али не више и онима који обухватају финансије, безбедност и унутрашње послове.

На јесењем заседању 2011. године усвојено је неколико закона који проистичу из Националног плана за интеграције у ЕУ. Скупштинске активности су биле успорене уочи и током предизборне кампање. Након успостављања скупштинских тела крајем јула, рад се наставио; хитни поступци са ограниченим временом за расправу и дебату примењени су на неколико законодавних прописа, укључујући и проблематичне измене закона о централној банци.

Скупштина је развила коришћење јавних расправа, укључујући једну о својој улози у процесу интеграције у ЕУ у јануару 2012. године и другу о приступу ИПА фондовима у марту 2012. године. Скупштински надзор над извршном влашћу је остао слаб. Од децембра 2011. до јула 2012. године није било редовних седница за постављање посланичких питања Влади. Рад одбора је остао реактиван, а кључне дебате су се водиле на пленарним заседањима.

Уопштено говорећи, избори су били конкурентски, професионално спроведени и мирни у целој земљи. Законски оквир из 2011. године је спроведен, али се још увек чекају резултати надзора над финансирањем политичких партија. Приближавање избора је прекинуло законодавну активност, али су се остале скупштинске активности одвијале нормално. Надлежни органи треба да следе препоруке изборне посматрачке мисије ОЕБС-ОДИHR.

Влада

После парламентарних избора, нова коалициона влада је у јулу преузела дужност на основу споразума између СНС, СПС, УРС и две мање странке, а лидер СПС је преузео место премијера. Нови премијер је чврсто обећао да ће убрзати ЕУ агенду реформи са циљем отварања преговора о приступању.

Током целог периода који покрива овај извештај, Влада је показивала своје опредељење за ЕУ интеграције, нарочито настављајући спровођење појединих одредби Прелазног споразума, у складу са договореним планом либерализације. Она се обавезала да, уз подршку Канцеларије за европске интеграције Србије (КЕИ), Координационог тела за приступање ЕУ и Савета за европске интеграције, прати препоруке Мишљења Комисије и усвојила је трећу ревидирану верзију Националног програма за европске интеграције (NPI) у јануару 2012. године. Влада је сачинила нацрте једног броја закона са циљем даљег усаглашавања националног права са европским стандардима и донела је нове подзаконске акте ради оцене регулаторног утицаја. Постоји извесно побољшање у њеном праћењу годишњег програма рада. Међутим, поступку израде нацрта и даље мањка транспарентност, довољно устројство и време за делотворну расправу свих заинтересованих страна, што би правно окружење учинило предвидљивијим. Треба унапредити спровођење усвојених прописа и надзор над њима. Министри не поштују увек мишљења и препоруке независних регулаторних тела, укључујући Државну ревизорску институцију, па их чак у неким случајевима и отворено оспоравају. Генерални секретаријат владе треба ојачати како би могао да покрене политички систем ка већој ефикасности и квалитетнијем учинку.

У погледу **локалне самоуправе**, прописе о општинским финансијама треба појаснити и правилно спроводити да би се обезбедило предвидиво финансирање општина. Не постоји надзор над функцијама које су додељене општинама. Надлежности се и даље преносе без обезбеђивања довољних капацитета и средстава на локалном нивоу. Национални савет за децентрализацију је и даље неактиван. Треба даље унапредити консултације са локалним властима о новим законодавним актима или изменама и допунама постојећих закона које имају утицаја на локалном нивоу.

Уопштено говорећи, одлазећа влада је испунила цео мандат а нова влада је постављена и ради од јула. Обе су биле активне следећи стратешки циљ ЕУ интеграција. Међутим, влада и даље нема доследан, структурирани приступ консултовању заинтересованих страна и треба да развије надзор над припремом и спровођењем новоусвојених прописа. Остаје да се појасни и правилно спроведе правни оквир за локалну самоуправу.

Државна управа

Постигнут је незнатан напредак у реформи државне управе. Закон о управној инспекцији који уређује поступке провере усаглашености управних тела са управним правом, донет је новембра 2011. године. Савет за реформу државне управе је настави да се бави само управним и техничким проблемима а да није активно усмерио спровођење Стратегије за реформу државне управе, која је остала недовољна. Већа политичка опредељеност, боља координација и увећани финансијски и људски ресурси потребни су да би довели до реформе управе.

Законски оквир је још увек непотпун. Тек треба усвојити ново законе о општим управним поступцима и о запосленима у локалној власти и платама. Закон о управним споровима и даље није у потпуности усаглашен са европским стандардима у судском преиспитивању управних аката.

Систем планирања политике и координације треба унапредити да усмери развој политике и изради доследне планове рада за државну управу. Управа и капацитет руковођења на локалном нивоу су слаби, а значајна разлика међу општинама и даље постоји. Закон о државним службеницима се не примењује на службенике локалне управе.

Систем запошљавања и напредовања у каријери још увек није у потпуности на бази заслуга и запошљавање је и даље подложно политичком утицају. Локална власт нема службу за људске ресурсе која је професионална и на бази заслуга. Један број именована на места високих државних службеника је још увек у току. Поступци избора се не примењују равномерно, а руководиоци још увек имају превише дискреционог права при одабиру кандидата са листа које изборне комисије сачине по одржаним конкурсима. Запослени на одређено време се још увек не примају у складу са критеријумима конкуренције, а уговори се додељују без интерног или јавног конкурса. Промене у управи које предвиђа нова влада не треба да шкоде њеном капацитету да начини даљи напредак у усклађивању са правним тековинама и њиховој имплементацији.

Нови програм обуке за државне службенике је усвојен 2012. године и одржано је неколико курсева. Међутим, само мали постотак државних службеника, а нарочито врло мали постотак руководилаца је учествовао у овим обукама. Није обезбеђена обука за увођење на радно место.

Неколико **независних регулаторних тела** се и даље суочава са логистичким ограничењима. Скупштина треба да настави са разматрањем годишњих извештаја и побољша праћење законских предлога које су поднела та тела. У погледу реструктурирања државних агенција, треба посветити потребну пажњу потреби да се одрже капацитети и овлашћења за спровођење правних тековина. У неким случајевима, када је то прописано правним тековинама, треба сачувати независност таквих тела.

Канцеларија заштитника грађана је наставила да буде ефикасна и постала је приступачнија. Мандат државног заштитника грађана обновила је Скупштина у августу 2012. године. Број жалби грађана се повећао. Највећи број пријављених кршења односи се на извршну и управну власт. Још увек нису усвојене измене Закона о Заштитнику грађана које би требало да повећају независност заштитника грађана. Препоруке заштитника грађана не поштују се довољно.

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је и даље активан и Скупштина је обновила његов мандат у децембру 2011. године. Начињен је изванредан напредак у спровођењу прописа који обезбеђују приступ информацијама од

јавног значаја. Ипак, препоруке повереника се још увек довољно не поштују. (*Видети такође, за заштиту података, Поглавље 23 – Правосуђе и основна права*).

Државна ревизорска институција (ДРИ) Србије је наставила да постепено гради своје капацитете и даље запошљавајући ревизоре, а мандат њеног председника је Скупштина обновила у септембру 2012. године. ДРИ сада има око 130 запослених, укључујући преко 100 ревизора. ДРИ је такође наставила да ради на унапређивању ревизорске методологије и повећала је покривеност ревизијом. (*Видети такође Поглавље 32 – Финансијска контрола*).

Измене и допуне закона о централној банци које су усвојене у августу 2012. године озбиљно су нарушиле независност Народне банке Србије (*Види такође Поглавље 17 – Економска и монетарна политика*).

Уопштено говорећи, реформа државне управе споро напредује и отежана је због недовољног политичке опредељености. Потребно је заокружити законски оквир и потпуно га ускладити са међународним стандардима. Потребно је унапредити спровођење постојећих закона и стратегије. Треба развијати и примењивати системе запошљавања и напредовања на бази заслуга. Потребно је интензивирати праћење препорука независних регулаторних тела.

Цивилна контрола снага безбедности

Остварен је незнатан напредак у цивилној контроли снага безбедности. У складу са пословником из 2010. године, у јулу је установљен посебан скупштински одбор за цивилну контролу снага безбедности. Скупштински надзор је у пракси остао ограничен. Потребно је разјаснити правни оквир за праћење комуникација које врше безбедносне и обавештајне службе. Одредбе Закона о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији које су допуштале да осетљиви подаци у вези са комуникацијама грађана буду надзирани без судског налога Уставни суд је прогласио неуставним априла 2012. године. Постоје тврдње да је нејасна правна ситуација довела до злоупотреба. Остаје да се донесе закон о приступу државним безбедносним досијеима.

Правосудни систем (видети и Поглавље 23 Правосуђе и основна права)

Србија је постигла незнатан напредак у области реформе правосуђа.

У децембру 2011. године усвојени су амандмани са циљем унапређења ефикасности Уставног суда. Сада је дозвољено да већа сачињена од осморо или троје судија расправљају о појединим одлукама, док је седница Суда у пуном саставу задржала стари формат за важне случајеве. У складу са препорукама Венецијанске комисије, морају се усвојити измене Устава, као и даље мере како би се смањио све већи број заосталих

предмета. Ово посебно када је реч о предметима који се односе на повреду права на суђење у разумном временском року, који чине 40% заосталих предмета Уставног суда, а могу се доделити Врховном касационом суду.

Када је реч о *независности* судства, Високи савет судства (ВСС) и Државно веће тужилаца (ДВТ) преузели су администрацију буџета судова и тужилаштва у марту 2012. године; Министарство правде и даље је надлежно за ИТ и капиталне трошкове у судском систему и за финансирање административног особља судова. ВСС и ДВТ још нису завршили поступак именовања председника судова и државних тужилаца. ВСС и ДВТ још нису усвојили правила о редовној евалуацији рада и резултата активних судија и тужилаца. Предвиђена евалуација судија за прекршаје који су постављени 2009. године и имају трогодишњи мандат тек треба да се изврши. Одговарајући систем напредовања према заслугама још увек није у потпуности развијен када је реч о судијама и тужиоцима. Још увек је могуће ући у судску професију, посебно на вишим нивоима, на основу нејасних критеријума и без завршене Правосудне академије. Правни оквир још увек оставља простора за непримерен политички утицај на правосуђе, посебно када је реч о овлашћењу Скупштине да поставља судије и тужиоце укључујући и председника Врховног касационог суда и републичког јавног тужиоца – и њеном директном учешћу у раду ВСС и ДВТ.

Уставни суд је јула 2012. године поништио поступак реизбора судија и тужилаца из 2009/2010. године, као и поступак преиспитивања одлука са циљем исправљања процесних недостатака, због неиспуњавања одговарајућих стандарда. Суд је поништио све одлуке ВСС и ДВТ којима су одбијени приговори судија и тужилаца изјављени против одлука којима нису поново изабрани и наложио Савету и Већу да их све врати на дужност у року од 60 дана. Када је реч о судијама, Суд је између осталог узео у обзир да ВСС није имао потребни кворум те да је прекршио захтев непристрасности. У вези са тим, Суд је имао примедбу на учешће чланова по службеној дужности – председника Врховног суда, председника скупштинског одбора и министра правде – и члана из реда адвоката како при доношењу првобитне одлуке о реизбору тако и током поступка преиспитивања одлуке. Суд је такође узео у обзир да претпоставка достојности захтева да судије могу бити разрешене дужности само ако за то гласа већина чланова ВСС, што није био случај јер њих троје није било у могућности, делимично или потпуно, да гласа (један је поднео оставку и упражњено место попуњено је после три месеца, против другог је био покренут кривични поступак, а против трећег је био покренут поступак због неспојивости функција будући да је био и декан правног факултета). Што се тиче тужилаца, уочени су слични недостаци који су оцену ДВТ да подносиоци жалби не испуњавају критеријуме стручности, оспособљености и достојности учинили неваљаном. Уставни суд је нарочито сматрао да је поступак преиспитивања одлука неправедно ставио терет доказивања на подносиоце жалби и да су се одлуке Савета често заснивале на чињеницама и

претпоставкама које подносиоци жалби нису били у могућности да оспоре. Због свега наведеног, српске власти треба да процене како се реформа правосудног система може даље унапредити када ће већина неизабраних судија и тужилаца бити реинтегрисана на основу одлука Уставног суда.

Непристрасност судија и даље уопштено постоји нарочито захваљујући аутоматизованој додели судских предмета, што је сада уведено у све трговинске и основне судове. У јулу 2012. године, Управни суд и Апелациони суд у Београду те Врховни касациони суд добили су нови софтвер за управљање предметима.

Са циљем обезбеђења *одговорности*, предузети су кораци ка успостављању дисциплинског система. ВСС је увео дисциплинског тужиоца и дисциплинску комисију, који су водили неколицину предмета и донели неколико коначних одлука. ДВТ је јула 2012. године усвојило Правила о дисциплинском поступку и одговорности, која тек треба у потпуности усагласити с европским стандардима. ВСС треба да оснује одговарајућа дисциплинска тела и да обезбеди евиденцију резултата истрага и изречених казни у дисциплинским поступцима. Виши судови и Министарство наставили су унутрашњу техничку и административну контролу у судовима и идентификовали недостатке у регистрацији и решавању судских предмета.

Један број закона ступио је на снагу са циљем унапређења *ефикасности* правосуђа и примене међународних стандарда у националним судовима. Правосудна академија изабрала је нову генерацију студената и обезбедила низ програма обуке за запослене судије, тужиоце, судско особље и адвокате, али све то треба систематизовати и структурирати. Правосудни буџет је у 2012. години остао стабилан и износио је око 213 милиона евра (0,65% БДП-а). Судови су током 2011. године добили 2,23 милиона нових предмета, решили 2,65 милиона предмета, а остало им је 3,34 милиона заосталих предмета. Нови Закон о парничном поступку, на снази од фебруара 2012. године, има за циљ повећање ефикасности парничним поступцима, који чине две трећине свих предмета пред српским судовима. Први приватни судски извршиоци поднели су заклетву а први јавни бележници изабрани у мају 2012. године. Међутим, ступање на снагу Закона о јавним бележницима одложено је за 2013. годину. И даље постоји велика неуравнотеженост у количини посла који добијају судије различитих судова, а нарочито између оних у Београду и других судова. Потребна је свеобухватна анализа функционисања нове мреже судова у смислу трошкова, ефикасности и приступа правди. Треба побољшати квалитет правосудне статистике.

Нови Законик о кривичном поступку примењује се у предметима из области организованог криминала и ратних злочина од јануара 2012. године (а у свим кривичним предметима ће се примењивати од јануара 2013. године). Он уводи нови

модел кривичне истраге и даје тужилаштву водећу улогу у прибављању доказа и њиховом представљању пред судом. Један од циљева је да се скрати фаза истраге, али ово ће захтевати да тужилаштва буду дорасла сложености своје нове улоге. Због увођења тужилачког система поставља се питање процеуралних гаранција, посебно могућности сиромашнијих оптужених да финансирају добру одбрану, и на овај проблем указали су и заштитник грађана и повереник за приступ информацијама од јавног значаја. Истовремено, тужилаштва ће морати да покажу да су способна да обезбеде осуде у предметима високог нивоа које ће водити против добро плаћених тимова одбране. Такође треба спровести пажљиву анализу спровођења правног оквира који се односи на злоупотребу службеног положаја или овлашћења како би се обезбедила његова конзистентност и пропорционалност. Генерално, Србија треба да обезбеди доследну примену процесних гаранција у целој земљи.

Управни суд је наставио са интензивнијим радом у периоду равномерног прилива нових предмета па је до краја 2011. године успео да смањи број заосталих предмета за око 2.500, на 17.711 предмета. Међутим, треба развити стручност судија Управног суда, посебно у областима као што су азил, заштита потрошача, државне субвенције и конкуренција.

Уопштено говорећи, постигнут је незнатан напредак, углавном у спровођењу нових закона чији је циљ ефикасност судског система. Преиспитивање реизбора судија и тужилаца није исправило постојеће недостатке, а поступак је поништио Уставни суд који је наложио враћање на радно место свих судија и тужилаца који су уложили жалбе на одлуку којом нису поново изабрани. Предмети које је Уставни суд вратио мораће пажљиво да се обраде и то у складу са одлукама Уставног суда. Систем професионалне евалуације, ефектна дисциплинска правила и јаче гаранције интегритета тек треба успоставити. Да би се повратило поверење грађана, власти ће морати да размотре додатне мере за јачање независности, непристрасности, стручности, одговорности и ефикасности правосуђа, а посебно: транспарентне критеријуме за избор судија и тужилаца; почетни и тренинг запослених у надлежности Правосудне академије, заједно са оцењивањем активних судија и тужилаца, укључујући и оне који су први пут изабрани 2009; гаранције интегритета; рационализацију судова. Да би се одговорило на ове изазове неопходно је усвојити нову стратегију реформе правосуђа, заједно са акционим планом за њено спровођење, заснованим на функционалном преиспитивању правосуђа.

Политика борбе против корупције (видети и Поглавље 23 – Правосуђе и основна права)

Република Србија је постигла незнатан напредак у области борбе против корупције. Напредак је постигнут пре свега у области спровођења закона. Настављено је спровођење преосталих ГРЕКО препорука. Измене и допуне Закона о здравственој заштити и Закона о адвокатури обухватају и одредбе о сукобу интереса. Влада још није завршила Националну стратегију за борбу против корупције за период 2012–2016. и одговарајући акциони план. Мало је доказа у пракси о улози координатора, која је под претходном владом званично додељена министру правде. Конкретна надлежност у овој области поверена је у новом саставу Владе Србије њеном првом потпредседнику.

Интензивирао је рад Агенције за борбу против корупције, који је усредсређен на превенцију. Агенција је почела да примењује Закон о финансирању политичких активности из 2011. године. Усвојила је подзаконске акте који се односе на праћење предизборних кампања и успоставила је широку мрежу за надзор избора 2012. године. Такође је сакупила годишње финансијске извештаје од већине политичких субјеката и издала упозорења за њих десет који нису поднели ове извештаје у року. Агенција је наставила да врши циљане провере добијених имовинских карата. Ова активност резултирала је прекршајним осудама у два случаја, а кривичном пријавом у трећем. Агенција је прикупила мало података за свој нови регистар правних лица која учествују у јавним набавкама а у којима државни званичници имају удео преко 20%. Што се тиче могућности конфликта интереса у случајевима обављања двеју јавних функција, Агенција је у 2011. години донела скоро 500 одлука и оне се генерално спроводе. Међутим, Агенција још увек треба да успостави евиденцију резултата ефикасне контроле финансирања политичких странака. Агенција још увек не користи своја овлашћења у потпуности и треба да унапреди сарадњу са релевантним заинтересованим странама како би ефикасно проверила имовинске карте.

Савет за борбу против корупције наставио је активност на пољу објављивања и анализе случајева системске корупције. Пошто је Агенција објавила подробне извештаје о случајевима високе корупције, уследила је врло ограничена акција.

Специјални тужилац за корупцију и организовани криминал покренуо је истраге у 115 случајева корупције у 2011. години. Они обухватају неколико случајева средњег и високог нивоа. Дошло је до значајног повећања броја предмета корупције на нижим нивоима због чега су 2011. године тужилаштва покренула истраге, али у великој већини случајева санкције су биле благе. Даљи напори су неопходни како би се успоставила евиденција резултата судског гоњења и осуда, посебно у предметима високог нивоа.

Полицијски органи морају бити проактивнији и развијати способности спровођења финансијских истрага. Мало је учињено по питању заштите „звиждача”.

Унутрашња контрола коју спроводе Управа царина и полиција наставља да даје резултате у виду великог броја истражених случајева и изречених казни. Јавне набавке, управљање јавним предузећима, поступци приватизације и јавна потрошња и даље дају разлоге за озбиљну забринутост, јер су у тим областима независан надзор и капацитети за рано откривање злоупотреба и конфликта интереса недовољно развијени. Корупција и даље представља проблем у здравству и образовању. Потребне су свеобухватне анализе ризика за области подложне корупцији. Координација свих заинтересованих страна мора се ојачати како би се обезбедила ефикасна превенција и кривично гоњење случајева корупције.

Уопштено говорећи, настављено је спровођење правног оквира за борбу против корупције. Интензиван је рад Агенције за борбу против корупције, углавном у области финансирања политичких партија. Међутим, корупција је и даље распрострањена у многим областима те и даље представља велики проблем. Још увек се чека на нову стратегију за борбу против корупције и акциони план. Потребно је значајно побољшати спровођење правног оквира и ефикасност институција надлежних за борбу против корупције. Неопходно је уложити даље напоре како би се усвојио проактивнији приступ истрагама и кривичном гоњењу корупције, а правосуђе мора постепено успоставити добру праксу осуда, укључујући и предмете високог нивоа, посебно у случајевима злоупотребе јавних средстава. Како би се значајније побољшао учинак у борби против корупције, неопходан је јачи политички правац и делотворнија међуагенцијска координација.

2.2. Људска права и заштита мањина (видети такође Поглавље 23 – Правосуђе и основна права)

Поштовање међународног права у области људских права

Србија је већ ратификовала све главне међународне правне инструменте из области људских права.

Током периода на који се односи овај извештај, Европски суд за људска права (ЕСЉП) је изрекао пресуде по 40 жалби налазећи да је Србија прекршила права загарантована Европском конвенцијом о људским правима (ЕКЉП). Већина пресуда до сада се односе на предуго трајање судских поступака и неизвршење домаћих пресуда. Неопходно је извршење пресуда Европског суда за људска права у случајевима накнаде за раднике у државним предузећима, за шта је Влада издала уредбу у марту 2012. Укупно 4.833 нове жалбе поднесено је ЕСЉП од септембра 2011. године, што је укупан број жалби по којима

се тренутно поступа довело до 9.478. Број жалби поднесених против Србије равномерно расте и сада представља 6% свих жалби поднесених Суду.

Постоји напредак у **унапређивању и остваривању људских права**. Спроведене су различите активности у циљу промовисања толеранције, борбе против дискриминације и поштовања људских права. Различите прилике као што је обележавање Међународног дана људских права, Међународног дана жена, Међународног дана Рома и Дана поноса су искоришћене за подизање свести о проблемима у области људских права. Одржане су различите обуке за судије, тужиоце, правне заступнике, затворске службенике и полицијске службенике. Ипак, спровођење важних међународних правних инструмената мора бити додатно побољшано.

Уопштено говорећи, законодавни и институционални оквири за поштовање људских права постоје а предузете су и активне мере да се осигура њихово спровођење. Ипак, неопхони су даљи напори да се примене међународни правни инструменти.

Грађанска и политичка права

Постигнут је изванредан напредак у **спречавању тортуре и лошег поступања** према људима лишеним слободе. Заштитник грађана, који од јануара 2012. године делује као Национални механизам за превенцију тортуре спровео је прве инспекције затвора, психијатријских болница, полицијских станица и центара за социјално старање. Лоши услови за живот, незадовољавајућа здравствена нега и недостатак програма адекватне и специјалне неге још увек изазивају забринутост. Не постоје адекватне правне мере заштите приликом пријема и неге људи са душевним обољењима који су против своје воље смештени у психијатријске инситуције или институције за социјално старање. Потребно је значајно јачање система унутрашње контроле полиције у смислу особља и обуке као и побољшање одговора на оптужбе за лоше поступање.

Постоји напредак у области **затворског система**. Акциони план за спровођење Стратегије за смањење пренасељености затвора је усвојен у новембру 2011. године. Дошло је до извесног побољшања у инфраструктури затвора а у новембру 2012. године отворен је и нови затворски објекат са 450 места у близини Београда. Ипак, затворски систем се и даље суочава са озбиљним проблемима због пренасељености затвора где на 11.500 затвореника долази неких пет до шест хиљада места. Неопхони су даљи напори како би се побољшали услови за живот, здравствена нега и пружили адекватни програми неге за затворенике. Алтернативне санкције треба да се уведу у већем обиму. Не постоји довољан број затворског особља у директном контакту са затвореницима. Остаје да се uvede ефикасан систем условних казни.

Уставне гаранције за **приступ правди** постоје. Међутим, трајање судских поступака и заостатак у решавању предмета и даље су забрињавајући. Треба израдити прописе и обезбедити финансирање за делотворан систем бесплатне правне помоћи.

Постоји правни оквир којим се осигурава **слобода изражавања**. Што се тиче медија, основано је неколико радних група за спровођење Медијске стратегије усвојене у октобру 2011. године и пропратних акционих планова. Републичка радиодифузна агенција (РРА) је побољшала транспарентност свог рада и унапредила своје техничке капацитете за надзор емитера. Ипак, насиље и претње упућене новинарима и даље дају разлог за забринутост, иако се учесталост оваквих догађаја мало смањила. Српске власти наставиле су да пружају полицијску заштиту новинарима и медијима којима су упућене претње. Истраге о убиствима новинара с краја деведесетих година и првих година 21. века, као и о поновљеним претњама новинарима, до сада нису довеле до откривања учинилаца. И даље је неопходан свеобухватнији и проактивнији приступ полиције и судства. Треба унапредити надзор дискриминишућих говора или говора мржње од стране РРА. Поступак којим се именују чланови РРА и даље изазива забринутост у погледу независности овог тела. Приступ оглашавању у медијима је и даље под контролом малог броја економских и политичких актера, што подразумева значајан ризик од утицаја на медије и од самоцензуре. Транспарентност власничке структуре медија још увек није осигурана. Спровођење медијске стратегије мора да се убрза.

Слобода окупљања и удруживања је загарантована Уставом и углавном се поштује. До августа 2012. године регистрована је 91 политичка странка, укључујући 53 странке које представљају мањине. У децембру 2011. године Уставни суд је донео пресуду да је одлука Министарства унутрашњих послова да не дозволи одржавање Параде поноса 2009. године на локацији коју су пријавили организатори представљала повреду права на слободу окупљања. Ипак, док је Фестивал поноса могао да се одржи у Београду од 30. септембра до 7. октобра 2012, сама Парада поноса, заказана за 6. октобар 2012. је забрањена од стране српских власти из безбедносних разлога, другу годину за редом. Активности екстремистичких десничарских организација и насилних група такозваних навијача и даље су веома забрињавајуће. Уставни суд је у јуну 2012. године забранио другу такву организацију. Кривични поступци су покренути у априлу 2012. године против 12 лица која се терете за учешће у нападима на страна дипломатска представништва у Београду, укључујући амбасаде ЕУ, у фебруару 2008. године. До сада, један од оптужених је ослобођен у првостепеном поступку.

Организације цивилног друштва настављају да играју значајну улогу у друштвеном, економском и политичком животу као и у промовисању демократских вредности.

Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом је била веома активна у подизању свести међу јавним и државним институцијама о значају укључивања цивилног друштва и грађана у процес одлучивања. Такође је успоставила сарадњу са другим земљама у региону. Канцеларији су додељена довољна средства, укључујући финансијске ресурсе, и она сада функционише у пуном капацитету.

Слобода мисли, савести и вероисповести је загарантована и углавном се поштује. Смањено се број инцидената на религијској основи. Поред 7 верских заједница признатих као традиционалне заједнице према закону донетом 2006. године, регистровано је 18 верских организација. Недостатак транспарентности и доследности у поступку регистрације је и даље једна од главних препрека које спречавају неке мање верске групе да остварују своја права, што је такође довело до ограниченог приступа црквеним услугама на неким мањинским језицима. Одлука Уставног суда о закону из 2006. године која прави разлику између традиционалних и других верских организација се и даље ишчекује. У Годишњем извештају заштитника грађана за 2011. годину наглашени су нерешени проблеми у регулисању веронауке и статусом наставника веронауке, а посебно у вези са исламском вероисповешћу. Неки медији наставили су са ширењем негативних коментара и говора мржње усмерених против мањих цркава.

Уопштено говорећи, догодио се извештан напредак на пољу људских и политичких права. Правни оквир за слободу изражавања постоји, али насиље и претње усмерене против новинара су и даље забрињавајуће. Спровођење медијске стратегије треба да се убрза. Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом је била веома активна. Слобода мисли, савести и вероисповести се углавном поштује, али поступку регистрације верских заједница и даље недостају транспарентност и доследност. Национални механизам за превенцију тортуре је почео са радом али треба да се додатно ојача. Иако је отворен један нови објекат, пренасељеност у затворима остаје озбиљан проблем. У погледу приступа правди, треба развијати делотворан систем бесплатне правне помоћи.

Економска и социјална права (видети такође Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање)

Дошло је до извесног напретка у области **права жена и родне равноправности**. Србија је потписала Конвенцију Савета Европе о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици у априлу 2012. године. Општи протокол о процедурама и сарадњи између институција, агенција и организација у случајевима насиља у породици и партнерским односима је усвојен у новембру 2011. године. Телефонска линија за помоћ жртвама насиља у породици је отворена у новембру 2011. Ново склониште за до 20 жртва насиља у породици је отворено у Панчеву у јануару 2012, чиме је број оваквих центара

повећан на 13. Ипак, насиље над женама је и даље област која изазива забринутост. Акциони план за спровођење Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама тек треба да буде усвојен. Веома често насиље у породици се не пријављује и потребна је боља координација, нпр. приликом сакупљања и размене података између свих актера у систему заштите жена од насиља. Жене су и даље дискриминисане на тржишту рада.

Права деце су загарантована Уставом и уопштено се поштују. Није постигнуто много даљег напретка у овој области. Дошло је до постепеног смањења броја деце са инвалидитетом у резиденцијалним институцијама за негу и повећања доступности јавних услуга за чланове породица са инвалидитетом. Медијска кампања да се искорени насиље у школама је започета а телефонска линија за помоћ жртвама малолетничког насиља је отворена у новембру 2011. године. Ипак, и малолетничко насиље и насиље над децом настављају да расту и представљају разлог за забринутост. Права деце, посебно права оне која припадају рањивим групама као што су ромска деца, сиромашна деца, деца с инвалидитетом, деца без родитељског старања и деца са улице, нису једнако заштићена. Број деце која живе у сиромаштву се повећао. Инклузивно образовање још није потпуно развијено. Број оних који одустану од школовања је веома висок међу Ромима, децом с инвалидитетом и децом која живе у забаченим крајевима. Превелики број ромске деце се и даље уписује у специјалне школе.

Дошло је до извесног напретка у вези са **социјално угроженим и/или лицима са инвалидитетом**. Општи законски оквир за заштиту, укључивање и образовање социјално угрожених и лица са инвалидитетом постоји. Уложени су напори у циљу поспешивања њихових права, образовања и укључивања тржиште рада. Напори деинституционализације су настављени, заједно са развојем услуга у локалним заједницама. Ипак, број угрожених лица регистрованих у Националној служби за запошљавање је и даље јако низак. Приступ јавним зградама за лица са инвалидитетом мора да буде додатно побољшан, посебно у руралним подручјима. Уопштено говорећи, социјална интеграција лица са инвалидитетом је и даље ограничена и, као и у случају других угрожених лица, изискује даље побољшање.

Остварен је изванредан напредак на пољу **антидискриминационе политике**. Српско антидискриминациони прописи су уопштено у складу са европским стандардима на пољу борбе против расизма и расне дискриминације. Канцеларија повереника за заштиту равноправности је била активна у подизању свести о дискриминацији и постојећим механизмима за заштиту од дискриминације. Упућене су јој жалбе 450 грађана, а решила је 360 случајева. Број жалби грађана се повећава, што указује на бољу свест грађана о овом проблему. Група која је највише дискриминисана су Роми, лица са инвалидитетом и сексуалне мањине, које се, заједно са браниоцима људских права, често сусрећу с говором мржње и претњама. Одређени делови српског закона о забрани дискриминације нису у

складу са правним тековинама, нарочито обим изузетака од начела једнаког поступања, дефиниција посредне дискриминације и обавеза обезбеђења одговарајућег простора за запослене с инвалидитетом. Одговор полиције на нападе против лезбејске, геј, бисексуалне и трансродне (ЛГБТ) популације је незнатно поправљен. Догодило се неколико физичких напада и претњи члановима ЛГБТ популације и онима који промовишу ЛГБТ права а Параде поноса 2011. и 2012. године забрањене су због безбедносних претњи. По први пут, Дан поноса је обележен у јуну 2012. године догађајима који су заједнички финансирале владине институције и институције цивилног друштва али до сада, нова влада није преузела даљу иницијативу за боље укључење ЛГБТ популације и боље разумевање у друштву.

Права радника и синдиката су загарантована Уставом и уопштено се поштују, али није остварен даљи напредак. Закон о штрајку из 1996. године није у складу са стандардима ЕУ и Међународном организацијом рада, посебно у области ограничења права на штрајк. Критеријуми за репрезентативност социјалних партнера у социјалном дијалогу и даље представљају проблем: Неколико регистрованих синдиката још није признато, а и даље је присутна забринутост у вези са критеријумима за учешће организација послодаваца. Социјални дијалог је и даље ограничен. Економско-социјални савет није редовно консултован у вези са нацртима закона а владини званичници често нису присуствовали његовом заседању. Дијалог на локалном нивоу скоро да није ни постојао.

Дошло је до напретка у области **права својине**. Спровођење Закона о реституцији из 2011. године је отпочело. Агенција за реституцију је основана у јануару 2012. године и позвала је бивше власнике својине која је национализована након Другог светског рата, или њихове наследнике, да поднесу захтеве за реституцију у року од 1. марта 2012. до 1. марта 2014. Агенција је почела са обрађивњем захтева и донела је одређени број одлука о реституцији у натуралном облику. С обзиром на то да је на располагању изноз од 2 милијарде евра за новчану надокнаду, одговарајуће индивидуалне одлуке ће бити донете тек када истекне рок за подношење захтева за реституцију, када буде познат укупан број захтева. Закон о рехабилитацији који је усвојен у децембру 2011. године је разјаснио поступак и услове под којима чланови снага окупације регрутовани у Србији током Другог светског рата могу да буду рехабилитовани, чиме они или њихови наследници стичу прана на основу Закона о реституцији.

Уопштено говорећи, постоји правни оквир за заштиту социјалних и економских права. Ипак, дискриминација на основу расе, етничке припадности, рода, старости и сексуалне оријентације је веома раширена и неопходне су даље мере за борбу против свих видова дискриминације, заједно са ефикасним механизмима за побољшање заштите жена и деце од било ког облика насиља. Социјални дијалог мора да се поспешу а питање

репрезентативности социјалних партнера мора да буде решено. Спровођење Закона о реституцији из 2011. године је отпочело.

Поштовање и заштита мањина, културна права

Припремљен је свеобухватни правни оквир за заштиту мањина, у складу са Оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина чија је Србија потписница, и он се уопштено поштује. Владина Канцеларија за људска и мањинска права је основана августу 2012. године преузимајући функције које је претходно обезбеђивала служба унутар Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу. Уведени су редовни финансијски извештаји савета националних мањина Канцеларији за људска и мањинска права. Попис становништва из 2011. године обухватао је одредбе које поспешују учешће мањина попут превода упитника на девет језика и учешће испитивача који су говорници мањинских језика. Међутим, неопходно је додатно унапредити спровођење закона. Републички Савет за националне мањине и даље је неактиван. Савет бошњачке мањине још увек није формално конституисан. Препоруке српских независних тела у погледу побољшања изборног оквира за савете националних мањина још увек нису примењене. Закони постоје, али спровођење у пракси је и даље неуједначено на целој територији Србије. Уопштено, Војводина је напреднија, док јужна и југозападна Србија заостају, делом услед недостатка расположивих финансијских средстава. Координација између централног и локалног нивоа мора бити додатно унапређена, као и информисаност о правном оквиру за питања мањина, уз укључивање самих мањина. Додатно унапређење је потребно и у погледу информисања и образовања на језицима мањина, укључујући обезбеђивање неопходних уџбеника.

Међуетничка ситуација у Аутономној Покрајини Војводини је и даље добра. Избори за покрајинску скупштину су одржани у мају 2012. године. Јављали су се само спорадични међуетнички инциденти. Реакције покрајинских званичника и полиције на те инциденте су биле адекватне, али правни поступак мора бити побољшан пошто је тужилаштво наставило да их третира као прекршаје уместо као кривична дела. Годишњи извештај покрајинског омбудсмана за 2011. годину наводи да се 65 од 1237 жалби односило на питања мањина (5,25%). Закон о сопственим средствима Војводине, који захтева Устав, још увек није усвојен. Уставни суд је у јулу 2012. године прогласио неважећим неке одредбе закона којим се уређују надлежности Војводине.

Што се тиче општина *Прешево*, *Бујановац* и *Медвеђа*, ситуација је и даље уопштено стабилна, иако је долазило до спорадичних инцидената. Албанско-српски одсек за економију отворен је у Бујановцу у октобру 2011. године као део новосадског Економског факултета и уписано је 69 студената. Студентима из Прешева и Бујановца одобрене су

стипендије за студирање на новосадском Универзитету. За школску 2011. годину обезбеђено је више учбеника на албанском језику. У априлу 2012. године, влада и општинске власти су постигле споразум о улагању у мала и средња предузећа у ове три општине. На позиве својих политичких партија, Албанци су масовно бојкотовали попис становништва у октобру 2011, а делимично и парламентарне изборе у мају 2012. године. Албанци и даље немају довољно представника у државној управи и локалним јавним предузећима. Ова област је и даље међу најсиромашнијим у Србији и захтева даље залагање државних органа за њен економски развој.

Што се тиче *Санџака*, ситуација је уопштено стабилна. Кампања за парламентарне и локалне изборе је била мирна и нису забележени инциденти. Партије из Санџака које су учествовале на изборима у априлу 2012. године потписале су кодекс понашања у току кампање, којег су се у великој мери придржавале. Бошњачка заједница и даље није довољно заступљена у локалној самоуправи, судству и полицији. Препорука Повереника за заштиту равноправности локалној самоуправи из 2011. године о обезбеђивању употребе бошњачког језика и латиничног писма није спроведена. Омбудсман је такође упутио препоруке у априлу 2012. године о обезбеђивању адекватне употребе бошњачког језика у четири општине. За отворено питање избора Савета бошњачке националне мањине није пронађено решење, нити је решено питање две сукобљене исламске заједнице. Ова област је и даље веома неразвијена, са високом стопом незапослености и недостатком одговарајуће инфраструктуре и улагања. Неопходно је даље залагање државних органа за њен економски развој.

Положај *ромске* популације је донекле побољшан. Србија је наставила да активно учествује у Декади инклузије Рома 2005 – 2015. и обавезала се на примену оперативних закључака са семинара ЕУ – Србија из јуна 2011. о социјалној инклузији Рома. Влада је у априлу 2012. године потписала Меморандум о разумевању са Омбудсманом и УНХЦР-ом за пружање помоћи у вези са уписом „правно невидљивих лица“ и измењен је закон о ванпарничном поступку у августу 2012. године, што за циљ има да олакша накнадни упис у матичну књигу рођених. Мера којом се Ромима који нису уписани у матичне књиге рођених омогућава упис са привременом адресом тек треба да се примени. Активне мере за унапређење социјалне инклузије Рома су настављене. Број уписане ромске деце у образовни систем је повећан. Запослено је 170 ромских педагошких асистената и 75 здравствених посредника. Међутим, стопа напуштања школе за ромску децу остаје висока. Акциони план за спровођење Стратегије за Роме за период 2012 – 2014. године није још увек усвојен. Већина ромске популације живи у нелегалним насељима под тешким условима. Предузети су неки позитивни кораци у усклађивању са међународним стандардима у вези са премештањем Рома који су иселени из таквих нелегалних насеља. Како би се у потпуности усагласили са међународним стандардима о присилном иселењу, неопходни су даљи стални напори. Ромска популација, а посебно жене ромске

националности, највише је дискриминисана групација на тржишту рада. Ромска мањина се и даље суочава са дискриминацијом, социјалним искључивањем и високом стопом незапослености. Жене и деца ромске националности су и даље често жртве насиља у породици, што углавном не пријављује.

Према УНХЦР-у, у Србији живи око 66000 избеглица и 210000 интерно расељених лица. Број колективних центара спао је са 29 на 24. Програм подршке општинама које припремају локалне акционе планове за побољшање статуса избеглица и интерно расељених лица је настављен и забележен је одређен напредак у вези са стамбеном ситуацијом интерно расељених лица. Међутим, услови живота многих избеглица и интерно расељених лица су и даље тешки. Многи су незапослени и живе у сиромаштву. Интерно расељена лица која немају личне документе су у посебно тешком положају пошто не могу да остваре своја основна права.

Уопштено говорећи, правни оквир за заштиту мањина је успостављен и углавном се поштује. Учињени су одређени позитивни кораци за побољшање положаја мањина, укључујући Роме. Уведено је редовно финансијско извештавање за савете националних мањина. Потребни су додатни напори ради обезбеђивања делотворне примене законских прописа о мањинама на целој територији Србије и решавања уочених недостатака. Србија мора да учини више како би подржала друштвено-економски развој Санцака и Прешева, Бујановца и Медвеђе. Роми, избеглице и интерно расељена лица су и даље суочени са тешком ситуацијом.

2.3. Регионална питања и међународне обавезе

Нема отворених питања у вези са поштовањем **Дејтонског/Париског мировног споразума** од стране Србије. У оквиру Споразума о специјалним паралелним везама, у Београду је у децембру 2011. године одржана заједничка седница влада Србије и Републике Српске, што је довело до потписивања четири споразума о унутрашњим пословима, ИТ, животној средини и пољопривреди.

Сарадња са **Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (Хашки трибунал)** и даље је у потпуности задовољавајућа. Србија и даље омогућава неометан и брз приступ документима и сведоцима, као подршку текућим или планираним суђењима у Хашком трибуналу. У јунском извештају тужиоца Хашког трибунала Брамерца, изражено је жаљење због недостатка поступка против мреже помагача бегунцима оптуженим пред

Хашким трибуналом. Тужилац за ратне злочине покренуо је у јуну 2012. године кривични поступак против мреже помагача. Поново је покренуто и ново суђење раније идентификованој групи од 10 људи осумњичених да су помагали Ратку Младићу да избегне правду. Међутим, Србија мора додатно да интензивира напоре у вођењу дубљих истрага против мреже подршке бегунцима да би се постигли видљиви резултати.

Процесуирање ратних злочина пред домаћим правосуђем је настављено уз бројне нове оптужбе, првостепене и коначне пресуде. Сарадња и размена информација са Хрватском и Еулексом се у 2012. години развила. Међутим, озбиљни проблеми са заштитом сведока спречавају решавање осетљивих случајева. Преиспитивање оптужница из 90-их од стране војних судова у случају Хрватске је окончано и налази су размењени са Хрватском. У току је сличан поступак који обухвата разговоре са Еулексом у вези са догађајима на Косову. Споразум са Босном и Херцеговином о размени доказа још није закључен.

Политика Републике Србије у погледу **Међународног кривичног трибунала** у складу је са водећим начелима ЕУ и Заједничким начелима ЕУ о интегритету Римског статута. Србија нема ниједан билатерални споразум о имунитету.

Србија је остварила одређени напредак ка видљивом и одрживом побољшању односа са **Косовом**, кључним приоритетом наведеним у Мишљењу Комисије о захтеву Србије за чланство. Србија и даље оспорава једнострано проглашење независности Косова и активно се противи њеном признању од трећих страна, али од марта 2011. године учествује у дијалогу са Приштином. Током тог дијалога су у фебруару 2012. године постигнути додатни споразуми о регионалној сарадњи и представљању Косова, те о интегрисаном управљању административном линијом (ИБМ), у трци до мартовског заседања Европског савета када је Србија добила статус кандидата. Примена ових споразума је дуго одлагана. Србија је најпре донела превише рестриктивно интерно упутство о учешћу делегација Републике Србије на регионалним састанцима и условима под којима ће прихватати учешће Косова. Убрзо након формирања нове владе, у септембру 2012. године донето је ново упутство које, у складу са даљом применом, омогућава свеобухватност регионалне сарадње. Србија је у септембру 2012. године коначно потписала технички протокол о ИБМ, али он тек треба почне да се примењује. Остали споразуми постигнути током овог дијалога у периоду између марта и септембра 2011. године о слободи кретања, матичним књигама, царинским печатима и узајамном признавању диплома се примењују, осим оног о катастру, о чему Косово још није усвојило закон. Када се ради о споразуму о слободи кретања, нека подручја се суочавају са техничким проблемима, као што су осигурање возила и регистарске таблице. Прелази 1 и 31 су и даље већином затворени или само делимично отворени, мада се значајан саобраћај одвија преко нерегулисаних прелаза у Србију и из Србије.

Србија је показала конструктивност тиме што је прихватила посредовања ОЕБС-а на Косову приликом одржавања својих парламентарних и председничких избора тамо и што није расписала локалне изборе на Косову. Србија је наставила да финансира и одржава своје структуре, посебно на северну Косова, што обухвата не само болнице и школе, већ и општинске управе, безбедносне службе и правосудне структуре. Сарадња са Еулексом је побољшана. Директни контакти су олакшали оперативну сарадњу. Сарадња у борби против организованог криминала је побољшана, али се мора даље развијати у вези са неким конкретним случајевима.

Након избора и након што је ново руководство преузело власт, Србија треба да настави са активним ангажовањем у наредној фази дијалога у циљу постизања даљег напретка ка видљивом и одрживом побољшању односа са Косовом.

Остварен је значајан напредак у вези са **процесом Сарајевске декларације**, који окупља Босну и Херцеговину, Хрватску, Црну Гору и Србију и чији је циљ налажење одрживих решења за избеглице које су расељене услед оружаних сукоба у бившој Југославији током 90-их. Ове четири земље су у новембру 2011. године потписале у Београду министарску декларацију, обнављајући своју политичку посвећеност затварању овог поглавља. Оне су се договориле о Регионалном програму стамбеног збрињавања којим се помаже 27.000 домаћинстава или 74.000 појединаца. Програм је ради међународне донаторске подршке представљен на Сарајевској донаторској конференцији у априлу 2012. године, а резултат је био 265 милиона € који су обећани. Спровођење програма се налази у раној фази. Неопходно је наставити добру сарадњу између ове четири земље у погледу свих нерешених питања у процесу, укључујући размену података и статистику, личну документацију и пензиона права.

Неразрешена судбина **несталих лица** у сукобима током 90-их и даље је хуманитарно питање на Западном Балкану. У августу 2012. године било је још око 13.250 људи несталих у сукобима у региону. Од овог броја, око 9.550 случајева се односи на сукоб у Босни и Херцеговини, око 1.900 на сукоб у Хрватској и више од 1.800 на сукоб на Косову. На регионалном нивоу је током прошле године идентификовано 1.100 посмртних остатака. Недостатак информација о новим гробницама и тешкоће у идентификацији есхумираних људских остатака и даље представља кључну препреку за разрешавање случајева несталих лица. Радна група којој председава МКЦК и даље је оквир у коме власти Београда и Приштине воде дијалог и размењују информације о лицима о којима се ништа не зна у вези са догађајима на Косову у периоду од 1998. до 1999. године. Она се од септембра 2011. године састала два пута и одржала два брифинга за породице несталих, док је само 45 случајева решено. Иако скроман, напредак је постигнут углавном захваљујући информацијама које су доставили српски органи власти и које су прибављене из међународних архива. Што се тиче сарадње између Србије и Хрватске, напредак је

ограничен. Није било званичних састанака билатералне Комисије за нестала лица. Потребни су истрајни напори и већа политичка посвећеност идентификацији гробница и разјашњавању судбине и боравишта људи о којима се још увек ништа не зна.

Регионална сарадња и добросуседски односи чине суштински део процеса приближавања Србије Европској Унији. У 2012. години Србија је председавала Процесом сарадње у Југоисточној Европи (ПСЈиЕ), Регионалном иницијативом за миграције, азил и избеглице (MARRI), Јадранско-јонском иницијативом (ЈЈИ) и Црноморском економском сарадњом (ЦЕС). Она и даље игра активну улогу у Савету за регионалну сарадњу (RCC), Споразуму о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА), Споразуму о енергетској заједници и Споразуму о заједничком европском ваздушном простору. Нови Генерални секретар Савета за регионалну сарадњу именован је на предлог Србије. Србија подржава иницијативу за РЕКОМ посвећену помирењу, као и Игманску иницијативу. Међутим, споразум о регионалној сарадњи и представљању Косова који је постигнут у оквиру дијалога Београд/Приштина није одмах имао за резултат лакшу или свеобухватну регионалну сарадњу. Између марта и августа 2012. године, Србија је напустила или бојкотовала састанке који нису у потпуности следили њено сопствено тумачење, али почев од септембра 2012. године коначно примењује флексибилнији приступ.

Србија генерално има добре **билатералне односе са другим земљама у процесу проширења и са суседним земљама чланицама ЕУ**. У фебруару 2012. године, председник Тадић је учествовао на трилатералном самиту председника Србије, Босне и Херцеговине и Хрватске на Јахорини, као и на самиту председника Србије, Хрватске, Словачке и Републике Чешке у Прагу. Први трилатерални састанак министара унутрашњих послова Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине одржан је у априлу 2012. године. Међутим, нови српски председник, господин Николић, дао је у тренутку свог избора и преузимања дужности неке изјаве које нису биле корисне, као што је она којом се пориче квалификација геноцида за злочине у Сребреници. Неколико регионалних лидера је одлучило да не присуствује инаугурацији новог председника. Србија треба да настави да даје позитиван и конструктиван допринос регионалној сарадњи и помирењу.

Односи са *Албанијом* су и даље добри. Одржано је неколико билатералних састанака високог нивоа. У априлу 2012. године потписан је споразум о ветеринарској сарадњи. Споразум о реадмисији и споразум о реципрочном кретању грађана такође су потписани.

Односи са *Босном и Херцеговином* су и даље добри. Председник Скупштине Републике Србије посетио је Босну и Херцеговину у децембру 2011. године, министар иностраних послова Босне и Херцеговине посетио је Београд у марту 2012. године, а српски премијер

је посетио Сарајево у септембру 2012. године. Затим је председник Тадић у неколико наврата посетио Републику Српску. Демаркација граница остаје отворено питање.

Односи са *Хрватском* су стабилни, без обзира на бројна нерешена питања (нпр. демаркација границе и нестала лица). Ове две земље раде на билатералном споразуму о прогону ратних злочина. Није било опипљивих резултата у погледу демаркације границе на Дунаву. У новембру 2011. године, српска влада је у поднела писмене поднеске у прилог својој противтужби против Хрватске пред Међународним судом правде везано за тврдње о геноциду.

Односи са *бившом Југословенском Републиком Македонијом* су и даље добри. У децембру 2011. и јануару 2012. године дошло је до узајамних председничких посета које су протекле у позитивној атмосфери. Потписани су споразуми о условима путовања и накнади за здравствену заштиту. Није било нових момената у вези са спором између православних цркви у ове две земље.

Односи са *Црном Гором* су генерално и даље добри. Српски премијер је предводио високу делегацију приликом посете Подгорици у децембру 2011. године. Црногорски председник је присуствовао инаугурацији српског председника. Две владе су потписале бројне споразуме о секторским политикама, споразум о сарадњи у погледу контроле ваздушног саобраћаја и протокол о сарадњи у разрешавању судбине несталих лица. Није било нових момената у вези са спором између православних цркви у ове две земље.

Односи са *Турском* су и даље добри. Премијери су се састали у новембру 2011. године, а било је и неколико других узајамних посета на министарском нивоу.

Односи Србије са суседним земљама чланицама ЕУ, *Бугарском, Мађарском и Румунијом*, генерално су и даље добри. Србија и Румунија су прошириле сарадњу у погледу регулисања статуса својих националних и верских мањина, а у марту 2012. године су се сагласиле о заједничкој изјави у вези са Протоколом о другом заседању међувладине комисије за националне мањине. Румунија је у различитим контекстима покренула питање заштите мањина у Србији као посебно забрињавајуће. Две земље су започеле решавање тог билатералног питања путем посредовања Високог комесара ОЕБС-а за националне мањине, као и у оквиру заједничке билатералне комисије.

Уопштено говорећи, Србија се генерално придржава својих међународних обавеза. Србија и даље у потпуности сарађује са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (Хашки трибунал). Процесуирање ратних злочина пред домаћим правосуђем је

настављено. Србија је задржала добар ниво односа са својим суседима и активно учествовање у регионалној сарадњи, првенствено председавањем Процесом сарадње у Југоисточној Европи (ПСЈиЕ), те бројним другим регионалним иницијативама.

Србија још увек треба да оствари додатни напредак ка видљивом и одрживом побољшању односа са Косовом, кључним приоритетом наведеним у Мишљењу. У дијалогу са Приштином су постигнути нови резултати, уз споразуме у областима регионалне сарадње и представљања, те интегрисаног управљања административном линијом. Међутим, примена ових споразума је дуго одлагана. Тумачење Србије у погледу споразума о регионалној сарадњи и представљању Косова је коначно разјашњено након формирања нове владе и, судећи по иницијалној примени, оно више не спутава свеобухватност регионалне сарадње. У септембру 2012. године Србија је коначно потписала и технички протокол о ИБМ који тек треба да почне са применом. Примена других споразума о слободи кретања, земљишним књигама, матичним књигама, царинским печатима и узајамном признавању диплома генерално је напредовала. Ново руководство Србије је истакло своју обавезу примене свих споразума који су већ постигнути у дијалогу са Приштином, као и започињања решавања ширих политичких питања. Испуњавање те обавезе је кључно за напредовање ка наредној фази интеграције Србије у ЕУ.

3. Економски критеријуми

Приликом разматрања економских прилика у Србији, приступ Комисије је вођен закључцима Европског савета из Копенхагена из јуна 1993. у којима се наводи да чланство у Унији захтева постојање функционалне тржишне економије и способност суочавања са притиском конкуренције и тржишним снагама у Унији.

3.1. Постојање функционалне тржишне економије

Основе економске политике

У јануару 2012. године Влада је доставила Европској комисији свој Економски и фискални програм (ЕФП) за период 2012-2014. Пројекције раста овог програма су оптимистичне, нарочито за 2012, а веродостојност његових циљева је ограничена застарелим макроекономским и фискалним сценариом. Корисно би било да програм садржи детаљнији опис мера политике које воде ка наведеним циљевима - одрживом развоју заснованом на извозу и инвестицијама.

Србија је склопила предострожни стенд-бај аранжман (СБА) са Међународним монетарним фондом (ММФ) у септембру 2011. Окончање прве ревизије је одложено јер је буџет за 2012. одступио од договореног фискалног програма. Након избора на свим нивоима у мају, нова Влада се суочава са изазовом да се хитно позабави растућим фискалним дебалансима и представи и спроведе програм свеобухватних структурних реформи. Независност централне банке је озбиљно доведена у питање усвајањем измена и допуна Закона о Народној банци Србије (НБС) у августу.

Уопштено говорећи, економске реформе су углавном стагнарале у изборном периоду. Консензус о основама тржишне економије је веома очуван, али је потребно да се поново оснажи како би се унапредиле економске перформансе и повећала отпорност економије.

Макроекономска стабилност

У 2011. години, реални БДП Србије је порастао за 1,6%. Темпо опоравка се значајно успорио у другој половини године и економски показатељи указују на даље слабљење економије, што показује процењених 1,3% у првом и 0,6% у другом кварталу 2012. године. Основа раста у 2011. је била прилично уска јер су су кључни сектори стагнирали и чак опали. Ово је нарочито приметно у секторима производње, некретнина и пољопривреде, који су порасли за мање од једног процента, и у трговини на велико и мало, који бележе велики пад за реалних 5,5% у поређењу са претходном годином. Просечан доходак по глави становника у стандардима куповне моћи порастао је на 35% од просека у ЕУ у 2011. са 34% у 2010. *Уопштено говорећи*, економски опоравак се показао крхким и економија је ушла у још једну фазу сужавања.

Спољна позиција Србије је погођена успоравањем економије ЕУ и региона. Накодржавања стабилности на око 7% БДП-а око две године, дефицит текућеграчуна се повећао на око 9% БДП-а у 2011. и наставио да расте до двоцифреног нивоа у првој половини 2012. године. Велики пад у текућим трансферима, углавном приватних дознака, био је главни фактор погоршања у 2011, док су трговински дефицит и дефицит нето прилива остали углавном непромењени. Након врхунца 2009-2010, дознаке су пале на око 7% БДП-а, што је ниво који је ближи њиховом средњерочном просеку. У 2011. и извоз и увоз робе и услуга су повећани по двоцифреној стопи изражено у еврима. Ипак, трговински дефицит је и даље релативно висок са 17,2% БДП-а и нагли раст извоза из последње две године сада стагнира. Раст извоза је веома опао у последњим месецима 2011. године и чак постао негативан почетком 2012, јер је спољна потражња пала и веома лоше временске прилике су смањиле општу привредну активност у земљи, пре него што се незнатно опоравио у другом кварталу. Увоз је такође пао, али је наставио да расте за

скоро 6% изражено у еврима у првој половини године. Као резултат тога, трговински дефицит се повећао за 15% у том периоду.

Прилив нето страних директних инвестиција био је значајан у 2011, али је постао негативан у првој половини 2012. године. Портфолио и други инвестициони приливи су се повећали прошле године, на основу значајних задуживања Владе, док су банке и остали сектори смањили своје обавезе. У септембру 2011. године Влада је емитовала еврообвезницу у вредности од 1 милијарде УСД са роком доспећа од 10 година. Краткорочни комерцијални банкарски дуг смањен је за две трећине, спутивши тако укупан краткорочни дуг испод 3% спољног дуга. То је допринело да се укупан спољни дуг Србије смањи на испод 80% у 2011. У првој половини 2012. банке су наставиле да смањују своје обавезе према иностранству. Међутим, спољни дуг је порастао на 80% БДП-а до краја јула јер се његова вредност повећала услед значајне депресијације динара у овом периоду. У 2011. централна банка је успела да значајно повећа своје резерве, али ти добици су се преокренули у 2012. јер су СДИ и приливи портфолио инвестиција нагло пали и банка је снажно интервенисала како би подржала динар који је био у паду. Међутим, до краја августа, девизне резерве су остале на подношљивом нивоу, покривајући вредност увоза за око седам месеци. *Уопштено говорећи*, спољно прилагођавање и даље није завршено, уз значајан и растући трговински дефицит и дефицит текућег рачуна. Спољно финансирање је у скоријем периоду ослабило, али краткорочни ризици су ублажени још увек обимним девизним резервама и повољном структуром спољног дуга, са претежним дугорочним дугом.

У 2011. показатељи тржишта рада су опали већ трећу годину заредом и даље су се погоршали у 2012. Стопа незапослености се попела на 25,5% у априлу, са 23% у 2011. и 19,2% у 2010. И стопа радне активности и стопа запослености су пале на најнижи ниво у последњој деценији. Незапосленост је углавном структурална јер је око три четвртине свих незапослених лица без посла више од годину дана. Економски раст у последњих годину дана није био погодан за стварање радних места и, према анкети радне снаге, број запослених људи је смањен за 6%. Запосленост је опала чак и у секторима који су имали позитивне стопе раста, што указује на бољу продуктивност радне снаге и вероватно на повећану неформалну запосленост. Државна управа, просвета и здравство су изузетак од овог шаблона и наставили су да се шире. Запосленост је наставила да опада у првој половини 2012, са бројем регистрованих запослених који је опао за 1,5% у поређењу са истим периодом прошле године. Бруто и нето зараде су повећане у просеку за номиналних 11% у 2011. године и остале су на истом нивоу у реалном износу. Након одмрзавања плата у јавном сектору почетком 2011, реалне зараде су расле за 2-3% од средине 2011. Њихов раст се убрзао до краја 2011. и у првој половини 2012, највише због основних ефеката и наглом успоравању инфлације. Након повећања од 13% у априлу, минимална зарада је достигла скоро половину просечне зараде.

Уопштено говорећи, услови на тржишту рада су се нагло погоршали и стварање одрживе запослености представља велики изазов.

Оквир монетарне политике остао је непромењен и Народна банка Србије је и даље посвећена обезбеђивању стабилности цена. Измене и допуне Закона о Народној банци Србије усвојене у августу 2012. озбиљно су довеле у питање њену независност, подривајући поверење у монетарну политику. Централна банка је снизила своју циљану инфлацију на крају године са 4,5% у 2011. на 4% у 2012, још увек у оквиру непромењеног распона толеранције од $\pm 1,5$ процентних поена. Циљ је знатно промашен током 2011, упркос постепеном смањењу годишње инфлације на 7% до краја 2011. у поређењу са 10,2% претходне године. На инфлацију су углавном утицале цене хране, док су енергенти и транспорт постали главни извори инфлаторног притиска почетком 2012. Пошто су цене хране постале доста умереније и чак падале током неколико месеци у пролеће 2012, инфлација је наставила да пада достигавши 2,7% у априлу, и тако се спустила испод циљаног распона који је поставио НБС. Централна банка је смањила своју референтну каматну стопу у неколико корака у складу са опадајућом инфлацијом, од врхунца од 12,5% у априлу 2011. до 9,5% у априлу 2012. Од тада, на основу обновљеног притиска цена хране, на које је утицала летња суша, инфлација је поново порасла, достигавши 7,9% у августу. Курс динара у односу на евро је остао углавном стабилан током друге половине 2011. године. Међутим, под притиском је од почетка 2012. године. Политичка неизвесност у вези са општим изборима и формирањем нове владе, смањеним нето девизним приливом и све лошијим перформансама буџета довели су до депресијације динара, и до краја септембра 2012. он је изгубио око 10% вредности према еврџу од почетка године. У светлу високе евроизације привреде и значајних пролазних ефеката на инфлацију, централна банка је доста интервенисала на тржишту. Продала је више од 1,3 милијарде евра и повећала удео динара у девизним резервама у покушају да обузда пад динара. Штавише, банка је од јуна у три корака повећала своју референтну каматну стопу на 10,5%. *Уопштено говорећи*, инфлација је била колебљива и општа неизвесност, слабији нето девизни прилив и све већи буџетски дефицит су ослабили динар.

Фискалне перформансе су се погоршале. Укупан буџетски дефицит порастао је на 5,0% БДП-а у 2011, са 4,7% претходне године, и у поређењу са циљаним дефицитом од 4,6% БДП-а у ребалансу буџета усвојеном у октобру 2011. Већи дефицит од пројектованог резултат је нижег економског раста и незадовољавајућих прихода, нарочито у другој половини године. Скоро све категорије прихода, са изузетком акциза (због пораста ефективних стопа) и пореза на добит предузећа, смањене су у реалном износу. Укупан приход је пао за 1,5 процентних поена на 41,0% БДП-а у 2011, док су укупни расходи смањени за 1,2 процентна поена, али су остали на високим 46,0% БДП-а. Већина категорија расхода је опала, а највећи пад је забележен у субвенцијама, социјалној

помоћи и капиталним издацима. Међутим, трошење на зараде и пензије је и даље значајно, указујући на велики дебаланс у структури јавних расхода. Након наглог повећања јавног дуга у претходних неколико година, плаћање камате за сервисирање дугова је порасло до 1,4% БДП-а.

Првобитни Закон о буџету за 2012. поставио је за циљ смањење дефицита на 4,25% БДП-а. Међутим, због великог повећања трошкова у првој половини године, циљани дефицит је брзо постао недостижан. У првих шест месеци, укупни издаци су порасли за реалних 8,5%, што је довело буџетски дефицит на око 3,3% БДП-а, што је више од 50% више у поређењу са истим периодом прошле године. Било је великих реалних повећања капиталних издатака, субвенција, куповине робе и услуга и плаћања камата. У септембру, новоизабрана влада је најавила ребаланс буџета за 2012. са циљаним годишњим дефицитом од 6,7% БДП-а. Веће прилагођавање се очекује на страни прихода, што би се комбиновало са очекиваним уштедама, углавном због ниже индексације зарада и пензија. Међутим, притисак издатака у вези са трошењем на пензије, субвенције пољопривреди и подршку неким банкама у државном власништву угрожавају постизање ревидираног, и не баш амбициозног, циљног дефицита за 2012.

Јавни дуг је наставио да расте нагло у 2012, због све већег дефицита и депресијације динара. Достигао је 55% БДП-а до краја јула, далеко изнад законом прописаног прага од 45% БДП-а, захтевајући тако од Владе да представи посебан програм за смањење дуга опет испод 45% БДП-а у средњорочном периоду. Све лошије фискалне перформансе, између осталих фактора, били су окидач за смањење дугорочног кредитног рејтинга Србије у августу. *Уопштено говорећи*, буџетски дефицит је у 2011. и даље био висок трећу годину заредом и наставио је да расте веома брзим темпом у 2012. Јавни дуг је отишао изнад законом прописаног прага већ крајем 2011. и наставио је да расте у 2012. Усвајање и спровођење хитних и одлучних мера консолидације, заједно са системским реформама јавног сектора како би се повратила одрживост јавних финансија, остаје кључни изазов.

Након неколико година лабаве фискалне политике, фискални простор за ублажавање даљих потреса у економији је ограничен и фискална одрживост је све више на тесту. Одлагање структурних реформи такође оптерећује буџет и ефикасност реакција у виду политике. Висок буџетски дефицит је ограничио делотворност микса макроекономске политике и највећи терет прилагођавања је пао на монетарну политику. Штавише, монетарна политика је и даље ограничена високим степеном евроизације привреде, што компликује постизање званичних циљева пројектовања инфлације и очувања финансијске стабилности. *Уопштено говорећи*, микс политика је релативно неуравнотежен. Лабава фискална политика и бројне структурне слабости преоптерећују монетарну политику.

Либерализација цена је стагнирала и чак је делимично преокренута. Цене око 22% робе и услуга у потрошачкој корпи су регулисане и, за неку робу се држе испод нивоа коштања. Држава је увела индиректну контролу цена за одређене групе производа (основних прехранбених производа). Уредба Владе, на снази до краја 2012, ограничава марже у малопродаји за ове производе на 10%. Влада је наставила да директно контролише цене комуналних услуга, али такође и индиректно постављајући ограничење на повећање цена комуналних услуга и услуга градског превоза које су под контролом локалне самоуправе. *Уопштено говорећи*, држава и даље контролише цене у значајној мери и либерализација цена је заустављена.

Утицај државе на привреду је и даље велики, такође и због доминантног удела државног власништва у главним секторима српске привреде, као што је енергетика (струја и гас), железнички и ваздушни саобраћај и телекомуникације. Предузећа у државном власништву, која иначе имају превише запослених, запошљавају више од 10% свих запослених код правних лица. Она праве губитке од око 1 милијарде евра или око 40% свих губитака привреде. Приватизација предузећа у друштвеном власништву је практично стала. У 2011. само два предузећа су продата путем јавног тендера (са приходом од продаје у износу од 1 милиона евра и обавезаом улагања од 4,3 милиона евра) и два предузећа су продата путем аукција. Као резултат одложене приватизације, раскида уговора или ре-национализације, држава још увек има контролу над бројним великим предузећима у сектору производње. Тренутно, портфолио Агенције за приватизацију се састоји од 408 предузећа. Укупно 171 предузеће је у процесу реструктурирања и већина преосталих фирми ће бити продата путем стечаја или ликвидације.

Почетком 2012, Телеком Србија, у већинском државном власништву, откупио је поново 20% својих акција од страног инвеститора. Овом куповином, приватизација 49% Телекома Србија из 1997. је потпуно преокренута (29% је већ поново откупљено 2003.). У априлу месецу, српска влада је одлучила да 6,94% акција Телекома Србија подели тренутним и бившим запосленима компаније, док је још 15% понуђено свим грађанима. У још једној преокренутој приватизацији, у фебруару 2012, српска влада је поново откупила од US Steel-а железару у Смедереву која је у проблемима, за симболичних 1 УСД. Производња у железари, једном од главних извозника и послодаваца у Србији, после тога је привремено заустављена. Железара је нагомилала велике губитке последњих неколико година, и док Влада не буде у стању да поново приватизује компанију она ће морати да обезбеди бар трошкове одржавања, што ће бити још једна обавеза Владе. *Уопштено говорећи*, у тешком привредном окружењу, процес приватизације се одвија веома споро и

чак се делимично преокреће. Одржавање конкурентног тржишта остаје и даље кључни изазов.

Улазак на тржиште и излазак са њега

Неки кораци су предузети како би се олакшао улазак на тржиште. Јединствени шалтер је додатно скратио процедуру регистрације, која сада у просеку траје само два дана (пет дана је и даље законски максимум, уз принцип "ћутања администрације" који је на снази). Такса за регистрацију је 45 евра и оснивачки капитал за оснивање компаније са ограниченом одговорношћу је смањен са 500 евра на мање од 1 евра. Оснивање нове фирме је још увек озбиљно отежано због потешкоћа у прибављању грађевинских дозвола и процес решавања питања грађевинских дозвола и земљишта је и даље скуп и дуготрајан. Регулаторна реформа ("гиљотина прописа") је у току, иако је у последње време успорена. У покушају да се поново покрене, крајем 2011. је усвојена нова Стратегија за регулаторну реформу 2011-2014.

Закон о стечају је увео аутоматски стечај за предузећа чији су рачуни блокирани одређени период и, од почетка 2012, овај период је смањен са две године на једну. По овом закону, Народна банка Србије је обавезна да да привредним судовима информације о овим компанијама, како би могао да се покрене стечајни поступак. У првој половини 2012, банка је обавестила судове о 11.231 предузећу са блокираним рачуним - око 50% више него у истом периоду претходне године. *Уопштено говорећи*, неки кораци су предузети да се поједностави и убрза улазак на тржиште, али бирократија и потешкоће у добијању грађевинских дозвола и даље представљају велику препреку. Стечајни поступак за предузећа која су презадужена је убрзан.

Правни систем

Успостављање регистра непокретности и дигиталног система за регистрацију је завршено. Нови систем ће моћи да пружи брзе и тачне информације о власништву над непокретностима, а то би требало да олакша одлуке о уговорима и улагању. Прописи о реституцији су усвојени, али се тек очекује тестирање њиховог спровођења. Закон о планирању и изградњи и његове измене и допуне су довеле до различитости у тумачењу, па тако и у спровођењу на нивоу општина, што повећава неизвесност за инвеститоре.

Неуједначена примена закона, споро спровођење или неспровођење, и повећање броја разних административних такси и дажбина повећавају неизвесност и трошкове пословања. Штавише, сива економија је и даље јака и представља велику препреку лојалној конкуренцији и развоју пословања. *Уопштено говорећи*, правна предвидивост и

спровођење судских одлука су и даље слаби. Корупција и нејасна власничка права и даље отежавају економске активности.

Развој финансијског сектора

Финансијским системом у Србији доминира банкарски сектор, који има удео од 92% у укупним средствима у 2011. Укупно 33 банке послују у земљи, исто као и претходне године. До краја марта 2012. страном власништво је порасло на око 74% банкарског сектора и 21 банка која послује у Србији је у страном власништву. Пет највећих банака представља 47% укупних средстава овог сектора. Постоји девет банака у државном власништву, које имају око 19% удела на тржишту, док је тржишни удео домаћих приватних банака мали, око 7%. Од краја 2011. средства банкарског сектора су порасла за 8,5%, што је било приближно 94% БДП-а до краја јула.

Капитализација банкарског сектора је опала, али је и даље висока. Просечан коефицијент адекватности капитала био је 17,3% у марту 2012, далеко изнад прописаног максимума од 12%. Депозити, од којих је 75% у страном валути, представљају око 57% укупних обавеза банкарског сектора. Слично томе, кредити чине неких 60% имовине банкарског сектора. Око 70% кредита су деномирани или везани за страну валуту, углавном за евро. Више од половине свих кредита је одобрено фирмама, док је близу трећине одобрено домаћинствима. Погоршао се квалитет средстава банака, са бруто коефицијентом неотплаћених кредита који је достигао 20,4%, са 17,1% претходне године. Профитабилност банака се погоршала током 2011. и повраћај на капитал пао је на само 0,2%. Међутим, овај негативан тренд је углавном проузрокован значајним губитком који је акумулирала Агробанка. У ову банку је уведена принудна управа крајем 2011. након што је централна банка установила да ниво капитала банке није у складу са степеном ризика који је банка преузела. Финансијска ситуација Агробанке се није побољшала и у је мају централна банка одузела дозволу овој банци и одобрила дозволу за рад новооснованој Новој Агробанци, која је преузела све обавезе и део потраживања старе банке. Нову банку су делом докапитализовали Агенција за осигурање депозита и држава. Након пропасти Агробанке, централна банка је у августу предузела додатне мере да повећа надзор над банкарским системом, фокусирајући се нарочито на банке са значајним уделом кастоди рачуна и државног власништва. *Уопштено говорећи*, банкарски сектор је и даље добро капитализован и ликвидан, али све слабија привреда и динар указују на све већи ризик од даљег погоршања квалитета кредитног портфолиа. Надзор над банкама је поштрен, након откривања значајних губитака у једној од мањих банака.

Основни индекс BelexLine Београдске берзе опао је за око 20% у 2011. Овај негативан тренд се наставио и у првих девет месеци 2012. и индекс је изгубио додатних 10,6%.

Крајем 2011, 28 осигуравајућих друштава је пословало у Србији, у односу на 26 у претходној години. Укупно 21 компанија је у већинском страном власништву, док се седам ослањају на преовлађујући домаћи капитал. Удео сектора осигурања у укупном финансијском сектору се благо повећао на 4,4% у 2011. Годишњи раст премија остао је на скромних 1,4%, што је пад у односу на раст од 5,6% у 2010. Тржиштем је доминирао сегмент неживотног осигурања, који чини 83% од укупног осигурања. *Уопштено говорећи*, улога небанкарског финансијског сектора остаје занемарљива.

3.2. Капацитет за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама из ЕУ

Постојање функционалне тржишне привреде

Са порастом унутрашњег и спољног дебаланса економски опоравак је у застоју, а макроекономска стабилност је ослабила. Кашњење реформи и успоравање економије избацили су на видело и додатно погоршали структурне слабости као што су ниска стопа запослености и непредвидиве цене и девизни курс. Присуство државе и њен утицај на економију и даље су значајни, чак су и порасли. Приватни сектор се и даље суочава с великим препрекама. Кључни закони постоје, али владавина права и је даље слаба. Уопштено говорећи, функционисање тржишних механизма отежавају деформације, превелико мешање државе и правна несигурност.

Људски и физички капитал

Тренутно још увек постоји велики јаз између потражње за квалификованом радном снагом и понуде при чему је понуда у неким професијама превелика, а у неким недовољна. Стопа уписа у основне и средње школе је висока и временом расте. Број високо образованих људи је мали (тренутно 6.5% становништва), али се према нацрту Стратегије образовања до 2020. године предвиђа нагли пораст током ове деценије. Важни елементи стратегије су увођење обавезног средњег образовања и планови да се изврши реформа струковног образовања како би боље одговорило потребама тржишта рада. Као подршку остварења својих циљева, Стратегија предвиђа пораст јавне потрошње на образовање до 6% БДП-а у 2020. години у односу на 4,2% 2011. године. Уопштено говорећи, треба предузети даље кораке на спровођењу Стратегије реформе система образовања и обуке како би се побољшали њени резултати и боље одговорило на потребе тржишта рада.

Србији су и даље потребна значајна улагања како би унапредила и побољшала своју физичку инфраструктуру. Државна улагања су била ограничена тешком буџетском ситуацијом и пала су на 3,5% БДП-а. Ипак, напредовали су радови на већим саобраћајним коридорима (као што је паневропски Коридор X), додуше споро, али заостају инвестиције ван главних коридора. Енергетска ефикасност и даље је на ниском нивоу и потребна су даља улагања у енергетску инфраструктуру, посебно у производњу и дистрибуцију енергије. Нето СДИ су се више него удвостручиле у 2011. години, достигавши 5,8% БДП. Велики удео прилива у једној инвестицији која није била гринфилд инвестиција у сектору малопродаје и део преосталог прилива помогле су буџетске субвенције. Поред трговине, друга два сектора која су привукла највише СДИ били су производни и сектор финансија и осигурања. Уопштено говорећи, потребна су велика улагања у физичку инфраструктуру. Државна улагања су била ограничена растућим буџетским дефицитом, а СДИ су углавном усмераване на нетрговинске секторе.

Структура сектора и предузећа

Удео пољопривреде и индустрије мало се помакао у 2011. години, достигавши 10,4% односно 27,7% укупне додате вредности, док је удео услуга пао са 63,0% на 61,9%. Стопа запошљавања је пала у сва три сектора, али је пад био значајнији у сектору пољопривреде њен удео у укупној стопи запошљавања пао је са 21,5% у априлу 2011. на 20,4% у априлу 2012. године. Удео индустрије углавном је остао непромењен, а запошљавање у службама је порасло на 53,4% укупне стопе. Слаба пореска политика и слаба политика јавних расхода, те слабости у спровођењу закона, укључујући и борбу против корупције, и даље подстичу развој повећег неформалног сектора. Уопштено говорећи, економијом и даље доминирају услуге, а удео пољопривреде је још увек значајан. Неформални сектор представља велики изазов.

Утицај државе на конкурентност

Државне субвенције су 2011. године биле за 6% више него 2010. године и износиле су 2,6% БДП-а. Од укупне државне помоћи која је одобрена 2011. године само је 16,3% било у виду хоризонталне помоћи, 41,1% за регионалну помоћ, 22,1% за секторску помоћ, а 20,5% је отишло пољопривреди. Једва да је било икакве државне помоћи за област обуке и област истраживања и развоја. Већи део помоћи додељен је у виду субвенција (скоро 60%) и пореских подстицаја (31% укупне помоћи). Монополистичке структуре под контролом државе још увек постоје у бројним секторима (нпр. у енергетици, саобраћају, инфраструктури, поштанским услугама, телекомуникацијама, радиодифузији, пољопривреди и животној средини) и држава је наставила обилно да субвенционира

саобраћајни сектор, који је добио скоро петину укупне помоћи. Уопштено говорећи, држава наставља значајно да утиче на конкурентност тако што обезбеђује значајне субвенције у најразличитијим облицима.

Економска интеграција са ЕУ

ЕУ је и даље главни трговински партнер Републике Србије, са учешћем од око 57,7% у укупном извозу земље и 55,6% у њеном укупном увозу у 2011. години. Док је удео извоза у ЕУ донекле порастао, удео увоза је мало опао. Учешће држава потписница ЦЕФТА у трговини Србије пало је 2011. године на 14% у односу на 14,8% 2010. године. Удео нето прилива СДИ из ЕУ у укупном нето приливу СДИ достигао је 2011. године 88%. Стварни раст плата, са 0,3% у 2011. години, знатно је мањи од просечног раста продуктивности рада, због чега је пала стварна јединична цена рада. У реалним ефективним износима (где је услед инфлације дошло до дефлације), 2011. године дошло је до ап्रेसијације динара за 4,4%. Међутим, до краја јула 2012. године, реални ефективни курс динара ослабио је за 8%. *Уопштено говорећи*, трговинска интеграција са ЕУ остала је на виском нивоу.

4. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА

Овај део аналитичког извештаја садржи анализу способности Републике Србије да преузме детаљне обавезе чланства, тј. правне тековине ЕУ наведене у Уговорима, секундарном законодавству и политикама Уније. У њему се такође анализира административни капацитет Србије за спровођење правних тековина ЕУ. Анализа прати структуру 33 поглавља на која су подељене правне тековине ЕУ. У сваком сектору Комисија оцењује постигнути напредак у посматраном периоду и резимира укупни ниво припрема земље.

4.1. Поглавље 1: Слободно кретање робе

Што се тиче **општих начела**, није било напретка. Није настављено усклађивање законодавства Републике Србије са члановима 34. до 36. Уговора о функционисању Европске уније и са одговарајућом судском праксом Европског суда правде.

Када је реч о **хоризонталним мерама**, остварен је незнатан напредак. Усвојен је законодавни оквир заједно с начелима и хоризонталним правним актима ЕУ. Међутим, неопходно је обезбедити пуну усклађеност хоризонталног законодавног оквира. Такође треба довршити целокупан законодавни оквир усвајањем преосталих подзаконских аката за спровођење у области метрологије. Два подзаконска акта за спровођење у области

метрологије усвојена су јуна 2012. године: о хитним мерењима и о условима за верификацију мерних инструмената. Административне капацитете треба унапредити, посебно када је реч о стручном усавршавању у области метрологије. Још увек није усвојена дугорочна Стратегија развоја инфраструктуре квалитета за релевантне институције хоризонталног сектора.

Постигнут је значајан напредак у области *стандардизације*. До септембра 2012. године Институт за стандардизацију Србије (ИСС) усвојио је око 80% европских стандарда (*EN*) неопходних за чланство у Европском одбору за стандардизацију (*CEN*) и Европском одбору за електротехничку стандардизацију (*CENELEC*), које ће Институт примењивати како би постао члан 2013. године. Укупан број стандарда који се примењују као национални био је 18.294; број *CEN* стандарда био је 11.875, број *CENELEC* стандарда 5.231 и број *ETSI* стандарда 260, укупно 17.366 стандарда. Повучено је 6.395 спорних српских стандарда. ИСС има 250 техничких одбора. Број стално запослених повећан је са 62 на 64. ИСС је добио овлашћења за системе управљања безбедношћу информација и системе управљања квалитетом према *EN ISO* стандардима. Унапређени су укупни административни капацитети Института.

Није било посебног напретка у области *процене усаглашености*.

Остварен је значајан напредак у области *акредитације*. Акредитационо тело Србије (АТС) постало је пуноправни члан Европског удружења за акредитацију (*EA*) у мају 2012. године, Међународног акредитационог форума (*IAF*) у децембру 2011. и Међународног удружења за акредитацију лабораторија (*ILAC*) у мају 2012. године. Добило је статус потписнице мултилатералног споразума *EA* у областима лабораторија за тестирање, лабораторија за калибрацију, медицинских лабораторија, инспекцијских органа и сертификационих тела за сертификацију производа. Такође је проширило обим акредитације. Акредитационо тело Србије тренутно има 35 стално запослених, али му је потребно још кадрова. На крају посматраног периода Република Србија је имала 473 акредитована тела за процену усаглашености.

У области *метрологије* остварен је незнатан напредак. Република Србија још увек није ускладила своје законодавство са правним тековинама ЕУ по питању претходно упакованих производа и мерних јединица. Општи законодавни оквир постоји, али још увек нису усвојени сви подзаконски акти за спровођење. У складу са Законом о метрологији, Дирекција за мере и драгоцене метале (ДМДМ) Министарства економије и регионалног развоја нуди услуге дистрибуције времена преко Интернета као национално референтно тело Републике Србије за калибрацију времена. Дирекција је такође повећала број услуга могућности калибрације и мерења, које су објављене у бази података Бироа за тежове и мере (*BIPM*). Дирекција је повећала број запослених са 120 на 126.

У области тржишног надзора остварен је напредак. Усвајањем оквирног закона за надзор тржишта ова област приближила се хоризонталним правним актима ЕУ из 2008. године. Одређено је ново контакт место за RAPEX, систем брзог узбуњивања ЕУ. Унапређена је сарадња различитих тржишних инспекција формирањем заједничког тела за надзор хемикалија, које чине представници Тржишне инспекције, Санитарне инспекције, Инспекције за заштиту животне средине и Агенције за хемикалије. Основан је Савет за безбедност производа и почео је са радом у јесен 2011. године, а чине га представници државних органа, привредних комора и група за заштиту потрошача. Међутим, тржишни надзор је и даље веома фрагментисан и мора се консолидовати. Такође, Закон о општој безбедности производа мора се још усагласити са релеватним правним тековинама ЕУ.

Остварен је слаб напредак када је реч о законодавству **„старог приступа“ у области производа**. Република Србија још увек није ускладила своје законодавство са правним тековинама ЕУ у области претходно упакованих производа, мерних јединица и емисије загађујућих материја из недрумских возила. Усклађивање законских прописа о производима од кристалног стакла и о текстилним производима и обући одложено је за 2013. односно 2014. годину.

Што се тиче законодавства **„новог и глобалног приступа“ у области производа**, постигнут је напредак. Република Србија треба да настави усклађивање законодавства у области мерних инструмената, неаутоматских вага, безбедности играчака, грађевинских производа, жичара, пловних објеката за рекреацију и буке коју емитује опрема која се употребљава на отвореном простору.

Није забележен напредак у области *процедуралних мера*. Законодавство Републике Србије треба ускладити са правним тековинама ЕУ у области ватреног оружја за цивилну употребу и у области повраћаја културних добара која су незаконито уклоњена са територије држава чланица ЕУ.

Закључак

Постигнут је изванредан напредак у области слободног кретања робе. Стандарди ЕУ и даље се усвајају и Акредитационо тело Републике Србије постало је пуноправни члан ЕА. Република Србија постигла је напредак у области законодавства које се односи на производе. Тржишни надзор и даље је веома фрагментисан. Спровођење закона, административни капацитети и координација рада институција морају се унапредити. Укупно, остварен је умерен напредак у припремама у области слободног кретања робе.

4.2. Поглавље 2: Слобода кретања радника

Није било напретка у области **приступа тржишту рада**. Скупштина још увек није усвојила Закон о запошљавању странаца.

Забележен је слаб напредак када је реч о будућем учешћу у склопу мреже **EURES** (Европске службе за запошљавање). Још увек није формирана национална база података о отвореним радним местима.

Остварен је изванредан напредак у области **координације система социјалног осигурања**. Скупштина је одобрила споразум с Бугарском у децембру 2011. године. Потписани су споразуми с Аустријом у јануару 2012. године, а са Словачком у марту 2012. године. Успостављен је електронски систем размене информација међу бившим југословенским републикама, мада тренутно функционише само са Словенијом.

Међутим, ресурси државне управе и даље су ограничени и спречавају развој у области јачања капацитета установа за социјално осигурање.

Није забележен никакав помак по питању **Европске здравствене књижице**.

Закључак

Остварен је изванредан напредак у области слободе кретања радника, посебно у вези са координацијом система социјалног осигурања. Међутим, неопходан је даљи напредак и припреме за будуће учешће у EURES-у морају се убрзати. Укупно, остварен је умерен напредак у припремама у овој области.

4.3. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Када је реч о праву пословног настањивања постигнут је изванредан напредак, посебно у вези са регистрацијом у привредне регистре. (*Види Поглавље 6 - Закон о привредним друштвима*)

Није било напретка у области **слободе пружања прекограничних услуга**. Република Србија треба да усклади своје законодавство с Директивом о услугама. Смањени су капацитети управе надлежне за сектор услуга.

У области **поштанских услуга** није забележен напредак. Државни поштански оператер још увек треба корпоратизовати, а његове оперативне процесе осавременили. Административни капацитети регулаторног тела, Републичке агенције за поштанске услуге (РАПУС), морају се ојачати, посебно њена способност да надзире спровођење регулаторног оквира.

Није било напретка у области **међусобног признавања стручних квалификација**. Србија још увек није усвојила законске прописе о признавању стручних квалификација за регулисане професије.

Закључак

Постигнут је незнатан напредак у области права пословног настањивања и слободе пружања прекограничних услуга. Неопходно је уложити напоре за усаглашавање законодавства у области слободе пружања услуга и на јачању административних капацитета и међуинституционалне сарадње. Тек предстоји потпуно усклађивање са законодавством ЕУ у области поштанских услуга. Укупно, Србија је постигла умерен напредак у области права на оснивање и слободе пружања услуга.

4.4 Поглавље 4: Слободно кретање капитала

Србија је постигла напредак у области **кретања капитала** након што је Народна банка Србије (НБС) донела подзаконска акта за спровођење на основу измена и допуна Закона о девизном пословању из маја 2011.. Овим одлукама даље се либерализује неколико врста међународних трансакција. Обавеза пријављивања инвестиција у иностранству Министарству економије укинута је фебруара 2012.

Међутим, и даље постоје нека ограничења, укључујући она која се односе на краткорочне капиталне послове и стицање права својине на непокретностима. Страна физичка и правна лица не могу бити власници пољопривредног земљишта. Грађевинско земљиште – и некретнине на том земљишту – могу бити у својини страних физичких и правних лица, али само под условом да постоји реципроцитет са матичном земљом купца.

Никакав напредак није постигнут у области **платних система**. Законодавство Србије у највећој мери тек треба ускладити са правним тековинама ЕУ.

Известан напредак је постигнут у **борби против прања новца**. Управа за спречавање прања новца (УСПН) редовно учествује на састанцима Групе Егмонт и Манивала. Она је децембра 2011. потписала споразум са Комисијом за хартије од вредности о размени информација у борби против прања новца и финансирања тероризма. Она је такође новембра односно децембра 2011. потписала меморандуме о разумевању са финансијским обавештајним јединицама Мађарске и Естоније, а јула 2012. и са одговарајућим јединицама Аустралије, Белорусије, Финске и Колумбије. УСПН је донела смернице за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма. Марта 2012. увела је нову унутрашњу организацију како би оптимизирала своје аналитичке и надзорне капацитете. Међутим, њени капацитети нису ојачани. Број њених запослених стагнира, нису обезбеђене одговарајуће просторије, а план за оснивање центра за обуку још увек није спроведен.

Закључак

Постигнут је изванредан напредак у области кретања капитала, мада претежно усмерен на либерализацију капиталних трансакција. Потребни су даљи напори да би се са законодавство у области краткорочних капиталних послова, некретнина и платних система ускладило са правним тековинама ЕУ. Изванредан напредак је постигнут у борби против прања новца. Спровођење у овој области треба интензивирати. У целини посматрано, Србија је умерено напредовала у области слободног кретања капитала.

4.5. Поглавље 5: Јавне набавке

Изванредан напредак је постигнут у погледу **општих начела**. Закон о јавно-приватном партнерству (ЈПП) и концесијама донет је новембра 2011. Њиме се ЈПП по први пут уводи као правни инструмент у правни систем Србије. Овим законом се такође оснива међуресорска Комисија за јавно-приватно партнерство (КЈПП) као колективно саветодавно тело. Међутим, државна стратегија за унапређење система јавних набавки углавном тек треба да се спроведе.

Постигнут је ограничен напредак у погледу **доделе јавних уговора**. У вршењу своје надзорне функције, Управа за јавне набавке (УЈН) открила је неправилности у преговарачким поступцима у вредности од преко 28 милиона евра 2011. и 68 милиона евра у првој половини 2012. КЈПП је почела са радом марта 2012, а помоћ јој пружа технички секретаријат од троје запослених из Министарства финансија и привреде. Међутим, још увек нема подзаконских аката за спровођење, а запослене Министарства финансија и привреде треба обучити у области доделе уговора о ЈПП. У Сектору за јавне набавке при Министарству финансија и привреде, који је одговоран за законодавне иницијативе, број запослених је повећан са 2 на 6.

Међутим, административни капацитети буџетске инспекције Министарства финансија и привреде, задужене за праћење примене закона о јавним набавкама, морају се ојачати како би била у стању да делотворно прати бројне откривене неправилности. У целини посматрано, надлежни органи у поступцима јавних набавки не предузимају довољно често одговарајуће мере у случајевима утврђене злоупотребе јавних средстава. Све у свему, институционална сарадња у овој области је слаба и мора се ојачати.

Солидан напредак је постигнут у погледу система **правних лекова**. Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки („Републичка комисија“), која је другостепени орган за разматрање поступака доделе јавних уговора, у знатној мери је ојачала своје административне капацитете и способност за спровођење прописа. Број њених запослених је повећан са 9 на 38 и пресељена је у нове, добро опремљене просторије. Ступањем на снагу Закона о ЈПП и концесијама, Републичка комисија је добила додатне надлежности да одлучује у поступцима жалби на доделу ЈПП и концесија. Наводи се праћење и контрола спровођења одлука Републичке комисије и пријављивање

случајева непоштовања прописа надлежним државним органима. Републичка комисија је почела да делује транспарентније тако што објављује своје одлуке и установила је нову интернет страницу. Међутим, у целини посматрано, рад Републичке комисије је још увек у повоју. Она треба да изгради солидне резултате у пракси примене тако што би обезбедила да се њене одлуке спроводе у дело.

Закључак

Учињен је извешан напредак у области јавних набавки, посебно када је реч о јавно-приватним партнерствима. Србија мора чинити сталне напоре на спровођењу свог законодавног оквира о јавним набавкама, посебно да би се избегле неправилности приликом коришћења преговарачког поступка. Мора се обезбедити делотворна сарадња између главних учесника, укључујући ревизорске и правосудне институције. Морају се знатно ојачати резултати на спровођењу прописа и административни капацитети буџетске инспекције Министарства финансија задужене за надзор над јавним набавкама. У целини посматрано, у области усклађивања јавних набавки забележен је умерен напредак.

4.6. Поглавље 6: Право привредних друштава

У области **права привредних друштава** остварен је солидан напредак. Пакет нових закона и измена и допуна постојећих донет децембра 2011. уређује оснивање, организовање и престанак рада привредних организација, укључујући и њихово регистровање и поступак који спроводи Агенција за привредне регистре. Овим новим одредбама знатно је снижен износ капитала потребан за оснивање друштава са ограниченом одговорношћу. Ново законодавство би требало да поједностави пословно окружење и да га даље усагласи са законодавством ЕУ, чиме би се олакшало оснивање нових предузећа.

Агенција за привредне регистре наставља да ефикасно води регистар привредних субјеката.

Није забележен никакав напредак у области **рачуноводства и ревизије привредних друштава**. Тек треба да буде постигнуто потпуно усаглашавање са Осмом Директивом о праву привредних друштава и са правним тековинама ЕУ у области независног јавног надзора, осигурања квалитета и испитивања.

Закључак

Знатан напредак је постигнут у области права привредних друштава захваљујући ступању на снагу новог закона фебруара 2012. и доношењу више измена и допуна тог закона. Када је реч о рачуноводству и ревизији привредних субјеката, треба интензивирати напоре у

области независног јавног надзора, осигурања квалитета и испитивања. У целини посматрано, у области права привредних друштава постигнут је знатан напредак.

4.7 Поглавље 7: Право интелектуалне својине

У области **ауторских и сродних права** остварен је знатан напредак. Закон о ауторским и сродним правима измењен је и допуњен децембра 2011. како би се даље ускладио са правним тековинама ЕУ. Подзаконски акт за спровођење Закона о оптичким дисковима донет је марта 2012. у циљу смањења високе стопе пиратерије. Комисија за ауторска и сродна права почела је да доноси одлуке о накнадама у случајевима када није постигнут никакав договор са организацијама за колективно управљање правима.

Добар напредак је такође постигнут у односу на законодавни оквир о **правима индустријске својине**. Закон о заштити пословне тајне донет је септембра 2011. Закон о заштити права оплемењивача биљних сорти измењен је и допуњен новембра 2011, чиме је омогућено да Србија отпочне поступак за придруживање Међународној унији за заштиту нових биљних сорти (*UPOV*). Нови Закон о патентима донет је децембра 2011. Он представља даље усаглашавање са правним тековинама ЕУ. Међутим, Закон о заштити топографија интегрисаних кола из 2009. године још увек треба додатно ускладити са правним тековинама ЕУ.

Известан напредак забележен је у области **спровођења** прописа. Завод за интелектуалну својину (ЗИС) спровео је велики број обука за државне агенције за спровођење прописа и организовао промотивне активности за заинтересоване стране. Још увек није пронађено решење за питање дугорочне финансијске одрживости ЗИС. Управа царина Србије развила је ИТ капацитете за коришћење у заштити права интелектуалне својине. Повећан је ниво фалсификоване робе које је запленила. Укинута је административна такса на подношење захтева за заштиту права интелектуалне својине, што је довело до повећања броја захтева. Током 2011. Пореска управа је, у сарадњи са носиоцима права интелектуалне својине, била ангажована на успостављању три регистра (произвођача, дистрибутера и софтвера), како би олакшала свој рад и провере. Тржишна инспекција Министарства спољне и унутрашње трговине и телекомуникација добила је на употребу дванаест складишта широм Србије за смештај кривотворених и пиратских производа. Број добара која су одузета у првој половини 2012. знатно је порастао у односу на 2011.

Међутим, смањено се број провера које је извршила Пореска управа. Још увек недостају механизми формалне сарадње између институција задужених за заштиту права интелектуалне својине. Учешће привредних субјеката и потрошача у спречавању кривотворења и пиратерије и даље је ограничено.

Што се тиче судске заштите права интелектуалне својине, и даље је потребно изменити и допунити Закон о територијалној организацији судова у Србији, како би се судијама

омогућило да се специјализују, а да се предмети који се односе на права интелектуалне својине концентришу у ограниченом броју судова. Треба обезбедити даљу специјализацију тужилаца, судија и судских већа која решавају предмете у области права интелектуалне својине.

Закључак

Остварен је добар напредак на усаглашавању права интелектуалне својине Србије са правним тековинама ЕУ. Национална стратегија у области права интелектуалне својине за период 2011–2015. се спроводи и капацитети су ојачани. И даље је потребно успоставити механизме формалне координације и сарадње између институција задужених за заштиту права интелектуалне својине. Треба обезбедити специјализацију тужилаца, судија и судских већа која решавају предмете у области права интелектуалне својине. У целини посматрано, усаглашавање у области права интелектуалне својине је унапређено.

4.8 Поглавље 8: Конкуренција

Може се извести о извесном напретку у **области борбе против монопола и концентрација**. Донета су подзаконска акта којима се правила конкуренције примењују на удружења предузећа и за откривање намештених понуда у поступцима јавних набавки. Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) почела је да примењује програм ослобођења од обавезе из мера заштите конкуренције (*leniency programme*) за стране укључене у картелне споразуме. КЗК је донела пет решења о рестриктивним споразумима и једно решење о злоупотреби доминантног положаја. Донела је и пет решења о новчаним казнама. Одобрива је 73 концентрације у скраћеном поступку и спровела једну истрагу у којој је забранила концентрацију у сектору производње шећера. Ово негативно решење о концентрацији, као и решење о злоупотреби доминантног положаја донето 2009, поништено је на основу приговора због процедуралних разлога и враћено КЗК на поновно одлучивање. КЗК је завршила секторску анализу тржишта нафте октобра 2011, а августа 2012. покренула анализу у сектору млека.

КЗК је унапредила своје надлежности у области управног и процесног права. Своје капацитете је ојачала запошљавањем троје економиста. Успостављена је међународна сарадња са више сродних органа за заштиту конкуренције. КЗК је такође закључила споразуме о сарадњи са регулаторним телима у појединим секторима, као што су РАТЕЛ и Агенција за енергетику.

Међутим, Закон о заштити конкуренције и даље садржи недостатке које треба исправити у будућности, а кратак рок застарелости од три године и чињеница да КЗК мора плаћати камату на новчане казне које су поништене по приговору нису најмањи међу њима. Такође би се могао продужити рок за детаљно испитивање концентрација. Поред тога, секторске уредбе о регулисању цена донете без претходне консултације са КЗК могу

угрозити делотворност политике конкуренције у Србији. Финансијски план КЗК за 2012. донела је Влада новембра 2011. Међутим, повећање броја запослених предвиђено тим планом није остварено због недостатка канцеларијског простора. Са 31 запосленим, капацитети КЗК су и даље недовољни. Такође треба ојачати капацитете правосуђа за оцењивање сложених случајева конкуренције. Мора се интензивирати изградња капацитета и пропагандне активности у правосуђу, као и код других државних органа чије су знање и свест о предностима политике конкуренције ограничени.

Остварен је изванредан напредак у области **државне помоћи**. Први свеобухватан извештај о државној помоћи усвојен је септембра 2011. Поред тога, Влада је усвојила и списак програма државне помоћи које треба ускладити са правним тековинама ЕУ. Уредба о правилима за доделу државне помоћи измењена је и допуњена децембра 2011. како би се њено подручје примене проширило на јавна предузећа. Број пријављених мера државне помоћи знатно је повећан захваљујући вишем нивоу свести код релевантних давалаца државне помоћи на свим нивоима власти. Комисија за контролу државне помоћи (ККДП) донела је 148 решења, укључујући 78 закључака о накнадном поступку контроле. Осам поступака накнадне контроле покренуто је по службеној дужности.

Међутим, потребни су даљи напори како би се обезбедило да даваоци помоћи пријављују своје пројекте пре него што државна помоћ буде исплаћена и осигурало благовремено усклађивање постојећих програма државне помоћи. Морају се унапредити резултати Комисије на спровођењу прописа, а њену независност у раду тек треба показати. Треба интензивирати сарадњу и координацију између ККДП и свих тела која додељују државну помоћ.

Што се тиче либерализације у одређеним областима, низ предузећа у Србији и даље ужива, *de facto* или *de jure*, специјална или ексклузивна права, на пример у областима енергетике, транспорта, инфраструктуре, поштанских услуга, телекомуникационих услуга, радиодифузије, пољопривреде и животне средине. Неопходни су додатни напори у правцу либерализације тржишта у складу са правним тековинама ЕУ.

Закључак

Изванредан напредак је постигнут у области конкуренције. Орган за заштиту конкуренције је ојачао свој капацитет, док је орган за контролу државне помоћи развио своје резултате у погледу спровођења прописа. Треба поправити резултате у погледу претходног пријављивања мера државне помоћи. И у области борбе против монопола и концентрација, као и у области државне помоћи потребне су даље пропагандне мере. У целини посматрано, усклађивање у области конкуренције је умерено напредовало.

4.9. Поглавље 9: Финансијске услуге

Може се извести о извесном напретку у области **банака и финансијских конгломерата**. Припреме за пуну примену стандарда Базел II су одмакле. Народна банка Србије (НБС) донела је у децембру 2011. нове одлуке о усклађивању правила о адекватности капитала банке и о управљању ризицима банке, као и о објављивању података банке са Базел II. Одлука о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке такође је донета у децембру 2011. са циљем да се растерете одредбе о надзору и ускладе са нормативним оквиром Базела II. Јачање надзорних капацитета НБС је у току. На основу измена и допуна Закона о НБС, усвојених августа 2012, у оквиру НБС образоваће се посебна Управа за надзор над финансијским институцијама (које обухватају банке, осигуравајућа друштва и добровољне пензионе фондове). Међутим, захтеви Базела III још увек нису спроведени и преостаје да се оствари усклађивање са најновијим правним тековинама ЕУ о осигурању депозита.

Мало је напретка постигнуто у области **осигурања и добровољних пензијских фондова**. Неке измене и допуне Закона о обавезном осигурању у саобраћају, донете октобра и децембра 2011, допринеле су даљем усаглашавању. Изменама и допунама Закона о осигурању, донетим децембра 2011, одложено је раздвајање сложених осигуравајућих друштава до децембра 2012. Административни капацитет Сектора НБС за надзор осигурања ојачан је запошљавањем два нова радника. НБС је октобра 2011. потписала нови меморандум о сарадњи са Агенцијом за надзор осигурања Словеније. Спровела је девет непосредних контрола у осам осигуравајућих друштава током 2011. и три у првој половини 2012. Изречено је девет мера којима се налаже отклањање неправилности. Преостаје да се изврши усклађивање са Директивом Солвентност II и правилима о добровољним пензијским фондовима.

Никаквог напретка није било у даљем усклађивању са правним тековинама ЕУ у области **инфраструктуре финансијских тржишта**.

Може се извести о извесном напретку у области **тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга**. Комисија за хартије од вредности донела је 22 подзаконска акта којима се детаљније уређује правни оквир за тржиште капитала. Измене и допуне Закона о преузимању акционарских друштава ступиле су на снагу фебруара 2012. Њихов је циљ да се Закон о тржишту капитала и Закон о привредним друштвима ближе усагласе са правним тековинама ЕУ. Комисија за хартије од вредности усвојила је септембра 2011. нови Статут, којим се дефинише њена организација, надлежности и поступци. Проширен је њен капацитет за подношење кривичних пријава. Новембра 2011. потписала је Декларацију о сарадњи са регулаторним телима Босне и Херцеговина, Хрватске, Бивше

Југословенске Републике Македоније, Црне Горе и Словеније. Међутим, није забележен никакав напредак на усаглашавању са правним тековинама ЕУ о агенцијама за кредитни рејтинг и о институцијама колективног инвестирања (*UCITS*).

Закључак

Известан напредак је постигнут у области финансијских услуга. Предузети су кораци за спровођење захтева Базела II. Законодавство Србије мора се даље ускладити са правним тековинама ЕУ и делотворно спроводити у средњем року. У целини посматрано, усклађивање у области финансијских услуга је умерено напредовало.

4.10. Поглавље 10: Информационо друштво и медији

Известан напредак се бележи у области **електронских комуникација и информационих и комуникационих технологија**. Режим општег овлашћења се примењује на све врсте комуникационих услуга од јануара 2012. године. Национална регулаторна агенција (РАТЕЛ) завршила је прву рунду анализе тржишта у 2011. години и усвојила посебне регулаторне обавезе за операторе значајне на тржишту у новембру 2011. године. Оне обухватају седам тржишта наведених у Препоруци Комисије из 2008. године и два додатна малопродајна тржишта. РАТЕЛ је стекао статус посматрача у Телу европских регулатора за електронске комуникације у априлу 2012. године. Крајем 2011, укупни широкопојасни продор ка становништву износио је 13,4% (док је просек у ЕУ 27,7%). Почеле су припреме за увођење броја за хитне позиве 112. Међутим, спровођење закона и конкурентних заштитних мера генерално заостаје. Доношење одлука често није транспарентно, што ствара неизвесност за учеснике на тржишту. Треба да се развија специјализовано стручно знање судија који решавају случајеве у вези са телекомуникацијама. Одредбе о радио спектру треба да се ускладе са регулаторним оквиром ЕУ. Скупштина је усвојила у децембру 2011. године Закон о кинематографији усмеравајући 10% РАТЕЛ-ових прихода ка „националној кинематографији“, на тај начин ограничавајући његову финансијску самосталност. Капацитет јединица одговорних за ИСТ и дигиталну управу у саставу Министарства културе, информисања и информационог друштва и даље је недовољан.

У области **услуга информационог друштва**, постигнут је мали напредак. Национална комисија за широкопојасни приступ интернету основана је у априлу 2012. године. Што се тиче е-влада, упркос недавним побољшањима, укупан ИТ капацитет у земљи треба да буде ојачан, посебно на локалном нивоу. Међутим, редослед преласка на дигиталне фазе остаје да се одреди. Постоји велики дигитални јаз у електронском приступу и широкопојасну стратегију треба финализовати. Потребно је даље усклађивање са условним приступом и е-трговином законодавства ЕУ.

Било је мало напретка у погледу **аудиовизелне политике**, нарочито у спровођењу Медијске стратегије која има за циљ усклађивање са правним тековинама ЕУ у овој области. Основане су радне групе за израду новог Закона о јавном информисању и Закона о јавном радиодифузној сервису. Треба да почне да се примењује Акциони план за спровођење Медијске стратегије, који покрива питање државне помоћи медијима и њено усклађивање са правним тековинама ЕУ од јануара 2012. године,. Влада је усвојила у марту 2012. године измене Стратегије за прелазак са аналогног на дигитално емитовање радијског и телевизијског програма, пребацујући се са јединственог датума преласка, првобитно заказаног за 4. април 2012, на фазни приступ, тако да је као коначни датум искључивања аналогне ТВ одређен 17. јун 2015. године. Прва дигитална мрежа је покренута у априлу 2012. године са дигиталним тест сигналом доступним на 50% територије широм Србије, са националним емитовањем без искључивања аналогног сигнала. Прелазак са аналогног на дигитални сигнал остаје да се у потпуности обезбеди. Одредбе које дозвољавају финансирање појединих медија из државног буџета остају да се ускладе са правним тековинама ЕУ, пошто то представља државну помоћ.

Закључак

Мали напредак се може приметити у области информационог друштва и медија. Што се тиче електронских комуникација, ступио је на снагу у целости режим општег овлашћења за провајдере телекомуникационих услуга и уведене су неке кључне мере заштите конкуренције. Започет је прелазак са аналогног на дигитално емитовање. Међутим, треба побољшати финансијску независност телекомуникационих регулатора, а српски законодавни оквир остаје да се усклади са правним тековинама ЕУ. Свеукупно, усклађивање са правним тековинама ЕУ у области информационог друштва и медија умерено је напредовало.

4.11. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Ограничен напредак је остварен у погледу **хоризонталних питања**. Аграрни буџет је у 2012. години повећан за 19% у односу на претходну годину. Исплате директне помоћи чине више од 90% мера подршке. Дошло је до повећаног издвајања у буџету за мере руралног развоја. Сточни сектор и даље има користи од посебних плаћања и субвенција за млеко. Они су повезани са усклађивањем произвођача са прописима о идентификацији, регистрацији и контроли кретања животиња и учешћем у националним здравственим мерама за животиње. Директне исплате ће постепено морати да буду усклађене са правилима ЕУ, раздвајајући исплате директне помоћи од производње. Мере подршке се и даље оцењују и ревидирају на годишњој и ad hoc бази. Ово не обезбеђује сигурност и предвидивост произвођачима и прерађивачима да би се укључили у потребне инвестиције

у модернизацију и припреме за апсорпцију будуће помоћи ЕУ и конкурентне притиске у све либералнијем економском окружењу. Стратегија пољопривредног и руралног развоја за период 2011-2020. још није усвојена.

Забележен је напредак у погледу успостављања поуздане базе података политичких одлука и надзора политичког утицаја. Припреме за попис пољопривреде су у току и очекује се да ће попис бити спроведен у јесен 2012. године. Успостављају се структуре за спровођење пољопривредних рачуноводствених података (FADN) , при чему су кључне одговорности додељене, главни штаб именован, а у току је пробно прикупљање података. Припреме су у току за успостављање Интегрисаног система управе и контроле (IACS).

Одељење тржишне инспекције Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде обавило је укупно 2507 инспекција у области тржишног надзора у 2011. години, укључујући усклађивање са техничким прописима и безбедношћу производа. Међутим, административни капацитети у смислу обуке и материјалних средстава и даље су неадекватни.

Припреме у области хоризонталних питања су на правом путу.

Известан напредак је забележен у погледу усклађености са **организацијом заједничког тржишта**. Усвајање закона у складу са правним тековинама ЕУ се наставља, усвајањем подзаконских аката о воћном соку у октобру 2011. године и кафе и цикорије у 2012. години. Подзаконски акти су такође усвојени у винском сектору, за виноградарски регистар у септембру 2011. године, за стандарде квалитета вина са географском индикацијом и за етикетирање у новембру 2011. године, а за тестирање грожђане шире, вина и других производа у децембру 2011. године. Почео је рад на зонирању виноградарства. Виноградарски регистар је отворен у јуну 2012. године. Три енолошке лабораторије су овлашћене да изврше анализе. Међутим, капацитет управе задужене за организацију тржишта вина треба да буде ојачан. Закон о алкохолним пићима је у припреми, са циљем усклађивања са правним тековинама ЕУ у сектору алкохолних пића. Припреме у овој области су и даље у раној фази.

Што се тиче **руралног развоја**, забележен је напредак у вези са припремама за систем управљања и контроле у оквиру Инструмента за претприступну помоћ у руралном развоју (ИПАРД). Одељење за рурални развој у Министарству пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде (МПТШВ), планирано да постане будући Управни орган, завршава своју организациону структуру и процедуре како је предвиђено у ИПАРД програму. Управа за аграрна плаћања, која у овом тренутку има 105 додељених радних места, треба да ојача своје капацитете у циљу спровођења претприступне помоћи. Капацитет Националног фонда и Ревизорског тела и даље треба да се подржава, тако да они могу да испуне своју улогу у спровођењу ИПАРД. Припреме у области руралног развоја су на правом путу.

Мали напредак је забележен у области **политике квалитета**. Напори су фокусирани на промовисање могућности које Закон о географским индикацијама нуди произвођачима и прерађивачима. Припреме у овој области су започете.

Напредак у **органској пољопривреди** је ограничен. Министарство је основало радну групу за припрему националног акционог плана за развој органског сектора у Србији у наредних 5 година. Припреме у области органске пољопривреде су у раној фази.

Закључак

Постигнут је напредак у области пољопривреде и руралног развоја, укључујући напредак у погледу пољопривредне статистике. Структуре и средства за спровођење руралног развоја у оквиру ИПАРД добро су напредовали, али је градња додатних капацитета и даље од суштинског значаја. Све у свему, у области пољопривреде и руралног развоја, усклађивање са правним тековинама ЕУ и даље је у раној фази.

4.12. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Мали напредак је постигнут у погледу општих принципа **безбедности хране**. Закон о безбедности хране већ укључује већину начела које захтевају правне тековине ЕУ. Неке од карактеристика уведених Законом о безбедности хране почеле су да се примењују, као што су начело анализе ризика и спровођење анализе опасности и критичних контролних тачака (НАССР). Обе морају бити побољшане и одговарајући ИТ системи треба да буду надограђени. Побољшани су основна знања и опрема органа надлежних за званичне контроле и креирање политике, али је даље јачање неопходно. Започет је процес усклађивања етикетирања намирница са правним тековинама ЕУ. Међутим, спровођење закона треба да буде побољшано. Дирекција за националне референтне лабораторије има озбиљан мањак особља и зато није у стању да обавља дужности које су јој додељене Законом о безбедности хране. Припреме у области опште безбедности хране су умерено напредовале.

Известан напредак је забележен у усклађивању и спровођењу правних тековина ЕУ у области **ветеринарске политике**. Подзаконски акти су усвојени у овој области, заједно са упутствима за њихову примену. Ветеринарски ИТ системи се надограђују. Србија је започела учешће у Систему контроле промета пошиљака ЕУ (TRACES) у јануару 2012. године. Усвојене су инструкције за анализу ризика на фармама свиња на основу упитника о биолошкој безбедности. Прве три кампање за оралну вакцинацију лисица против беснила резултирале су тиме да број регистрованих случајева беснила код дивљих животиња у 2011. години опадне за 75% у односу на 2009. годину. Систем за идентификацију и регистрацију говеда је у току, а регистрација оваца и коза је започета. Међутим, регистрација оваца и коза и њиховог кретања треба да се заврши. Припреме у области ветеринарства су умерено напредовале.

Известан напредак је постигнут у погледу **пласирања на тржиште хране, хране за животиње и споредних производа животињског порекла**. Србија је усвојила и примењује нова национална правила о хигијени објеката за храну и храну за животиње. Међутим, национални програм за унапређење објеката тек треба да се припреми. Национални систем за управљање споредним производима животињског порекла треба да буде унапређен како би био у складу са захтевима ЕУ. У овој области, Србија је почела да се бави својим приоритетима.

Известан напредак је постигнут у **фитосанитарној политици**. Усвојена је стратегија за увођење система биљног пасоша, заједно са приручником за његово спровођење. Подзаконски акти о здрављу биља су усвојени у децембру 2011. године и марту 2012. године. Међутим, српске процедуре фитосанитарне инспекције су застареле и треба да се побољшају. Поступак регистрације нових средстава за заштиту биља још није усклађен са правним тековинама ЕУ. Иако су делови законодавства о пласирању на тржиште производа за заштиту биља пренети, усклађивање са правним тековинама ЕУ и даље треба да се заврши. Програм мониторинга остатака пестицида који испуњава захтеве ЕУ тек треба да се установи. Капацитет националне референтне лабораторије и регионалних лабораторија за контролу семена и семенског материјала и анализу остатака пестицида захтева даље јачање да би се испунили захтеви ЕУ. Припреме у области фитосанитарне политике су на правом путу.

Није било напретка у области **генетски модификованих организама**, где Србија тек треба да донесе законе у складу са правним тековинама ЕУ. Ово је такође један од услова да Србија постане чланица СТО. Припреме у овој области су у раној фази.

Закључак

Известан напредак је остварен у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. Неопходно је даље јачање административних капацитета институција укључених у мониторинг безбедности ланца исхране, посебно ветеринарских, фитосанитарних и националних референтних лабораторија. Напори су потребни у погледу унапређења објеката за храну и храну за животиње, управљања споредним производима животињског порекла и генетски модификованим организмима. У целини, припреме у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике умерено су напредовале.

4.13. Поглавље 13: Рибарство

Захтеви ЕУ у погледу **управљања ресурсима и флотом, као и инспекције и контроле** не односи се на унутрашњи риболов и стога се не примењује у Србији, осим за контролу маркетинга и следљивости производа рибарства. Није било напретка у успостављању националне шеме сертификације улова за увоз и извоз производа рибарства.

Није било напретка у **структурној мери** која се односи на комерцијално рибарство малог обима и унутрашње рибарство. Србија нема оперативни програм рибарства који би могао да буде основ за увођење структурних мера.

Известан напредак је забележен у **тржишној политици**. Још један извозни објекат је додат листи за извоз производа рибарства у ЕУ у 2012. години. Није забележено никакво кретање у успостављању организација произвођача и у прикупљању података о тржишту. Капацитет администрације која се бави управљањем и контролом увоза и извоза производа рибарства остаје да се унапреди и усклади са обавезама заједничке политике рибарства.

Известан напредак је забележен у погледу **државне помоћи**. Произвођачи аквакултуре добили су помоћ за куповину младе рибе, а рибарске организације имају право да конкуришу за субвенције за заштиту и одрживо коришћење рибе у циљу побољшања улова по јединици, очувања разноврсности ихтиофауне и еколошког интегритета водених система.

Србија је потписала **међународне споразуме** у области ветерине и безбедности хране, која такође обухвата производе рибарства, са Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Босном и Херцеговином, Уругвајем, Алжиром и Црном Гором. Осим тога, споразум о заштити и одрживом коришћењу популације лососа из Дунава у реци Дрини потписан је у марту 2012. године са Босном и Херцеговином.

Закључак

Известан напредак је забележен у овом поглављу потписивањем неких међународних споразума. Међутим, прикупљање података о тржишту треба да се побољша, а национална шема сертификације улова за увоз и извоз производа рибарства треба да се успостави. У целини, припреме у области рибарства су умерено напредовале.

4.14. Поглавље 14: Транспортна политика

Известан напредак се бележи у области **друмског транспорта**. Закон о ратификовању амандмана I-VI на Европски споразум о раду особља у возилима која саобраћају у међународном друмском транспорту (AETR) и Закон о ратификацији Споразума о међународном превозу лако кварљивих намирница и о специјалној опреми која се користи за такав превоз (АТР) усвојени су у децембру 2011. године. Уведен је дигитални тахографски систем, а у јануару 2012. године Агенција за безбедност саобраћаја на путевима почела је издавање меморијских картица за дигиталне тахографе. Агенција је наставила да повећава свој капацитет и 47 од 65 планираних радних места је попуњено.

Координационо тело за безбедност на путевима за координацију рада на смањењу броја саобраћајних незгода основано је у септембру 2011. године. Подзаконски акти остају да се усвоје ради усклађивања са правилима ЕУ о приступу међународном друмском тржишту и послу оператера у друмском транспорту, периодима вожње и одмора возача ангажованих у домаћем транспорту и безбедносним условима за транспорт кроз тунеле. Транспарентност накнада за специјалне транспортне операције које премашују дозвољене димензије возила, укупну масу и осовинско оптерећење треба да се обезбеди. Додатно усклађивање са најновијим правним тековинама о безбедности саобраћаја на путевима и опасних материја и даље је неопходно.

Постигнут је мали напредак у **железничком транспорту**. Додатна трансформација Железнице Србије АД у холдинг са четири различите ћерке фирме је у току. Нови Закон о железници и безбедности на пругама и Закон о интероперабилности нису усвојени. Независност управљања инфраструктуром од железничког оператера, фер приступ тржишту и транспарентан систем наплате инфраструктуре тек треба да се постигну. Тржиште је и даље практично затворено због високих трошкова лиценце и њеног максималног трајања од једне године. Извештај о мрежи није објављен. Железничко регулаторно тело и независно тело за истраге несрећних случајева нису основани. Споразум о граничном прелазу између Црне Горе и Србије треба даље да се усклађује са законодавством ЕУ.

Известан напредак је остварен у области **унутрашњег водног транспорта**. Подзаконски акти о програму, начину и цени посебног испита за инспекторе безбедности пловидбе, као и о формату личне карте званичног инспектора безбедности пловидбе усвојен је у фебруару 2012. године. Правилник о квалификацијама и условима за добијање сертификата о надлежности члана посаде трговачких речних бродова усвојен је у јулу 2012. године. Спровођење Речних информационаих услуга је у току и за реку Саву.

Мали напредак је забележен у области **комбинованог транспорта**. Пројектна документација за изградњу интермодалног терминала у Београду је завршена у марту 2012. године.

Добар напредак је забележен у области **ваздушног транспорта**. Објављено је укупно 22 прописа за спровођење Закона о ваздушном транспорту. Неке од ових одредби мењају одговорности независног тела за истраживање удеса и озбиљних незгода и дужности инспекције за надзор Директората цивилног ваздухопловства, са циљем да се усклади национално законодавство са релевантним правилима ЕУ. Наставило се спровођење услова из прве транзиционе фазе Споразума о заједничком европском ваздушном простору (ЕСАА). Закон о облигационим односима и основама својинско-правних односа у ваздушном саобраћају, с циљем да се ускладе националне одредбе о правима путника са законодавством ЕУ, усвојен је у новембру 2011. године. Посебно национално тело за спровођење закона тек треба да се успостави. Уведене су одредбе о усклађивању са ЕУ и

међународним правилима (Монтреалска конвенција) о одговорности авио-превозника у случају удеса. Додатним националним одредбама је постигнуто усклађивање са законодавством Јединственог европског неба, посебно у вези са пружањем услуга у ваздушној пловидби (ANS), методологијом утврђивања и обрачунавања ANS трошкова, регулисања управљања ваздушним простором и интероперабилности АТМ система. Треба да се закључи спровођење правила о додели слотова, манипулисању земаљским и аеродромским накнадама.

Мали напредак је забележен у области **поморског транспорта**. Закон о поморској пловидби је усвојен и ступио је на снагу у новембру 2011. године.

Није било напретка у области **сателитске навигације**. Србија је најавила своју намеру да учествује у програму сателитске навигације Галилео.

Закључак

Известан напредак је забележен у области транспортне политике, посебно у друмском, унутрашњем речном и ваздушном транспорту. Даље јачање капацитета је потребно, нарочито за извршење и инспекције. Нови Закон о железници и железничкој безбедности и Закон о интероперабилности треба да буду усвојени. Пажња треба да се обрати на фер приступ тржишту; даљи напори треба да буду у правцу одвајања управљања инфраструктуром и железничког оператера, као и правилно дефинисаног регулатора. *Уопштено говорећи*, Србија је умерено напредовала у свом усклађивању са правним тековинама ЕУ у области транспортне политике.

4.15. Поглавље 15: Енергетика

Мали напредак је постигнут у погледу **сигурности снабдевања**. Што се тиче залиха нафте, остаје да се усвоји нацрт закона о робним резервама, којим се регулишу обавезне резерве нафте и нафтних деривата,. Студија изводљивости за српски део гасовода Јужни ток завршена је у априлу 2012. године. Компанија Јужни ток Србија основана је у децембру 2011. године да обавља све активности које су укључене у спровођење пројекта. Завршена је студија изводљивости за изградњу гасног интерконектора Ниш-Димитровград који повезује Србију са Бугарском, али финансирање пројекта треба да се обезбеди.

Што се тиче **унутрашњег енергетског тржишта**, постигнут је мали напредак. Закон о енергетици из 2011. године је у великој мери у складу са захтевима Енергетске заједнице, али усвајање подзаконских аката полако напредује. Још није постигнуто раздвајање функција дистрибуције и снабдевања у производњи, дистрибуцији и снабдевању електричном енергијом јавног предузећа Електропривреда Србија (ЕПС). Тржиште

електричне енергије је отворено за све потрошаче који нису домаћинства. Енергетски регулатор је одобрио нове методологије за утврђивање трошкова прикључења на струју и пренос гаса и дистрибутивне системе, као и правила расподеле прекограничних капацитета струје у 2012. години. Међутим, ниједан квалификован купац није променио добављача. Сви квалификовани купци прикључени на дистрибутивни систем имају право да се снабдевају по регулисаним тарифама до 2013. године. ЕПС има de facto монопол, због истрајавања регулисаних цена које су постављене на ниво испод тржишне цене. Према новом Закону о енергетици, задаци и овлашћења Агенције за енергетику Републике Србије (АЕРС) у великој су мери у складу са другим пакетом правних тековина ЕУ о енергетици, али ће спровођење новог закона захтевати повећање броја особља АЕРС и даљу изградњу капацитета. Усвајање Закона о тржишту електричне енергије је и даље у току. Србија мора да почне припреме за усклађивање са трећим пакетом ЕУ о унутрашњем тржишту електричне енергије. Државно предузеће Србијагас није раздвојено. Оно остаје потпуно интегрисано предузеће и једини испоручилац на велико на тржишту.

Поред жалбе против Србије издате на основу механизма за решавање спорова Енергетске заједнице о изостанку надокнаде за транзит електричне енергије Косовском електричном преносном систему и тржишном оператеру (KOSTT) и расподеле прекограничних капацитета, Секретаријат Енергетске заједнице је издао Образложено мишљење у октобру 2011. године. Према том мишљењу, Србија није успела да испуни своје обавезе из Уговора о енергетској заједници. Од тада се Србија није бавила питањем из овог мишљења.

Постигнут је мали напредак у **обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности**. Закон о енергетици је делом у складу са Директивом о обновљивим изворима енергије. Ревидиране фид-ин тарифе, које су биле доспеле до краја 2011, још нису усвојене. Административне процедуре за издавање грађевинских дозвола, лиценци и мрежних веза остају највећа препрека коришћењу обновљивих извора. Потребно је предузети даље напоре ка јачању административних капацитета и стварању регулаторног окружења које подстиче повећану употребу обновљивих извора енергије у свим секторима. Србија још није усвојила планирани оквирни закон о рационалној употреби енергије. Први годишњи програм финансирања пројеката енергетске ефикасности у јавном сектору усвојен је у марту 2012. године, са буџетом од 13 милиона евра.

Постигнут је мали напредак у области нуклеарне сигурности и заштите од зрачења. У септембру 2012. године, Србија је одлучила да укине Агенцију за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије (SRPNA), која је основана у складу са захтевом ЕУ да постоји надлежни регулаторни орган за ова питања, а одговорности и послови Агенције пребачени су на Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине. SRPNA је издала правне прописе за спровођење Закона о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарне сигурности. Србија тек треба да усвоји национални програм за ислужено гориво и развије националну стратегију за управљање радиоактивним отпадом и стављање

ван погона истраживачког реактора у Винчи. Потребни су даљи напори да се побољша радиолошка ситуација на локацији Винча, да се напусти рудник Кална и да се побољша управљање радиоактивним отпадом на националном нивоу.

Закључак

Мали напредак је забележен у области енергетике. Потребни су додатни напори да се постигну право отварање тржишта, раздвајање и тарифе које одражавају трошкове. Оквирно законодавство о рационалној употреби енергије, као и закони о робним резервама остају да се усвоје. Треба ојачати улогу и независност АЕРС; улогу и капацитете нуклеарног регулатора треба сачувати и додатно ојачати. Као хитно, Србија мора да реши питање из Образложеног мишљења Енергетске заједнице. Уопштено говорећи, припреме у овој области су умерено напредовале.

4.16. Поглавље 16: Опорезивање

Мало напретка је постигнуто на усаглашавању у области **индиректног опорезивања**. Закон о *акцизама* измењен је и допуњен децембра 2011. како би се даље усагласио са правним тековинама ЕУ у области опорезивања дувана. Повећане су акцизе на малопродајне цене. Такође је уведен концепт пондерисане малопродајне цене – сличан ономе који се примењује у ЕУ – чиме је замењена најпопуларнија цена као основа за обрачун минималне акцизе. Законодавство о осталим акцизним производима и о питањима као што су кретање и контрола, акцизна складишта и ускладиштење или концепт обвезника тек треба усагласити са правним тековинама ЕУ.

Мало је напретка остварено код **директног опорезивања**. Октобра 2011. донете су измене и допуне Закона о порезима на имовину, којима се повећање пореза одлаже после 2012. године. Децембра 2011. измењен је и допуњен Закон о порезу на добит правних лица којима су предвиђене одређене пореске олакшице за привредна друштва у поступку финансијског реструктурисања. Уведене су пореске олакшице за добит остварену производњом у слободним зонама. Измене и допуне Закона о пореском поступку и пореској администрацији донете су децембра 2011. са циљем да се ојача финансијска дисциплина и разјасне неке пореске процедуре. Њима се такође омогућује да предузећа у поступку финансијског реструктурисања плаћају своје пореске обавезе у ратама током дужег временског периода.

Известан напредак остварен је у погледу **административне сарадње и узајамне помоћи**. Споразум Б-6 (балканских земаља) о сарадњи између пореских управа у региону проширен је и на Хрватску. Споразуми о избегавању двоструког опорезивања потписани

су са Канадом, Грузијом и Тунисом априла 2012. године, док су споразуми са Црном Гором и Ираном ступили на снагу почев од 1. јануара 2012. године.

Остварен је напредак у области **оперативних капацитета и компјутеризације**. Пореска управа (ПУ) Србије почела је са применом своје корпоративне стратегије за период 2011–2015. Децембра 2011. усвојила је план о измиривању обавеза са посебним нагласком на пореским обвезницима који до сада нису уредно измиривали своје обавезе. Центар за велике пореске обвезнике запослио је 22 нова радника и повећао број пореских обвезника у својој надлежности за преко 20%. Уведен је нови план рада са циљем да се увећају укупни порески приходи. ПУ је почела да редовно објављује податке о највећим пореским дужницима. Контакт центар, који је почео са радом 2011, постао је кључна јединица за услуге корисницима. Од априла 2011. обвезници ПДВ-а имају могућност да своје пореске пријаве подносе електронски. Међутим, потребно је даље унапредити ИТ систем. Неопходна је боља координација у оквиру ПУ.

Закључак

Известан напредак је приметан у области опорезивања. Корпоративна стратегија ПУ се спроводи, али треба наставити модернизацију. Хватање у коштац са сивом економијом и даље је изазов. Потребни су знатни напори да би се унапредио ИТ систем и комуникација са пореским обвезницима и да би се даље усагласило законодавство о акцизама. У целини посматрано, припреме у области опорезивања су умерено напредовале.

4.17. Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Не може се извести ни о каквом напретку у области **монетарне политике**. Независност Народне банке Србије (НБС) озбиљно је доведена у питање усвајањем измена и допуна Закона о НБС у Народној скупштини августа 2012. године, Ове измене и допуне, којима се између осталог намеће хитна смена гувернера – у року од 90 дана од њиховог ступања на снагу и без одговарајућег образложења – довеле су до оставке тадашњег гувернера, једног вицегувернера и неколико чланова Савета. Једном од измена крши се Уговор о ЕУ, јер се укида право на судску контролу у случају разрешења гувернера.

Када је реч о **економској политици**, Србија наставља да учествује у надзору економске политике у претприступном периоду. Она је у јануару поднела свој Економски и фискални програм (ЕФП). Овај програм обухвата период 2012–2014. и даје преглед очекиваних макроекономских кретања. Што се тиче макроекономског и фискалног оквира, у програму се даје јасан преглед економских кретања у претходном периоду, у складу са захтевима. Што се тиче оквира за структурне реформе, у програму се не дају сасвим убедљиви акциони планови у погледу средњорочних приоритета политике. Као држава кандидат, Србија је укључена и у полугодишње економске прогнозе које припрема Европска комисија.

Када је реч о фискалној одговорности, ниво јавног дуга је прешао највиши износ од 45% БДП утврђен домаћим законодавством и сада износи преко 55%. Имајући у виду огромне финансијске потребе, проблем могућег даљег раста државног дуга остаје горући. Треба даље унапредити капацитет за израду и координацију економске политике.

Закључак

Нема никаквог напретка у области економске и монетарне политике. Измене и допуне Закона о НБС озбиљно доводе у питање независност централне банке и тиме представљају велики корак назад у усаглашавању са правним тековинама ЕУ. Треба даље унапредити капацитет за израду и координацију економске политике. У целини посматрано, у области економске и монетарне политике Србија је остварила умерен напредак у усаглашавању са правним тековинама ЕУ.

4.18. Поглавље 18: Статистика

Известан напредак је остварен у **статистичкој инфраструктури**. Годишњи план статистичких прегледа у 2012. је усвојен у децембру 2011. Републички завод за статистику Србије (РЗС) је усвојио и поступак за давање приступа неодређивим личним подацима у научне/истраживачке сврхе. Акциони план за усклађивање са Кодексом праксе европске статистике заснован на резултатима лагане процене се благовремено спроводи.

Имајући у виду задатке неопходне за усклађивање са правним тековинама ЕУ, биће потребно да се повећа број квалификованог особља у Заводу за статистику у следећих неколико година.

Остварен је известан напредак у области **класификације и регистра**. Ревидирана класификација делатности, *NACE rev.2*, се и даље примењује на временске серије националних рачуна. Питање регионалне статистичке класификације (будући НУТС) остаје отворено. Ово превазилази домен техничке експертизе и захтева политичку одлуку.

Добар напредак је остварен у области **секторске статистике**. Попис становништва је спроведен у 2011; рад на терену је завршен и у току је обрада података. У току су припреме за попис пољопривреде. Примени правних тековина ЕУ о статистици у пољопривреди треба посветити додатну пажњу. У погледу социјалне статистике, анкета о приходима и условима живота (SILC) само што није уведена. РСЗ треба да убрза припреме за свеобухватну производњу података из националних рачуна у складу са ESA 95 и својих програма преноса.

Закључак

Забележен је добар напредак у области статистике. Попис становништва, домаћинства и станова је спроведен према плану. Капацитет Републичког завода за статистику Србије ће морати да се ојача у наредних неколико година да би могле да се примене свеобухватне правне тековине ЕУ из статистике. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у области статистике.

4.19. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Никакав напредак није остварен у области радног законодавства. Потребно је додатно залагање у овој области.

Донекле је остварен напредак у области **здравља и безбедности на раду**. Србија је усвојила правила у којима се њено законодавство даље усклађује са правним тековинама ЕУ о изложености вибрацијама, буци и карциногенима и мутагенима на раду. Инспекторат рада је извршио велики број инспекцијских надзора, и наставио са обукама и активностима подизања свести међу радницима и социјалним партнерима. Припреме у овој области се добро одвијају.

Остварен је мали напредак у области **социјалног дијалога**, који се и даље води на трипартитној основи у Економско-социјалном савету на националном нивоу. Питање репрезентативности организација чланица и даље кочи рад Савета. Савет се још увек редовно не консултује када су у питању нацрти прописа о раду, што и даље представља главни проблем који утиче на његов рад. У априлу 2012. сви чланови Социјално-економског савета су постигли договор о цени рада. На локалном нивоу, функционише 18 социјално-економских савета, од чега су два основана недавно. Међутим, недостају им финансијска средства, немају програм рада и не одржавају редовно састанке. Слабост организација послодаваца на локалном нивоу представља додатну препреку.

Донекле је остварен напредак у погледу **политике запошљавања**. Министарство економије и регионалног развоја (МЕРР) и Национална служба за запошљавање су у марту 2012. закључили споразум о резултатима рада. Национални

акциони план запошљавања за 2012. је усвојен у складу са приоритетима утврђеним у Националној стратегији запошљавања за период 2011-2020. Уведене су две нове мере за решавање проблема незапослених лица без радног искуства и квалификација. Усвојена је посебна одлука о суфинансирању локалних мера запошљавања за 134 локална плана запошљавања и издато је 15 дозвола за рад приватних агенција за запошљавање. Осим тога, у 2012. је објављен посебни позив за достављање понуда о активним мерама

запошљавања у циљу социјалног укључивања Рома и особа са инвалидитетом. Наставило се са развојем административних капацитета Министарства економије и регионалног развоја. Министарство рада и социјалне политике је преузело надлежност за политику запошљавања од Министарства економије.

Међутим, годишњи буџет за активне мере тржишта рада је смањен за 14% у односу на 2011, а укупна средства опредељена за активну политику запошљавања и даље су на нивоу од 0.1% БДП. Због тога програм «Прва шанса», у корист запошљавања младих неће бити проширен. Обухваћеност активним мерама тржишта рада и даље је ограничена будући да је само 20% незапослених узело учешћа у мерама тржишта рада, а само је трећина од овог броја добила запослење у 2011. Политике запошљавања нису значајно утицале на ситуацију на тржишту рада која је наставила да се погоршава. Непријављени рад је и даље веома заступљен, и према процени 17% радне снаге није пријављено, незапосленост младих се повећала, а стопе активности и запослености су опале, посебно жена. Треба уложити додатне напоре да би се обезбедила боља усмереност и већа ефикасност мера тржишта рада и формулисао стратешки приступ запошљавању, посебно у ситуацији ограничених финансијских средстава, све веће незапослености и све лошијег економског раста. Припреме у овој области се добро одвијају.

Донекле је остварен напредак у погледу припрема за **Европски социјални фонд**. МЕЕР је реорганизовао сектор за запошљавање и обезбедио интензивну обуку за све запослене. Припреме у овој области се добро одвијају.

Донекле је остварен напредак у области **социјалног укључивања**. Усвајање подзаконских аката о социјалној помоћи и увођење у буџету опредељених трансфера за локалне општинске власти намењене услугама у заједници су основа за примену Закона о социјалној заштити. Социјалне услуге су побољшане. Законом је уведен нови концепт у смислу доступности социјалних услуга, у које спада и право корисника на жалбу. Наставило се са активним мерама у циљу већег социјалног укључивања Рома. Стопа уписа Ромске деце у образовни систем је у порасту. Запослено је 170 асистената за образовање Рома као и 75 здравствених медијатора. Међутим, расположивост социјалних услуга у заједници у читавој земљи је и даље ограничена. Ромска заједница, једна од најосетљивијих група, изложена је вишеструким облицима искључености и нарочито јој је неопходна хоризонтална координирана подршка. Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом за период 2007 – 2015 се спроводи. Први резултати примене Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом су позитивни. Припреме у овој области се добро одвијају.

Никакав напредак **није** забележен у области **социјалне заштите**. Услед погоршања економске ситуације у Србији, која је негативно утицала на многа предузећа, али и због недовољно развијених механизма примене закона и контроле примене закона, дефицит у фондовима за пензијско и за здравствено осигурање је наставио да расте. У одсуству

потребних средстава за исплату пензија, буџетски трансфери су постали највећа појединачна ставка на страни расхода. У Фонду за здравствено осигурање се нагомилао дуг који је према проценама у фебруару 2012. износио око 790 мил. ЕУР. Потребни су свеобухватно реструктурирање и реформе да би се повратила одрживост. Интегрисане/хоризонталне социјалне услуге треба даље развијати. Припреме у овој области нису много унапредовале.

Донекле је остварен напредак у области **забране дискриминације**. Капацитети Повереника за заштиту равноправности су се побољшали. Обезбеђен је канцеларијски простор, и запослено је 18 службеника. Повереник је у 2011. јавним органима дао 98 мишљења и 17 препорука за успостављање равноправности, и у три случаја поднео тужбе за кршење Закона о забрани дискриминације. Међутим, потребна су додатна залагања у циљу успостављања корпуса успешних примера гоњења и правоснажних пресуда за дела у вези са дискриминацијом. Неке одредбе Закона о забрани дискриминације нису у складу са правним тековинама ЕУ: изузеци предвиђени за верске установе су превише широки, не помиње се обавеза послодавца да за запосленог са инвалидитетом обезбеди у разумној мери прилагођено радно место, дефиниције посредне дискриминације и подстицање на дискриминацију нису у складу са правним тековинама ЕУ, а улога НВО и удружења у судским поступцима није експлицитно предвиђена. Дискриминацији су најизложенији Роми, жене, особе са инвалидитетом и ЛГБТ популација. Они су често жртве нетрпељивости, говора мржње чак и физичких напада. Јавни званичници су оклевали да јавно осуде такве инциденте. Органи власти у Србији треба да развију проактивни приступ према бољем укључивању ЛГБТ популације и већем разумевању у друштву у целини. Србија је почела да решава приоритете у овој области.

Никакав напредак није забележен у вези са **једнаким могућностима** жена и мушкараца. Стратегију за унапређење положаја жена и родну равноправност (2010-2015) и њен Акциони план треба активније спроводити. Треба наставити и са спровођењем Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама. Потребно је даље осавремењивати административне капацитете тела која се баве родном равноправношћу јер су жене и даље изложене дискриминацији а плате, пензије и стопе запослености жена су мање у односу на мушкарце. Припреме у овој области су скромно унапредовале.

Закључак

Известан напредак је забележен у области социјалне политике и запошљавања, нарочито у областима политике запошљавања, здравља и безбедности на раду и друштвене укључености. Међутим, политике запошљавања су генерално под негативним утицајем лоше економске ситуације и ограничених буџетских средстава и треба их унапредити. Осим тога, треба уложити веће напоре у реструктурирање и реформу социјалне заштите и повратити одрживост. Уопштено говорећи, Србија је почела да решава приоритете у овој области.

4.20. Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

Остварен је напредак у области **начела политике предузетништва и индустријске политике**. Нова дефиниција МСП усвојена је у децембру 2011. у складу са препорукама ЕУ. Наставило се са спровођењем Стратегије развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа за период 2008-2013. Политика малих и средњих предузећа део је и једног броја других стратегија, као што су стратегије индустријског развоја и регионалног развоја које су усвојене 2011. Пословни савет основан у Привредној комори добро функционише. Савет за мала и средња предузећа није био активан.

Подзаконски акт којим се предвиђају мере за спречавање кашњења у измирењу обавеза јавног сектора према привредним субјектима усвојен је у октобру 2011. Њиме је домаће законодавство делимично усклађено са Директивом о касном плаћању и утврђен је максимални рок за плаћање у трајању од 60 дана. За сада су нова правила имала ограничено дејство. Србија још треба да усвоји прописе о забрани кашњења у плаћању између привредних субјеката. Знатна кашњења у плаћању између привредних субјеката не јењавају, што доводи до хроничне неликвидности.

Када су у питању инструменти политике предузетништва и индустријске политике, остварен је напредак; Србија наставља да примењује Закон о малом бизнису и да учествује у другим пројектима Европског програма за предузетништво и иновативност (EIP). Међутим, потребно је додатно залагање у погледу регистрације предузећа, бизнис инкубатора и доступности финансија за МСП.

Фонд за иновације из којег се додељује бесповратна помоћ за иновације је почео са радом. Агенција за регионални развој пружа подршку за оснивање инкубатора. Развојни фонд нема нових средстава на располагању за зајмове, али усмерава отплату старих зајмова у неке нове пројекте, као што је подршка за предузетнице.

Никакав напредак није забележен у погледу **секторских политика**.

Закључак

Остварен је напредак у области **начела политике предузетништва и индустријске политике**. Србија примењује Закон о малом бизнису на одговарајући начин и остале припреме у области политике предузећа и индустријске политике се добро одвијају.

4.21. Поглавље 21: Трансевропске мреже

Известан напредак је остварен у области трансевропских **транспортних мрежа** (TEN-T). Србија је активно сарађивала у спровођењу Меморандума о разумевању о развоју Основне регионалне транспортне мреже у Југоисточној Европи. Транспортна мрежа SEETO је интегрисана у Стратегију развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта од 2009. до 2015. године. Узнапредовало се са спровођењем акционог плана за изградњу путног коридора X. Поступак набавке отпочео је за неколико преосталих деоница ауто-пута E80 (Ниш-Димитровград) и E75 (Ниш-бивша Југословенска Републике Македонија) и обилазницу око Београда. Неколико великих пројеката за израду пројектне документације за железнички коридор X је у току или у припреми.

Известан напредак је остварен у извођењу инфраструктурних пројеката и унапређењу услова у мрежи унутрашњих водних путева дуж реке Дунав и реке Саве укључујући речне службе информисања.

У погледу трансевропских **енергетских мрежа** (TEN-E) остварен је мали напредак. Студија изводљивости и генерални пројект гасовода Јужни ток су израђени. (*Види Поглавље 15 – Енергетика*) Србија наставља да пружа подршку за реализацију пројекта Гасног прстена у Југоисточној Европи. Студија изводљивости за гасне интерконеције на релацији Ниш-Димитровград које повезују Србију и Бугарску је завршена. Међутим, треба обезбедити финансијска средства за пројекат. Када је реч о електричној енергији, у новембру 2011. завршена је изградња дела 2 (подстаника Лесковац-Врање-граница) далековода од Ниша до границе са бившом Југословенском Републиком Македонијом. Изградња подстаника Лесковац и Врање је у току. Остала пројектна документација за пројект интерконеције са Румунијом, која повезује Панчево (Србија) и Решицу (Румунија) је у фази припреме. У погледу нафтне инфраструктуре, Србија наставља да пружа подршку за планирани паневропски нафтни гасовод.

Закључак

Србија је остварила известан напредак у области трансевропских мрежа. Наставља да развија своју транспортну и енергетску мрежу и да активно учествује у раду Транспортне опсерваторије за Југоисточну Европу и Енергетске заједнице. Међутим, и даље треба да одговори на велике изазове у смислу финансирања нових интерконеција између енергетске и транспортне мреже. Уопштено говорећи, припреме у области трансевропских мрежа су скромно напредовале.

4.22 Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Остварен је мали напредак у погледу **законодавног оквира** који има утицаја на регионалну политику. Влада је у мају 2012. усвојила измењену Уредбу о децентрализованом систему управљања средствима развојне помоћи Европске уније у

оквиру инструмента предприступне помоћи (ИПА). Треба уложити напор у све области од значаја за спровођење кохезионе политике у складу са правним тековинама ЕУ.

Остварен је напредак у погледу **институционалног оквира**, и то не само у смислу припреме оперативних структура за реализацију свих ИПА компоненти. Јединице за програмирање и спровођење ИПА су оформљене. Међутим, треба уложити напор да би се избегли паралелни системи, и то за националну политику и за кохезиону политику.

Забележен је напредак у погледу **административног капацитета**. Србија је обавила припреме предвиђене Мапом и Акционим планом за децентрализацију управљања ИПА фондовима за компоненте I-IV и у јуну 2012. поднела документацију за акредитацију и пренос одговорности за управљање овим компонентама. Потребно је знатно додатно залагање да би се обезбедио одговарајући административни капацитет у складу са будућим обимом посла.

Донекле је остварен напредак у области **програмирања**. Влада Србије је додатно развила Нацрт оквира стратешке усклађености и Нацрт оперативних програма (ОП) за ИПА компоненте III и IV, који представљају добру основу за наредну финансијску перспективу и релевантне области политике. Међуресорна координација се побољшала. Упркос залагањима на припреми серије пројеката, недостатак стратешки развијених инвестиционих планова и даље је препрека. Избор пројеката и даље се врши на *ad hoc* основи а не на основу стратешких приоритета у секторима. Координација између оперативних структура задужених за програмирање и крајњих корисника, и капацитети крајњих корисника за израду пројектне документације у складу са стандардима ЕУ још увек су недовољни.

Забележен је изванредан напредак у погледу **мониторинга и евалуације**. Секретаријат националног ИПА координатора (NIPAC) задужен је за мониторинг и евалуацију програма. Секторске радне групе све више саме почињу да се баве програмирањем и постепено ће се трансформисати у секторске одборе за мониторинг.

Остварен је добар напредак у области **финансијског управљања, контроле и ревизије**. Ревизорски

орган сада има најмање попуњених радних места, међу којима су и три ревизора. Треба наставити са попуњавањем упражњених радних места и побољшавање ревизорских капацитета.

Закључак

Забележен је напредак у области регионалне политике и координације структурних инструмената. Србија је завршила фазе припреме за децентрализовано управљање ИПА за четири компоненте. Треба додатно обезбедити одговарајући капацитет за спровођење.

Треба побољшати програмирање, посебно у смислу припреме серије солидних пројеката на основу релевантних стратегија. Уопштено говорећи, припреме у овој области напредују.

4.23 Поглавље 23: Правосуђе и основна права (Види и Политичке критеријуме)

Србија је остварила тек мали напредак у области правосуђа. Остварен је мали напредак у погледу независности судства. Високи савет судства (ВСС) и Државно веће тужилаца су у марту 2012. преузели обавезу администрације буџета судова и тужилачких служби. Међутим, законодавни оквир још увек оставља простора за неоправдани политички утицај на правосуђе. У саставу ВСС било је недостатака. Високи савет судства и Државно веће тужилаца још увек нису изабрали све председнике судова и јавне тужиоце. Високи савет судства и Државно веће тужилаца још нису усвојили правила за редовно оцењивање рада и резултата рада судија и тужилаца на функцији. Нарочито се очекује оцењивање прекршајних судија изабраних у 2009. на период од три године.

Високи савет судства и Државно веће тужилаца су окончали поступак преиспитивања одлука о неизабраним судијама и тужиоцима на основу објективних смерница. Намера је била да преиспитивање одлуке буде додатни правни лек за решавање жалби подносилаца без ограничавања њиховог права на накнадно преиспитивање одлуке на Уставном суду. Поступак преиспитивања одлука био је отворен за екстерни мониторинг, заснован на појединачним претресима и завршио се доношењем појединачних, детаљних, писаних одлука. Међутим, није спроведен у потпуности према духу и слову смерница. Утврђени су озбиљни недостаци у поступку, у које спада и недостатак кворума и обрасца гласања у Виском савету судства. То је изазвало забринутост да су у супротности са смерницама чланови по службеној дужности (председник Врховног касационог суда, министар правде и председник Скупштинског одбора за правосуђе), који су учествовали у првобитном поступку реизбора, у великој мери утицали на одлуке донете на основу предлога комисија за преиспитивање. Докази на којима су се заснивале одлуке нису увек били прихватљиви у складу са смерницама или су били изведени у веома одмаклој фази поступка. Из ових разлога је, Уставни суд у јулу 2012. донео две одлуке којима је поништио све одлуке Високог савета судства и Државног већа тужилаца којима судије и тужиоци нису поново изабрани, а на које су се подносиоци жалбе до тада жалили и наложио да се врате на посао. Предмети које је Уставни суд вратио мораће да се преиспитају пажљиво и у потпуности у складу са одлуком Уставног суда.

Непристрасност судија је и даље генерално обезбеђена нарочито захваљујући аутоматској додели судских предмета, која је сада уведена у свим трговинским судовима и судовима опште надлежности. Да би се успоставила *одговорност* Високи савет судства је у 2012. усвојио прву серију Правила о дисциплинском поступку и одговорности судија,

која треба додатно ускладити са стандардима ЕУ. Високи савет судства је почео да истражује и изриче казне у дисциплинским предметима.

Правосудна академија треба да одигра кључну улогу у обезбеђивању примене професионалних стандарда и начела заслуге у правосуђу. Извршен је избор друге генерације полазника и Академија је обезбедила различите програме оспособљавања у току рада за судије, тужиоце, судијског и тужилачког особља. Одговарајући каријерни систем на бази заслуга за судије и тужиоце тек треба у потпуности развити. Још увек је могуће ступити у судску професију, посебно на вишим нивоима, на основу нејасних критеријума без завршене Правосудне академије.

Један број закона ступио је на снагу са циљем да се побољша *ефикасност* правосуђа и примене међународни стандарди у домаћим судовима. 2011. након увођења нове методологије рачунања, судови су примили 2.23 милиона нових предмета, решили 2.65 милиона предмета и до краја године су имали 3.34 милиона нерешених предмета. Међутим, и даље су судови неравномерно оптерећени обимом посла и потребна је једна свеобухватна анализа функционисања нове мреже судова. Треба побољшати квалитет статистичких податка. Измене у циљу побољшања ефикасности Уставног суда су усвојене али је Суд наставио да се суочава за значајним и брзо растућим бројем нерешених предмета.

Србија је остварила мали напредак у **политици борбе против корупције**. Влада још увек није довршила своју Националну стратегију борбе против корупције за период 2012-2016, нити припадајући Акциони план.

Агенција за борбу против корупције је повећала своју активност, у којима се углавном усредредила на превенцију. Почела је да примењује Закон о финансирању политичких активности усвојен 2011, и наставила да врши циљане провере пријава имовине и да обрађује случајеве дуплих

јавних функција које представљају ризик од сукоба интереса. Међутим, Агенција тек треба да

успостави вођење евиденције ефикасне контроле финансирања политичких странака и изборне кампање. Осим тога, треба да побољша сарадњу са релевантним актерима да би могла делотворно да испита пријаве

имовине. Мало се радило на заштити узбуњивача. Није се додатно реаговало на извештаје Савета за борбу против корупције о случајевима високе корупције.

Специјални тужилац за корупцију и организовани криминал покренуо је нове истражне поступке у 115 случајева корупције у 2011, док су 2077 истражних поступака покренуле друга јавна тужилаштва у истом периоду. Ово обухвата неколико предмета средњег или

високог нивоа. Потребна су додатна залагања у циљу успостављања корпуса успешних примера гоњења и правоснажних пресуда, нарочито у предметима високе корупције. Тела која су одговорна за примену закона треба да буду проактивнија и да развијају свој капацитет за вођење финансијске истраге.

Јавне набавке, руковођење јавним предузећима, поступци приватизације и јавна потрошња и даље су области у које изазивају озбиљну забринутост, посебно у домену здравља и образовања, у којима независни надзор и капацитет за рано откривање престапа још нису довољно развијени. Потребна је обухватна анализа ризика области осетљивих на корупцију. Координација између свих актера треба да се ојача да би се обезбедила делотворна превенција и поступање у случајевима корупције.

Остварен је мали напредак у области **основних права**.

У вези са *спречавањем мучења и злостављања* Заштитник грађана је извршио прве инспекције поступајући као новоименовани Национални механизам за спречавање мучења. Пренасељеност *затворског система*, лоши животни услови у капацитетима за притвор, незадовољавајућа здравствена заштита и недостатак одговарајућих и специфичних програма поступања и даље изазивају забринутост. Треба унапредити интерну контролу полиције. Треба увести и остале врсте санкција на широј основи. *Приступ правди* је Уставом загарантован. Треба израдити прописе и обезбедити финансирање за делотворан систем бесплатне правне помоћи. Законодавни оквир који предвиђа *слободу изражавања* и медија је уведен. Број напада на новинаре и претњи незнатно је смањен, али је и даље неохподан обухватнији и проактивнији приступ полиције и правосуђа. Транспарентност власничке структуре медија тек треба да се у потпуности обезбеди и спровођење медијске стратегије убрза. *Слобода окупљања и удруживања* је загарантована Уставом и углавном се поштује. Уставни Суд Србије развио је своју судску праксу о слободи окупљања. *Слобода мисли, савести и вероисповести* је загарантована и углавном се поштује. Недостатак транспарентности и доследности у поступку уписа у регистар једна је од главних препрека које онемогућавају неке мање верске групе да остварују своја права.

Остварен је извешан напредак у погледу *права жена и родне равноправности*. Србија је потписала Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиљу у породици. Отворени су посебна телефонска линија и ново склониште за жртве насиља у породици. Међутим, насиље над женама и даље је област која изазива забринутост и не постоје усаглашено прикупљање и размена податка о насиљу над женама и насиљу у породици. У погледу *дечјих права*, остварен је мали напредак. Уведена је посебна телефонска линија за жртве малолетничког насиља. Дечја права нису равномерно заштићена. Има ромске деце која се још увек уписују у специјалне школе. Извешан напредак је остварен у вези са *социјално осетљивим лицима, односно особама са инвалидитетом*, посебно у погледу њиховог унапређења, образовања и укључивања на

тржиште рада и развоја услуга у заједници. Остварен је изванредан напредак у области *политике забране дискриминације*. Прописи о забрани дискриминације у Србији су генерално усклађени са европским стандардима за борбу против расизма и расне дискриминације. Повереник за заштиту равноправности био је активан у подизању свести о дискриминацији и начинима њеног решавања. Полиција боље реагује на нападе на одређене групе. Међутим, дискриминација на основу етничке припадности, рода или сексуалне оријентације и даље је широко заступљена. Органи власти у Србији треба да развију проактивни приступ према бољем укључивању ЛГБТ популације и већем разумевању у друштву у целини. Никакав напредак није остварен у погледу *радничких и синдикалних права*. Неколико синдиката који су уписани у регистар још увек нису репрезентативни. Забринутост и даље постоји у погледу критеријума којима се утврђује репрезентативност социјалних партнера у социјалном дијалогу који је остао ограничени и на националном и на локалном нивоу. У погледу *имовинских права*, започело се са применом закона који је усвојен 2011.

Остварен је ограничен напредак у погледу *поштовања и заштите права мањина и културних права*. Законодавни оквир је успостављен и генерално се поштује. Предузете се неке позитивне мере у циљу побољшања положаја мањина, укључујући Роми. Међутим, потребно је додатно залагање да би се обезбедила ефективна примена прописа на читавој територији Србије и отклонили недостаци. Роми, избеглице и интерно расељена лица и даље се налазе у тешком положају. Потребно је додатно залагање да би се испоштовали међународни стандарди о присилном иселењењу.

Никакав напредак није остварен у погледу *заштите податка о личности*. Законодавни и институционални оквир је генерално успостављен. Неке одредбе Закона о заштити података о личности нису у потпуности у складу са стандардима ЕУ. Још увек треба да се усвоји Акциони план за спровођење стратегије. Повереник за слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности који се суочава са сталним растом броја предмета као и њихове сложености, још увек нема довољно средстава. Потребно је додатно залагање да би се обезбедили прикупљање и обрада личних података у складу са законским одредбама.

Нема никаквих промена у погледу **Права грађана ЕУ**.

Закључак

Остварен је мали напредак у погледу правосуђа и основних права. Преиспитивањем одлука о избору судија и тужилаца нису отклоњени постојећи недостаци, а одлуке је преиначио је Уставни суд који је наложио да се све судије и тужиоци који су се жалили на одлуку о реизбору врате на посао. Стратегија реформе правосуђа ће морати да се ажурира на основу функционалне анализе делотворности и непристрасности судства у наредне две године. Наставило се са применом законодавног оквира за борбу против корупције.

Међутим, нова Стратегија борбе против корупције и Акциони план још нису донети. Потребни су снажније политичко усмеравање, делотворнија међуагенцијска координација и проактивни приступ у истраживању и гоњењу корупције. Што се тиче основних права, прописи су донети и генерално се поштују. Слобода изражавања је генерално загарантована али треба убрзати спровођење медијске стратегије. Дискриминација на основу етничке припадности, рода и сексуалне оријентације и даље је широко распрострањена и потребне су додатне мере за борбу против свих облика дискриминације. Неке позитивне мере су предузете да се побољша положај мањина, укључујући Роме, али су потребни додатни напори да би се у читавој Србији прописи равномерно примењивали. Уопштено говорећи, Србија је почела да решава своје приоритете у погледу усклађивања са правним тековинама ЕУ у области правосуђа и основних права.

4.24. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

Визна либерализација за држављане Србије који путују у подручје Шенгенског споразума примењује се од децембра 2009. године. Ради обезбеђивања текуће примене преузетих обавеза у периоду после визне либерализације успостављен је механизам за праћење. Комисија је свој други извештај о праћењу представила Европском парламенту и Савету у децембру 2011. године и усвојила трећи извештај у августу 2012. године. Повећање броја неоснованих захтева за азил од стране грађана Србије под условима безвизног режима, како је запажено претходних година, заустављено је у 2011. години, после одлучних мера српских органа власти. И поред тога, првих месеци 2012. године тај број се поново повећао. Са више од 13.900 захтева у 2011. и више од 5000 током првих седам месеци у 2012. години, српски држављани су и даље једна од група држављана са највећим бројем захтева за азил у ЕУ. То се ипак подудара са смањењем броја захтева за 25% у 2011. години, у поређењу са 2010. годином (преко 17.000 захтева у то време). Број српских грађана који су коначно добили азил у државама чланицама ЕУ током 2011. године (310) остао је стабилан у поређењу са 2010. годином (315). Треба појачати напоре на решавању овог питања. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у решавању неоснованих захтева за азил од стране грађана Србије под условима безвизног режима.

Када је реч о управљању **миграцијама** није било напретка. Број нелегалних миграната који пролазе кроз Србију и чије је крајње одредиште ЕУ се повећао: регистровано је око 9.500 нелегалних миграната у 2011. години, у поређењу са 2010. годином, када их је регистровано око 2.500. Акциони план за спровођење стратегије управљања миграцијама за 2012. годину усвојен је у мају 2012. године. Потребно је додатно побољшати координацију између тела одговорних за спровођење миграционе стратегије и издвојити довољна финансијска средства. Примена споразума о реадмисији између ЕУ и Србије

наставља се без значајнијих проблема, мада су капацитети и ресурси за интеграцију повратника у оквиру процеса реадмисије веома ограничени. Током 2011. године у Србију је из држава чланица ЕУ враћено 5.150 лица (3.979 у 2010. години). По основу овог споразума закључен је нови билатерални протокол за његово спровођење са Естонијом. Главне земље одакле се та лица враћају су, по опадајућем броју, Немачка, Шведска, Швајцарска, Данска, Француска и Холандија. Уопштено говорећи, управљање миграцијама у Србији и даље умерено напредује.

Када је реч о азилу, није постигнут напредак. Захтеве и даље привремено обрађује Јединица граничне полиције за азил, пошто Канцеларија за азил, која је предвиђена да делује као првостепено тело, још није званично основана. Мандат Комисије за азил, другостепеног тела, истекао је априла 2012. године, а нове чланове тек треба изабрати. Број захтева за азил се повећао. Критеријуми за проверу сигурних земаља порекла и списак сигурних трећих земаља још нису у потпуности усаглашени са правним тековинама ЕУ. У току је изградња новог прихватног центра, али су потребни и додатни прихватни објекти за лица која траже азил. Потребно је побољшати капацитете и праксе, укључујући и обуку особља. Још увек не постоји национална база података за проверу личних података и отисака прстију лица која траже азил. Уопштено говорећи, Србија је и даље у почетној фази спровођења политике азила.

Остварен је извешан напредак у области визне политике. Што се тиче услова које треба испунити по приступању Шенгенском подручју, од маја 2012. године функционише нови софтвер и Центар за визе који нуди брзу, транспарентнију, онлајн процедуру у складу са Визним информационом системом (ВИС).

Списак земаља за које је потребна виза треба у потпуности ускладити са правним тековинама ЕУ. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у усклађивању своје визне политике са европским стандардима.

Остварен је напредак у области **спољашњих граница и Шенгена**. Координационо тело за спровођење стратегије за Интегрисано управљање границом (ИБМ) почело је са радом. Србија је наставила да побољшава инфраструктуру и опрему на граничним прелазима завршетком инсталирања система ТЕТРА. Додатни пунктови граничне полиције повезани су са централном базом података Министарства унутрашњих послова. Србија је укључена у заједничке операције, редовне размене података и најбољих пракси, те активности обуке са Фронтексом; она учествује у Мрежи за анализу ризика на западном Балкану. Међународна сарадња се и даље побољшава и у јануару 2012. године потписан је споразум између Србије и Мађарске о граничној контроли друмског, железничког и водног саобраћаја. Полицијска сарадња са Бугарском је такође побољшана успостављањем заједничких патрола на српско-бугарској граници. Међутим, ревидирана стратегија и акциони план за ИБМ, протокол о размени информација између служби, концепт за заједничку обуку служби и смернице за анализу ризика полицијског рада још

увек нису усвојени. Оперативну координацију између граничне полиције, царине и фитосанитарних служби и даље треба унапређивати. Неопходна је даља модернизација и побољшање опреме и инфраструктуре, како на граничним прелазима тако и у сврхе надзора, што подразумева и приступ релевантним базама података Интерпола. Потребно је да гранична полиција даље побољша своје капацитете за анализу ризика. Уопштено говорећи, Србија и даље умерено напредује по питању управљања границом.

Постигнут је одређени напредак у погледу **правосудне сарадње у грађанским и кривичним** стварима. Учињени су даљи напори да се практична сарадња ефикасније организује, посебно на регионалном нивоу. У новембру 2011. године потписан је споразум са Словенијом о узајамној правној помоћи у извршењу судских одлука, а са бившом Југословенском Републиком Македонијом о екстрадицији својих грађана. Настављена је сарадња са Хрватском по питањима екстрадиције, извршења кривичних пресуда и процесуирању ратних злочина. Међутим, потребна су даља побољшања како би се обезбедило практично спровођење законског оквира. Такође је потребно предузети мере за обезбеђивање делотворне сарадње са *Eurojust*. Уопштено говорећи, Србија и даље умерено напредује у области правосудне сарадње у грађанским и кривичним стварима.

Србија је остварила напредак у **области полицијске сарадње и борбе против организованог криминала**. Закон о полицији измењен је и допуњен у децембру 2011. године да би се боље дефинисала полицијска сарадња на оперативном нивоу преко заједничких акција, тимова и размене службеника за везу. Предузете су мере за унапређење методологије и стандарда рада полиције, укључујући информативну брошуру о борби против корупције за полицијске службенике. Унапређена је сарадња између релевантних агенција у земљи, региону и на међународном плану, што је довело до добрих резултата у бројним важним истрагама против организованих криминалних група. У новембру 2011. године потписан је споразум о полицијској сарадњи са бившом Југословенском Републиком Македонијом. У Министарству унутрашњих послова је, у циљу унапређења сарадње, успостављена сигурна веза са Албанијом, Босном и Херцеговином, Хрватском, Црном Гором и бившом Југословенском Републиком Македонијом. У марту 2012. године Министарство унутрашњих послова је потписало измену и допуну билатералног техничког споразума са Европолом, а до посете експертске мисије из Европола дошло је у децембру 2011. године. Међутим, организовани криминал у Србији је и даље озбиљно питање. Правоснажне пресуде су и даље ретке. Неопходно је изградити капацитет за обављање сложених истрага, нарочито финансијских. Специјализоване службе, а нарочито јединица за заштиту сведока, и даље имају недовољан број запослених, недостају им и ресурси и одговарајуће просторије. Неопходно је побољшати сарадњу и проток информација између служби за спровођење закона. Статистичке податке треба ускладити, а још увек није успостављен централизован обавештајни систем у вези са кривичним делима. Треба шире користити процене ризика и „мапирање“ криминала, а потребно је и развити политику засновану на обавештајним

подацима. Потребно је успоставити надлежност полиције за спровођење одређених посебних истражних мера независно од безбедносно-обавештајних служби у складу са стандардима ЕУ. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у погледу полицијске сарадње и борбе против организованог криминала.

Што се тиче одузимања имовине, од 134 захтева за конфисковање имовине током 2011. године, њих 63 је у целости усвојено, 14 је делимично усвојено, док је 36 захтева одбијено. Дошло је до значајног повећања броја запослених у Дирекцији за управљање одузетом имовином. Међутим, потребни су даљи континуирани напори да би се побољшала ефикасност законодавства у овој области. Координацију између тужилаца и институција укључених у повраћај имовине треба даље унапређивати. Дирекција и Јединица за финансијске истраге (ФИУ) немају довољна средства и техничку стручност. Неопходно је обезбедити специјализовану обуку за судије и тужиоце како би могли да на одговарајући начин обраде податке које добију од ФИУ и покрену финансијске истраге у случајевима када је то оправдано.

Одређени напредак постигнут је у борби против прања новца. (*Видети такође Поглавље 4 – Слободно кретање капитала*) Број утврђених случајева утаје пореза и коначних пресуда за кривично дело прања новца се повећао. Међутим, потребно је даље развијати кадровске и аналитичке капацитете Управе за спречавање прања новца. Број идентификованих сумњивих трансакција и даље је мали, а треба развити и извештавање, нарочито оно које потиче изван банкарског сектора. Полицијским и правосудним органима и даље недостаје стручност за рад на предметима прања новца. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против прања новца.

Србија је и даље земља порекла, транзита и одредишта за трговину људима. Предузети су одређени кораци за спровођење акционог плана националне стратегије за борбу против трговине људима. У октобру 2011. године једна привремено одузета кућа претворена је у сигурну кућу за жртве трговине људима. Међутим, остаје да се ажурирају стратегија и пратећи акциони план. Јединствена база података за кривичне пријаве и поступке као и посебан механизам контроле у овој области још нису успостављени. Неопходно је обезбедити ефективно обештећење и социјалну инклузију жртава, преко посебног фонда, у складу са постојећим стандардима ЕУ. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против трговине људима.

Србија је остварила мали напредак у **борби против тероризма**. У оквиру Безбедносно-информативне агенције формирана је јединица за борбу против међународног организованог криминала, укључујући и прање новца и финансирање тероризма. Међутим, неопходно је успоставити националну базу података и ефикасније поступке размене информација те побољшати сарадњу између служби. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против тероризма.

Одређени напредак је постигнут у погледу **сарадње на пољу дрога**. Међуминистарска комисија за психоактивне контролисане супстанце основана је у новембру 2011. године. Предузете су мере у вези са едукацијом и вођење кампање против дрога. Национални извештај о ситуацији у вези са дрогом и акциони план за систем информисања о дрогама сачињени су у сарадњи са Европским центром за праћење дрога и зависности од дрога (ЕМЦДДА). Национална кореспондентна тачка за ЕМЦДДА, усмерена на даље унапређење сарадње и координације на националном нивоу као и побољшање прикупљања података, функционише од фебруара 2012. године. Добри резултати су постигнути на пољу међународне и регионалне сарадње, а неколико заједничких акција довело је до бројних хапшења и заплена дроге на граничним прелазима са Хрватском, Бугарском и Мађарском. Размена информација са Интерполом у вези са операцијама довела је до успешних акција у супротстављању појачаним активностима неких криминалних група. Међутим, Србија је и даље један од главних путева за нелегалну трговину дрогом. Сада је у функцији национална кореспондентна тачка за Европски центар за праћење дрога и зависности од дрога, усмерена на даље унапређење сарадње и координације на националном нивоу као и унапређење прикупљања података. Уништавање заплених дрога још увек треба обезбедити. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у погледу сарадње на пољу дрога.

Када је реч о царинској сарадњи (*видети такође Поглавље 29 – Царинска унија*), постигнут је одређени напредак. Управа царина Републике Србије (УЦС) закључила је споразуме о међународној сарадњи са Азербејџаном, Белорусијом и Грузијом. Споровођење стратегије о интегрисаном управљању границом је настављено. УЦС је укључена у заједничке предмете са свим службама из суседних земаља, а и даље активно учествује у међународним активностима у вези с борбом против нелегалне трговине робом као што су наркотици, нафта и цигарете као и у контроли прекограничног кретања. Међутим, Србија треба да усклади свој правни оквир са законодавством ЕУ о примени технологије у царинске сврхе и да ратификује, а потом и примењује Конвенцију о узајамној помоћи и сарадњи између царинских управа (Конвенција Напуљ II). Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала када се ради о сарадњи у области царина.

У вези са **заштитом евра од кривотворења**, *видети Поглавље 32 – Финансијска контрола*.

Закључак

Србија је остварила одређени напредак у области правде, слободе и безбедности. Србија је активно укључена у међународну полицијску и правосудну сарадњу, а службе за спровођење закона уопштено гледано имају довољан капацитет за спровођење стандардних истрага. Потребни су додатни напори на повећању капацитета за обављање сложених истрага и јачање сарадње између служби за спровођење закона и правосуђа. Треба повећати учинак успешних примера проактивних истрага и правоснажних пресуда у

предметима организованог криминала. Уопштено говорећи, припреме у области правде, слободе и безбедности умерено су напредовале.

4.25. Поглавље 25: Наука и истраживање

Дошло је до извесног напретка у погледу **политике у области истраживања и иновација**. Србија је предузела мере за стимулисање иновативности и јачање своје истраживачке инфраструктуре. Међутим, јавна улагања у области истраживања остају на 0.5% БДП-а испод националног циља, а број истраживача остаје непромењен.

У погледу **оквирног програма**, учешће Србије на Седмом оквирном програму ЕУ за истраживања (ФП7) је добро, мада су неопходни даљи напори како би се укључило више малих и средњих предузећа, одобрио „Марија Кири програм“ и успешно учествовало у одређеним идејним програмима које води Европски истраживачки Савет. Србија наставља да унапређује сарадњу у области истраживања са ЕУ и другим међународним партнерима и добро је интегрисана у одређени број кључних истраживачких тема. Србија активно учествује у КОСТ и ЕУРЕКА активностима. Спровођење Меморандума о разумевању о научној и технолошкој сарадњи између Србије и Обједињеног истраживачког центра (ОИЦ) је увелико у развоју.

Србија је постала придружени члан Европске организације за нуклеарна истраживања (CERN) у фебруару 2012.

Што се тиче **Европског истраживачког простора**, Србија је почела да примењује Европску повељу за истраживаче и Етички кодекс за послодавце. Национални портал *Euraxess*-а добро функционише. Од маја 2012, Србија је оснивачки члан Европског конзорцијума за истраживачку инфраструктуру у области нанотехнологије и материјала - C-ERIC. У погледу Уније иновација, основан је Фонд за иновације за доделу бесповратне помоћи за подршку иновација привредних друштава у сектору ИТ, биотехнологије, нанотехнологије и агропрехране. Изградња истраживачке инфраструктуре и куповина научне опреме добро напредује, али Мапа пута за истраживачке инфраструктуре, која је у складу са Европским стратешким форумом за истраживачку инфраструктуру, још увек не постоји. Спровођење и праћење акционих планова и националних циљева, посебно по питању улагања и мобилности истраживача је генерално и даље слабо и треба да се унапреди.

Закључак

Дошло је до одређеног напретка у области науке и истраживања. Јавна, као и приватна, улагања у истраживање остају на ниском нивоу и генерално је потребно да Србија ојача националне истраживачке капацитете и праћење, као и спровођење предвиђених активности. Уопштено говорећи, припреме у области науке и истраживања су у току.

4.26 Поглавље 26: образовање и култура

Ограничен напредак остварен је у области **образовања и обуке**. Институције високог образовања Србије настављају да раде у складу са болоњским стандардима. Србија је једна од водећих партнерских земаља у програму Темпус. Остварен је одређен напредак у погледу социјалне инклузије деце из маргинализованих група, укључујући увођење педагошких асистената и већег учешћа ромске деце. У погледу обезбеђивања квалитета у основним школама, уведена је нова верзија завршног испита и у току су реформе.

Међутим, спровођење реформи у области образовања је споро, а кадровски и финансијски ресурси Министарства слаби. Потребно је даље ојачати капацитете за добро финансијско управљање и контролу у погледу учешћа Србије у ЕУ програмима. Остварен је ограничен напредак у погледу увођења Националног оквира квалификација у високо образовање. Систем стручног оспособљавања и обуке (ВЕТ) Србије треба додатне реформе и модернизацију, укључујући увођење нових наставних програма, са намером да се одговори потребама тржишта рада.

На пољу **омладинске** политике, напредак је остварен спровођењем закона и стратегије за младе. Од 131 основаних канцеларија за младе широм општина Србије, 115 их је усвојило локалне акционе планове. Србија остаје активни учесник програма „Млади у акцији“ са 40 акредитованих организација. Министарство спорта и омладине је активно подржавало иницијативе за волонтирање младих и обезбеђивало каријерно вођење за младе широм Србије.

Незнатан напредак забележен је на пољу **културе**. Србија активно учествује у програму ЕУ Култура. Највећи број пријава за компоненту књижевног превођења овог програма доспео је из Србије.

Закључак

Незнатан напредак забележен је у области образовања и културе. Остварен је напредак бољом социјалном инклузијом системом образовања, као и увођењем обезбеђивања стандарда квалитета у основном образовању. Боље спровођење реформи високог школства и даље остаје изазов, а реформе у сектору ВЕТ треба убрзати. Финансијско управљање и финансијска контрола и даље требају јачање у погледу учешћа Србије у будућем програму образовање, омладина и спорт. Уопштено говорећи, усаглашавање са ЕУ стандардима у области образовања и културе је скромно напредовало.

4.27 Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

Што се тиче **животне средине**, одређени напредак остварен је у погледу *хоризонталног законодавства*. Србија је усвојила Националну стратегију за апроксимацију у области животне средине у октобру 2011. Стратегија за примену Архуске конвенције усвојена је у децембру 2011. Закон о ратификацији приступања Србије Регистру извора загађења животне средине (ПРТР) Економске Комисије УН за Европу усвојена је у октобру 2011. Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара усвојена је у мају 2012. Агенција за заштиту животне средине (СЕПА) основана је у сврху вођења и управљања Е-ПРТР базом података Србије. До данас око 60% од процењених 600 оператера који имају обавезу извештавања користе овај систем. Мада је усклађивање са Директивом за процену утицаја на животну средину постигнуто у потпуности, потребно је побољшати спровођење, посебно процес консултација јавности и квалитет дијалога са НВО. Одређени напредак се може забележити у погледу *квалитета ваздуха*. Закон о потврђивању Протокола о тешким металима и Закон о потврђивању Протокола о дуготрајним органским загађујућим супстанцама усвојени су у јануару, односно марту 2012. Праћење квалитета ваздуха је додатно побољшано тиме што је национална лабораторија за калибрацију надлежна за праћење квалитета ваздуха, а аналитичка лабораторија за загађиваче ваздуха при СЕПА. Међутим, капацитети и буџет СЕПА само за послове који су у вези са квалитетом ваздуха су у великој мери недовољни.

Напредак се може забележити у области *управљања отпадом*. Закон о рударству и геолошким истраживањима који уређује управљање рударским отпадом усвојен је у новембру 2011. Подзаконска акта о еколошки одговорном одлагању отпада који садржи дуготрајне органске загађиваче усвојен је у септембру 2011. Усвајањем подзаконских аката о поступцима за управљање отпадом који садржи титанијум-диоксид, усаглашавање законских прописа о опасном отпаду са правним тековинама ЕУ је у великој мери завршено. Међутим, потребно ја да се Србија у потпуности усклади са Оквирном директивом о отпаду. Припрема националних планова за одређене токове опасног отпада течности, нпр. азбест, батерије, акумулаторе, електричне и електронске уређаје, отпадна уља и мазива добро напредује. Концесија за две регионалне депоније које су усаглашене са захтевима ЕУ додељена су оператерима приватног сектора. Ниво прикупљања отпада домаћинства порасла је са 60% на 72%. Пилот пројекти за раздвајање комуналног отпада покренути су у одабраним заједницама. Систем прикупљања података, регистровања и извештавања о отпаду је оперативан као део националног регистра извора загађивања. Међутим, неусклађеност између урбаних и руралних области и даље постоји. Учешће генератора отпада у обезбеђивању релевантних података треба унапредити. За сада су изграђене четири депоније на основу уговора о концесији.

Одређени напредак може се забележити у области *квалитета воде*. Србија је усагласила своје законодавство са правним тековинама ЕУ о граничним вредностима емисије (ГВЕ) за загађиваче воде и рокове за њихово усклађивање, као и о параметрима еколошког и хемијског стања површинских вода и хемијског и квантитативног стања подземних вода. Процес описивања улоге Србије у Плану управљања сливом реке Дунав завршен је у складу са Оквирном директивом о водама. Напредак је остварен у изградњи постројења за обраду отпадних вода: једно постројење за обраду отпадних вода у Суботици завршено је, док је изградња постројења у Врбасу, Кули, Лесковцу и Шапцу у току. Средства и сопствена средства су додељена на основу приоритета за прикупљање и прераду отпадних вода. Међутим, ова услуга је и даље на ниском нивоу. Капацитети Управе за воде Министарства пољопривреде морају у великој мери бити ојачани.

Закон о комуналним делатностима је у великој мери у складу са принципима тарифног система Оквирне директиве о водама. Међутим, тарифе за покривање трошкова за коришћење воде тек треба да се унесу у Закон о водама. Развој мреже за праћење подземних вода мора се унапредити.

Незнатан напредак може се забележити у области *заштите природе*. Три заштићена подручја (Гутавица, Паљевине, Парк Буковичке Бање) основана су у децембру 2011. Организација рада заинтересованих страна НАТУРА 2000 је објашњена и пилот планови управљања изабраним заштићеним подручјима су припремљени. Први сертификати о увозу и извозу на основу Конвенције о међународном промету угрожених врста (ЦИТЕС) су издати и започето је издавање дозвола за зоолошке вртове у складу са одредбама ЕУ Директиве о зоолошким вртовима. Међутим, административни капацитети у вези са заштићеним подручјима су недовољни. Учесће НВО у напорима заштите националних природних добара још увек недостају.

Незнатан напредак остварен је у спровођењу законских прописа о *индустријском загађењу и управљање ризиком*. Јединствен приступ издавању дозвола мора бити институционализован, а административни капацитети ојачани. Тридесет четири извештаја о безбедности и плана заштите од удеса доставили су оператери високих конструкција који припадају Севесо предузећима. Група за управљање ризиком има довољно особља. Међутим, њени административни капацитети треба да се побољшају.

Добар напредак може се забележити у области *хемикалија*. Закон о изменама и допунама закона о хемикалијама и Закон о изменама и допунама закона о биоцидним производима усвојени су у децембру 2011. Основано је заједничко тело које обухвата три инспектората, Инспекцију за животну средину, Инспекцију за тржишни надзор и Инспекцију за санитарни надзор. Прописи изведени из закона (анекси) у погледу регистрације, евалуације, ауторизације и ограничавања хемикалија (REACH), класификације,

означавања и паковања хемијских производа (ЦЈП) и Директиве о биоцидним производима (БПД) ажурирана су како би се пратиле измене у законским прописима ЕУ. Инфо пулт Агенције за хемикалије Републике Србије (SHEMA) стекао је у децембру 2011 статус посматрача у оквиру Европске агенције за хемикалије. Примена закона се побољшала спровођењем годишњих планова за инспекцију и надзор индустрије/производње у погледу класификације и означавања хемикалија и биоцидива. Кампања о инспекцији је спроведена током лета. Административни капацитети Shema повећани су на 42 запослена. Међутим, у септембру, Агенција је укинута, а њене активности су пребачене на Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине. Треба обезбедити да надлежности агенције и њени административни капацитети буду очувани.

Није остварен напредак у области *буке* док се чека оснивање надлежних органа, идентификовање подручја за стратешко мапирање буке и израђивање одговарајућих акционих планова.

У области *цивилне заштите*, у октобру 2011. је закључен билатерални споразум о сарадњи и узајамној помоћи у ванредним ситуацијама са Словачком, а потписана су писма о намерама са Француском. Меморандум о разумевању у ванредним ситуацијама потписан је у марту 2012. са Италијом. Билатерални хуманитарни центар између Србије и Русије отворен је у Нишу у априлу 2012. Потребно је остварити сарадњу са ЕУ Механизмом за цивилну заштиту како би се развио регионални приступ са снажном ЕУ димензијом за спречавање, припрему и реаговање на катастрофу.

Потребно је да се административни капацитети у сектору животне средине ојачају.

У области **климатских промена** није остварен напредак у развоју опште политике; остаје да се развије свеобухватна климатска стратегија. Питања климатских промена су у великој мери интегрисана у политику енергетике, али неопходни су велики напори како би се климатске промене у потпуности интегрисале у секторске политике и стратегије.

Србија се придружила ЕУ ставовима у међународном контексту. Док се претходно такође придружила Споразуму из Копенхагена и након што је доставила процену о свом потенцијалу за смањење емисије Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе, Србија ипак још увек није ставила у први план своју обавезу смањења емисије до 2020. Србија би требало да узме у обзир да обавезе смањења емисије буду у складу са оним ЕУ и њених држава чланица са циљем да споразум о клими након 2020. буде постигнут до 2015. Ограничени напредак остварен је у усаглашавању са правним тековинама ЕУ о клими. Србија је учинила почетне кораке за идентификовање стационарних инсталација у сврху будућег спровођења система трговине емисијама (ЕТС). Сви оператери ваздухоплова у Србији који учествују у ЕТС ЕУ развили су и доставили своје планове праћења и извештаје о емисији угљен-диоксида за 2010. и 2011.

Законски прописи о геолошком одлагању угљен-диоксида и супстанци које оштећују озонски омотач је делимично усаглашено. У јануару 2012. је основан први центар за поновно искоришћење и рециклажу хлорофлорованих угљоводоника (НСFC). Србија је почела да разматра будуће ЕТС. Значајни напори неопходни су да би се ојачали капацитети Србије за праћење, извештавање и верификацију зато што поједини ЕУ законски прописи успостављају основу за напредак у целокупним правним тековинама ЕУ о клими.

Србија редовно учествује у раду који је у вези са променом климе у оквиру Регионалне мреже за приступање у области заштите животне средине (РЕНА). Успешан догађај на високом нивоу организован је у фебруару 2012 у оквиру РЕНА о сарадњи између ЕУ и Србије у области климе. И даље постоји значајна потреба за подизањем свести на свим нивоима. Иницијативе за подизање свести и унапређење сарадње између заинтересованих страна би требало даље оснажити.

Предузети су кораци за ангажовање више запослених у Министарству енергетике, развоја и заштите животне средине. Међутим, мањак административних капацитета и *ad hoc* међуинституционална сарадње одлажу припрему и спровођење климатске политике која је у складу са правним тековинама ЕУ. Административна структура о климатским променама би требало у великој мери да буде ојачана, и неопходна је подршка у јачању капацитета како би се одговорило важним потребама за капацитете, сарадњу и координацију у овој области.

Закључци

Одређен напредак постигнут је у области животне средине. Усаглашавање са правним тековинама ЕУ о животној средини и ратификација међународних конвенција о животној средини се наставља. Неопходни су значајни даљи напори како би се спровело национално законодавство, посебно у области водопривреде, контроле индустријског загађења и управљања ризиком, заштите животне средине и квалитета ваздуха. Јачање административних капацитета би требало да остане један од приоритета. Незнатан напредак постигнут је у усаглашавању са правним тековинама ЕУ о клими. Значајни напори су неопходни за подизање свести о могућностима и изазовима у погледу климатских промена, успостављање више стратешког приступа за Србију, усаглашавање и спровођење правних тековина ЕУ о клими, као и јачање административних капацитета и међуинституционалне сарадње Уопштено говорећи, Србија је почела да се бави приоритетима у области животне средине и климатских промена.

4.28. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља

Остварен је одређен напредак у области **заштите потрошача**. Што се тиче *хоризонталних аспеката*, сарадња са удружењима за заштиту потрошача се побољшала, као и кампање за подизање свести и едукацију потрошача. Међутим, административни капацитети Одељења за заштиту потрошача у оквиру Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде и координација са ресорним министарствима и законодавним телима је и даље слаба. Национални савет за заштиту потрошача још увек није образован.

Није остварен напредак у погледу *питања која се односе на безбедност производа*. Средства и поступци за процес медијације треба да се ојачају како ви се обезбедила правилна и ефективна примена правила заштите потрошача и надзора тржишта. Даље усаглашавање са правним прописима није спроведено.

Остварен је одређен напредак у погледу *питања која се односе на безбедне производе*. Законски прописи о потрошачком кредиту су додатно усаглашени са правним тековинама ЕУ. Међутим, неопходно је даље усаглашавање Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Није остварен напредак у области **јавног здравља**. Свеобухватна финансијска одрживост система јавног здравља у Србији је озбиљно угрожена незадовољавајућом финансијском ситуацијом фонда јавног здравља.

Није остварен напредак у области *контроле дувана*. Потпуна усаглашеност са законским прописима о дувану тек треба да буде постигнута.

Незнатан напредак остварен је у области *заразних болести*. Недостаје један број дефиниција случајева за пријављивање заразних болести, укључујући и клиничке, лабораторијске и епидемиолошке критеријуме, а дефиниције случајева које усваја ЕУ треба прогресивно усвајати. Капацитети за надзор и реаговање још увек су ограничени и потребно их је модернизовати, нарочито у погледу људских и материјалних ресурса. Потребно је више пажње за ефективно спровођење националне HIV/AIDS стратегије и подизање свести.

Није остварен напредак у области *крви, ткива, ћелија и органа*. Неопходни су даљи напори за спровођење Закона о трансплантацији органа. Потребно је ојачати административне и техничке капацитете Управе за биомедицину при Министарству здравља.

Није забележен напредак у области *менталног здравља*. Административни капацитети су још увек слаби и неадекватни да би се обезбедило спровођење Стратегије развоја заштите

менталног здравља. Службе за заштиту менталног здравља у локалној заједници би требало додатно подржати као алтернативу институционалној бризи, током животног века особе. Потребно је предузети додатне активности на промовисању укључивања лица која имају проблеме са менталним здрављем и обезбедити им једнаке могућности у остваривању основних људских права и приступа запошљавању, образовању и услугама социјалне заштите.

Што се тиче *скрининга рака*, у току је спровођење националних програма скрининга рака грлића материце, дојки и дебелог црева. Додатни напори су неопходни за спровођење смерница ЕУ у овој области. Остварен је одређен напредак у области *превенције злоупотребе дрога* у погледу мера за ограничавање набавке недозвољених дрога, као и у обезбеђивању размене игала и лечења субституцијом у оквиру HIV превенције. Није било развоја у области конзумације *алкохола*.

Закључак

Остварен је одређен напредак у области заштите потрошача и здравља. Потребно је усмерити напоре на спровођење постојећег законодавног оквира и даље усаглашавање са правним тековинама ЕУ. Потребно је ојачати институционалну координацију између релевантних актера, као и административне капацитете, како у области заштите потрошача, тако и у области јавног здравља. Уопштено говорећи, припреме у области заштите потрошача и здравља су скромно у току.

4.29. Поглавље 29: Царинска унија

Остварен је добар напредак у **царинским прописима**. Влада Србије је изменила и допунила Уредбу о номенклатури царинске тарифе у новембру 2011. са циљем да је усклади са Комбинованом номенклатуром ЕУ из 2012. и са планом за либерализацију Прелазног споразума. Србија је ослободила од царинских дажбина поштанске пакете у октобру 2011. Међутим, правила још увек нису у потпуности у складу са правним тековинама ЕУ. Царински закон остаје на снази и пракса сврставања робе треба да се ажурира у складу са ЕУ стандардима.

Усвојени су законски прописи о иницијативама које се односе на безбедност царине, укључујући и овлашћене економске чиниоце. Овај пропис тек треба да се спроведе. Усвојен је пропис о примени мера за заштиту права интелектуалне својине. Међутим, потребно је да Управа царине Републике Србије (УЦРС) у потпуности електронским путем размењује податке са носиоцима права интелектуалне својине. Треба успоставити адекватни законодавни оквир о културним добрима. Одредбе о контроли преноса готовог новца преко државне границе су усаглашене са правним тековинама ЕУ. Припреме у области царинских законских прописа су у току.

Остварен је одређени напредак који се тиче **административних и оперативних капацитета**. Управа царина наставља да побољшава своје административне капацитете како би ефективно применила царинске прописе. Применила је поступке интегритета царинских службеника и унапредила борбу против корупције. Накнадне контроле и систем анализе ризика су додатно ојачани усвајањем стратегије за накнадну контролу, систематизацију поступака и успостављање електронске базе података о онима који крше царинске прописе. Контрола је ојачана и централна управа царина је овлашћена да спроведе контроле индивидуалних царинских службеника. У децембру 2011, Државна ревизорска институција поднела је извештај о беспрекорним финансијским извештајима у 2010. за Управу царина. Координација између Управе царина и Министарства финансија и економије се такође побољшала и издате су нове инструкције о сарадњи између ова две институције. Управа царина је успоставила у потпуности функционалан ИТ систем који се заснива на међусобној повезаности њених различитих одељења. Око 90% царинских декларација је достављено електронским путем и уведен је концепт електронског потписа. Међутим, Систем за обраду царинских декларација (ЦДПС) би требало обновити или ажурирати, а потребна је правилно опремљена и функционална царинска лабораторија.

У циљу олакшавања промета, Управа имплементира систем за размену прелиминарних информација са Босном и Херцеговином, Црном Гором и бившом југословенском републиком Македонијом. Наставља да се активно укључује у међународне активности које се тичу борбе против нелегалне трговине робом (наркотици, уље и цигарете) и контроле прекограничног кретања.

Царински поступци између Косова и Србије су се додатно стабилизовали од усвајања два споразума о дијалогу између Београда и Приштине о царинским печатима и интегрисаном управљању границом (ИБМ). Међутим, ситуација на прелазима 1 и 31 и даље је компликована у смислу примене поступака. Српска страна је на крају потписала Протокол о примени ИБМ у септембру 2012, али тек предстоји његова примена. У међувремену, гранична административна линија (ГАЛ) између Косова и Србије остаје подложна незаконитим активностима. Размена робе између Србије и Косова је у надлежности Пореске управе Републике Србије и њеног Специјалног одељења, а не у надлежности царине Републике Србије. Ово укључује већину акцизне робе. Морају се увести царински поступци којима се гарантује примена правних тековина ЕУ на административној граничној линији са Косовом.

Припреме у области административних и оперативних капацитета су у току.

Закључак

Србија је остварила добар напредак у области Царинске уније усвајањем нових закона и одрживим напорима да побољша своје административне капацитете, посебно у сектору контроле и накнадне контроле. Координација између царинске управе и Министарства

економије и финансија, који су надлежни за царинску политику, треба додатно побољшање. Србија, такође, треба да обезбеди правилну примену правних тековина ЕУ на административној граничној линији са Косовом. Потребно је усвојити прописе о безбедности који се односе на област царине, а ЦДПС систем обновити или ажурирати. У целини узев, припреме у области Царинске уније су увелико у току.

4.30. Поглавље 30: Економски односи са иностранством

Одређени напредак остварен је у области **заједничке трговинске политике**. Србија је у завршној фази процедуре за приступ Светској трговинској организацији (СТО). Међутим, закључење чланства у СТО и даље зависи од динамике којом ће билатерални преговори бити завршени, посебно са Украјином. Србија, такође, мора да усвоји закон о генетски модификованим организмима који је у складу са СТО.

Закон о спољнотрговинском пословању измењен је и допуњен у новембру 2011. како би се хармонизовао са Законом о царини, Законом о привредним друштвима и Законом о спољнотрговинском пословању. Што се тиче организационих измена, група за спољнотрговински систем и заштитне мере у оквиру Министарства спољне и унутрашње трговине и телекомуникација је претрпела је значајне редукације. Није донета ниједна одлука која уводи завршне заштитне мере против увозника. Није забележен напредак у смислу административних капацитета за унапређену координацију између различитих министарстава.

Што се тиче Програма кредитирања извоза, Агенција за осигурање и финансирање извоза наставља да обезбеђује и краткорочна и средњо-/дугорочна обезбеђења извозних кредита.

У вези са контролом извоза робе двоструке намене, Србија наставља да учествује у релевантним међународним форумима и да се усклађује са листом Европске уније о роби и технологијама двоструке намене. Национална контролна листа за робу и војну опрему двоструке намене усвојена је и усклађена са релевантним правним тековинама ЕУ. Међутим, административни капацитети у овој области остају недовољни, и захтевају више запослених и обука.

У области билатералних споразума са трећим земљама, Србија тренутно преговара о споразуму о слободној трговини (ФТА) са Украјином. Поновљени преговори споразума о трговини са Руском Федерацијом и Белорусијом су у току, с обзиром на то да ове две земље сада чине царинску унију са Казахстаном. Србија је ратификовала још три билатерална инвестициона уговора (БИТ) са Азербејџаном, Казахстаном и Индонезијом и потписала је један са Алжиром.

Закључак

Одређени напредак остварен је у области економских односа са иностранством. Приступ у СТО је у завршној процедури билатералних преговора. У целини узев, припреме у области економских односа са иностранством су скромно напредовали.

4.31. Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Политички дијалог кроз редовне политичке консултације између ЕУ и Србије се настављају и укључују питања спољне политике. *(О односима са другим државама у процесу проширења и државама чланицама видети поглавље Политички критеријуми 2.3 – Регионална питања и међународне обавезе).*

У погледу **заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП)**, Србија је значајно напредовала у процесу усаглашавања. Када је позвана да то учини, Србија се усагласила са 69 од 70 релевантних ЕУ декларација и одлука Савета (99% усаглашеност). *(Када је у питању Међународни кривични суд, видети Политички критеријуми 2.3 — Регионална питања и међународне обавезе)*

Србија је наставила да спроводи *рестриктивне мере* Савета за безбедност УН. Међутим, остаје да се Закон о рестриктивним мерама усвоји заједно са системом за праћење спровођења ЕУ рестриктивних мера.

Што се тиче *спречавања сукоба* није забележен посебан развој.

Што се тиче *забране ширења*, први политички дијалог на радном нивоу између ЕУ и Србије о питањима конвенционалног оружја одржан је у априлу 2012. Србија је поднела захтев за чланство у Групи нуклеарних добављача 2012. Пријава Србије из 2008. за придруживање *Wassenaar* споразуму о контроли извоза конвенционалног оружја и робе и технологија двоструке намене је у процесу. Национални координатор за спровођење стратегије о стрелачком и лако наоружању именован је у децембру 2011. Акциони план за спровођење ове стратегије треба да буде усвојен. Србија и даље треба у потпуности да се усагласи са правним тековинама ЕУ које предвиђају заједничка правила којима се регулише извоз војне технологије и опреме.

Србија наставља да активно учествује у *сарадњи са међународним организацијама* (УН, ОЕБС, Савет Европе, итд.). Именована је у фебруару 2012 за председавајућу земљу ОЕБС-а за 2015. и у јуну 2012. за председавајућу земљу 67-е Генералне скупштине УН.

Што се тиче *заштитних мера*, у фебруару 2012, је Србија ратификовала споразум из маја 2011. са ЕУ о заштитним поступцима за размену и заштиту поверљивих информација.

Што се тиче **заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП)**, у фебруару 2012. Србија јер ратификовала споразум из јуна 2011. којим се оснива оквир за учешће Србије у операцијама за *цивилно и војно управљање кризама*. Србија учествује у операцији „ЕУ Навфор-Аталанта“ у Сомалији и у операцији ЕУТМ у Сомалији, са по једним чланом у свакој. Србија је учествовала на конференцији ЕУ *Battlegroup* (Борбена група) у априлу 2012. Након додељивања статуса кандидата, Србија је почела да учествује на састанцима Војног одбора ЕУ у марту 2012.

Закључак

Србија је значајно унапредила своју усаглашеност са ЕУ декларацијама и одлукама Савета у области ЗСБП и показала је континуирану посвећеност учешћу у операцијама цивилног и војног управљања кризама. Уопштено говорећи, припреме у области спољне, безбедносне и одбрамбене политике су увелико у процесу.

4.32. Поглавље 32: Финансијска контрола

Постигнут је ограничен напредак у области **јавне интерне финансијске контроле** (ЈИФК). Подзаконски акти о интерној ревизији (ИР) и финансијском управљању и контроли (ФУК) даље су усаглашени са међународним стандардима децембра 2011. Њима се сада боље дефинише управљачка одговорност и раздвајање улога руководиоца и рачуновође. Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ) и даље је усредсређена на техничке активности, посебно на обуку и издавање уверења интерним ревизорима.

Међутим, потребно је ажурирати документ о политици јавне интерне финансијске контроле, јер је акциони план у великој мери застарео. Исто тако, треба изменити и допунити Закон о буџетском систему, посебно одредбе о финансијском управљању и контроли и инспекцији. Управљачка одговорност и финансијско управљање и контрола и даље се схватају у свом ужем значењу. ФУК су усмерени на законитост и правилност финансијских трансакција, без експлицитног разматрања питања економичности, ефикасности и делотворности. Потребно је спровести додатне активности на подизању свести код виших руководиоца у јавном сектору како би боље разумели своју улогу и одговорност у успостављању система интерне контроле, као и улогу интерног ревизора у њиховој организацији. Припреме у овој области су још у почетној фази.

Постигнут је напредак у области **екстерне ревизије**. Државна ревизорска институција (ДРИ) наставила је да постепено изграђује своје капацитете и запослени су нови ревизори.

ДРИ сада има око 130 запослених, од којих су преко 100 ревизори. Савет ДРИ усвојио је новембра 2011. Стратешки развојни план за период 2011–2015. ДРИ је наставила рад на унапређењу методологије ревизије. Она је истовремено повећала свој обухват ревизијом. Међутим, Закон о ДРИ не предвиђа потпуну финансијску и оперативну независност у складу са стандардима Међународне организације врховних ревизорских институција (*INTOSAI*). ДРИ се и даље налази у фази институционалне изградње јер ради тек четири године. Она нема довољно ресурса, а обухват ревизијом и даље је прилично ограничен. Посао на ревизији пословања још увек није почео. Поред тога, на основу захтева Закона о ДРИ, ДРИ и даље има посебне одговорности за подношење прекршајних и/или кривичних пријава надлежним органима. Та обавеза, која би пре требало да је део ширих надлежности буџетске инспекције, ангажује део ограничених ресурса ДРИ која би се уместо тога могли употребити за додатни ревизорски рад. Припреме у овој области су још у почетној фази.

Никакав напредак није постигнут у области **заштите финансијских интереса ЕУ**. Србија још увек није именовала орган који би био контакт за сарадњу са Европском комисијом. Припреме у овој области су још у почетној фази.

Ограничен напредак је постигнут у области **заштите евра од кривотворења**. Органи Србије настављају да учествују у одговарајућим програмима обуке у организацији ЕУ и међународних институција. Народна банка је још увек у поступку реорганизације процедура за техничку анализу и обраду информација о фалсификованим новчаницама и кованом новцу како би имала улогу националног центра за анализу. Припреме у овој области још увек нису нарочито унапредовале.

Закључак

Известан напредак је постигнут у области финансијске контроле, посебно када је реч о екстерној ревизији. Потребни су знатни напори да би се развило финансијско управљање и контрола у јавном сектору на основу концепта одговорности руководства. У целини посматрано, припреме у области из овог поглавља још увек су у почетној фази.

4.33. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

*Не може се говорити ни о каквом напретку о области **традиционалних сопствених средстава, средстава ПДВ и средстава БНД**. (О напретку у наведеним областима видети Поглавље 16 – Опорезивање, 18 – Статистика, 29 – Царинска унија и 32 – Финансијска контрола)*

Што се тиче **административне инфраструктуре**, административне капацитете институција у наведеним областима политике требало би даље ојачати. Исто тако, за спровођење правила о сопственим средствима неопходна је потпуно оперативна структура

за координацију, како би се обезбедио тачан обрачун, рачуноводство, предвиђање, прикупљање, плаћање и контрола сопствених средстава и извештавање ЕУ. Треба даље развијати делотворна средства за борбу против избегавања пореза и превара, као и за смањење обима сиве економије.

Закључак

Није постигнут никакав напредак у погледу финансијских и буџетских одредаба. Неопходна административна инфраструктура, укључујући координацију и организационе и процедуралне везе између разних институција укључених у систем сопствених средстава, морала би се благовремено развити. У целини посматрано, припреме у овој области су у почетној фази.

Статистички анекс

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ

Србија

Основни подаци	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Становништво (у хиљадама)		7 505	7 398	7 366	7 335	7 307	7 276
Укупна површина земље (km ²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474

Национални рачуни	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима – национална валута)		762,178	2,276,886	2,661,387	2,720,084	2,881,891	3,175,025e
БДП (у милионима евра)		12 819	28 474	32 679	28 952	27 968	31 143e
БДП (у еврима по глави становника)		1 708	3 849	4 437	3 947	3 828	4 280e
БДП (према куповној моћи по глави становника)		:	8 188	8 940	8 340	8 406	
БДП по глави становника према куповној моћи (ЕУ-27 = 100)		:	33	36	36	35	
Реална стопа раста БДП-а (стопа раста обима БДП-а, национална валута, % промене у односу на претходну годину)		5.3	5.4	3.8	-3.5	1.0	1.6e
Раст запослености (национални рачуни, % промене у односу на претходну годину)		2.0	2.3	1.0	:	:	:
Раст продуктивности рада: Раст БДП-а по запосленом лицу (% промене у односу на претходну годину)		3.5	4.5	4.5	:	:	:
Реални раст јединичних трошкова рада (национални рачуни, % промене у односу на претходну годину)		:	:	:	:	:	:
Продуктивност рада по запосленом лицу (БДП према куповној моћи по запосленом лицу, ЕУ-27 = 100)		:	:	:	:	:	:
Бруто додата вредност по главним секторима (%)							
Пољопривреда и рибарство		19.5	10.1	10.4	9.4	9.9	10.4e
Индустрија		24.6	22.5	21.9	22.3	22.5	23.0e
Грађевинарство		3.3	5.1	5.5	4.8	4.6	4.7e
Услуге		52.6	62.3	62.2	63.5	63.0	61.9e
Финална потрошња, као удео у БДП-у (%)		104.0	96.9	97.1	99.6	99.8	:
Бруто инвестиције у фиксни капитал, као удео БДП-а (%)		10.7	24.3	23.8	18.8	17.8	:
Промене залиха, као удео БДП-а (%)		1.0	4.7	6.0	-0.7	-0.5	:
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		25.6	30.6	31.4	29.4	36.0	:
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		41.3	56.5	58.2	47.1	53.0	:

Индустрија	Напо мена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Индекс обима индустријске производње (2005=100)		94.3	108.5	110.0	96.1	98.5	100.6

Стопа инфлације	Напо мена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Просечна годишња стопа инфлације (индекс потрошачких цена, % промене у односу на претходну годину)		93.3	6.5	11.7	8.4	6.5	11.0

Платни биланс	Напо мена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Платни биланс: укупне текуће трансакције (у милионима евра)		282	-5 053	-7 054	-2 084	-2 082	-2 968
Текуће трансакције: трговински биланс (у милионима евра)		-2 602	-7 069	-8 501	-5 118	-4 774	-5 514
Текуће трансакције: нето услуге (у милионима евра)		272	-261	-185	18	5	161
Текуће трансакције: нето приход (у милионима евра)		7	-599	-922	-502	-670	-758
Текуће трансакције: нето текући трансфери (у милионима евра)		2 605	2 876	2 554	3 518	3 356	3 143
од чега: трансфери државе (у милионима евра)		652	166	163	197	193	206
Нето директне стране инвестиције (у милионима евра)		184	1 821	1 824	1 372	860	1 827
Директне стране инвестиције у иностранству (у милионима евра)		-14	-692	-193	-38	-143	-122
од чега: директне стране инвестиције привреде која подноси извештај у земље ЕУ-27 (у милионима евра)		:	-53	-78	-28	-33	-84
Директне стране инвестиције у привреду која подноси извештај (у милионима евра)		198	2 513	2 018	1 410	1 003	1 949
од чега: директне стране инвестиције земаља ЕУ-27 у привреду која подноси извештај (у милионима евра)		:	1 813	1 470	808	778	1 690

Јавне финансије	Напо мена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Дефицит/суфицит државе, у односу на БДП (%)		:	-2.0	-2.6	-4.5	-4.7	-5.0e
Дуг државе у односу на БДП (%)		104.8	31.2	26.9	34.0	43.5	46.5e

Финансијски показатељи	Напо мена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Бруто девизни дуг укупне привреде, у односу на БДП (%)		85.6	60.2	64.5	77.7	85.0	77.5e
Бруто девизни дуг укупне привреде, у односу на укупни извоз (%)		407.3	197.3	207.6	265.3	236.2	210.3
Новчана маса: М1 (новчанице, ковани новац, преконоћни депозити, у милионима евра)	1)	975	3 141	2 717	2 695	2 401	2 807
Новчана маса: М2 (М1 плус депозити с рочношћу до две године, у милионима евра)	2)	1 141	4 928	4 459	4 555	3 891	4 663
Новчана маса: М3 (М2 плус утрживи инструменти, у милионима евра)	3)	2 101	11 407	11 198	12 573	12 899	14 339

Укупни кредити монетарних финансијских институција одобрени резидентима (консолидовано) (у милионима евра)		4 866	10 771	12 926	14 863	17 544	18 995
Каматне стопе: дневна стопа, на годишњем нивоу (%)		:	8.3	18.4	9.5	12.0	8.5
Активна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		16.9	12.5	20.3	12.0	14.0	12.3
Пасивна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		:	7.5	15.3	7.0	9.0	7.3
Девизни курс евра: просек периода - 1 еврo = ... национална валута	4)	59.458	79.964	81.441	93.952	103.043	101.950
Индекс ефективног девизног курса (2005=100)	5)	125.6	106.2	105.8	122.1	115.3	127.1
Вредност резерви (укључујући злато) (у милионима евра)		:	9 634	8 162	10 602	10 002	12 058

Спољна трговина	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	13 501.0	14 316.0	10 386.0	12 475.0	13 925.0
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	6 615.0	5 157.0	4 094.0	7 067.0	8 058.0
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	-6 886.0	-9 159.0	-6 293.0	-5 408.0	-5 868.0
Односи размене (индекс извозних цена / индекс увозних цена)	6)	103.1	102.6	97.6	100.9	99.6	99.2
Удео извоза у земље ЕУ-27 у вредности укупног извоза (%)		:	58.1	48.5	46.7	58.7	59.0
Удео увоза из земаља ЕУ-27 у вредности укупног увоза (%)		:	55.1	51.4	52.9	54.8	53.7

Демографија	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Стопа природног прираштаја: природна промена (број рођених минус број умрлих) (на 1000 становника)		-2.7	-4.7	-4.6	-4.6	-4.8	-5.1
Стопа смртности одојчади: смртност деце млађе од годину дана на 1000 рођене деце		10.2	7.1	6.7	7.0	6.7	6.3
Очекивани животни век по рођењу: мушкарци (године)		69.6	70.9	71.3	71.4	71.4	71.6
Очекивани животни век по рођењу: жене (године)		75.0	76.5	76.6	76.7	76.6	76.8

Тржиште рада	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Стопа економске активности (20-64): удео становништва од 20-64 године старости које је економски активно (%)		:	67.3	67.0	64.7	63.7	64.1
* Стопа запослености (20-64): удео становништва од 20-64 година старости које је запослено (%)		:	55.2	57.8	54.1	51.2	49.2
Стопа запослености код мушкараца (20-64) (%)		:	65.1	67.5	63.0	59.2	56.8
Стопа запослености код жена (20-64) (%)		:	46.5	48.9	46.4	43.5	41.7
Стопа запослености код старијих радника (55-64): удео становништва од 55-64 година старости које је запослено (%)		42.1	33.5	37.6	35.4	32.8	31.4
Запосленост по главним секторима (%)							
Пољопривреда	7)	:	20.8e	25.1e	23.9be	22.3e	21.2e
Индустрија	7)	:	23.4e	19.9e	20.1 be	21.0e	21.5e
Грађевинарство	7)	:	6.1e	6.3e	5.2be	5.0e	5.3e
Услуге	7)	:	49.7e	48.6e	50.8be	51.7e	52.0e

Стопа незапослености: удео радне снаге која је незапослена (%)		13.3	18.3	13.6	16.3	19.2	23.0
Удео мушке радне снаге која је незапослена (%)		11.5	16.0	11.9	14.8	18.4	22.4
Удео женске радне снаге која је незапослена (%)		15.7	21.2	15.8	17.8	20.2	23.7
Стопа незапослености лица < 25 година старости: удео радне снаге <25 година старости која је незапослена (%)		46.4	43.7	35.2	41.6	46.2	50.9
Дугорочна стопа незапослености: удео радне снаге која је незапослена 12 месеци и дуже (%)		9.0	14.8	9.7	10.5	13.3	16.9

Социјална кохезија

	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Просечне номиналне месечне зараде и плате (у националној валути)	8)	8 691.0	38 744.0	45 674.0	44 147.0b	47 450.0	52 733.0
Индекс реалних зарада и плата (индекс номиналних зарада и плата подељен индексом потрошачких цена / хармонизованим индексом потрошачких цена) (2000=100)	8)	118.4	266.1	275.7	275.6b	277.4	277.9
* Особе које рано напуштају школовање – удео становништва од 18-24 година старости с највише средњошколским образовањем, без даљег образовања или обуке (%)		:	12.6	11.6	9.3	8.2	8.5

Животни стандард

	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Број путничких аутомобила на 1000 становника	9)	184.2	199.7	201.8	223.2	214.3	230.5
Број претплатника на услуге мобилне телефоније на 1000 становника		251.1	1 142.6	1 194.2	1 351.3	1 357.0	1 399.4

Инфраструктура

	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Густина железничке мреже (линије у функцији, на 1000 km ²)		49.2	49.2	49.2	49.3	49.3	49.3
Дужина аутопутева (у km)		370	370	465	495	495	595

Иновације и истраживање

	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Ангажовање људских ресурса (јавни расходи на образовање, у % БДП-а)		2.4	3.5	3.6	3.8	3.7	:
* Бруто домаћи расходи на истраживање и развој, у % БДП-а		:	:	0.4	0.9	0.8	:
Процент домаћинстава с приступом интернету од куће (%)		:	26.0	33.2	37.0	39.0	41.2

Животна средина

	Напомена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
* Емисије гасова са ефектом стаклене баште, CO ₂ еквивалент (тоне, 1990=100)		:	:	:	:	:	:
Енергетски интензитет привреде (kg еквивалента нафте на 1000 евра БДП-а)		:	660.7	:	:	:	:
Електрична енергија добијена из обновљивих извора, у % бруто потрошње електричне енергије		43.3	37.9	35.1	39.3	37.4	
Удео путева у унутрашњем теретном саобраћају (% тона-km)		13.8	15.9	16.3	23.6	27.8	30.5

Енергија	Напо мена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Примарна производња свих енергетских производа (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	8 797	9 441	9 487	9 876	:
Примарна производња сирове нафте (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	654	652	676	929	:
Примарна производња природног угља и лигнита (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	7 073	7 369	7 330	7 226	:
Примарна производња природног гаса (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	198	231	232	342	:
Нето увоз свих енергетских производа (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	7 260	7 477	5 046	6 320	:
Бруто потрошња енергије у земљи (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	14 996	15 620	14 657	15 093	:
Производња електричне енергије (хиљаде GWh)		31.0	37.0	37.0	38.0	38.0	:

Пољопривреда	Напо мена	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Индекс обима пољопривредне производње робе и услуга (цене произвођача, претходна година=100)		118.0	92.0e	108.0	101.0	99.4	100.9
Укупно коришћене пољопривредне површине (у хиљадама хектара)		5 077	5 053	5 055	5 057	5 052	5 056
Узгајане животиње: стока (у хиљадама грла, крај периода)	10)	1 128	1 087	1 057	1 002	938	937
Узгајане животиње: свиње (у хиљадама грла, крај периода)	10)	3 587	3 832	3 594	3 631	3 489	3 287
Узгајане животиње: овце и козе (у хиљадама грла, крај периода)	10)	1 612	1 756	1 760	1 647	1 604	1 590
Производња и употреба млека на фармама (укупно пуномасно млеко, у хиљадама тона)	11)	1 594	1 562	1 548	1 488	1 471	1 445
Производња усева: житарице (укључујући пиринач) (у хиљадама тона, пожњевено)	12)	9 001	6 212	8 833	9 111	9 280	9 066
Производња усева: шећерна репа (у хиљадама тона, пожњевено)		1 806	3 206	2 300	2 798	3 325	2 822
Производња усева: поврће (у хиљадама тона, пожњевено)		1 283	1 128	1 277	1 257	1 314	1 305

: = није расположиво

- = није применљиво

p = привремено

e = процењена вредност

b = по серијама

* = показатељ „Европа 2020“

Прихваћене ознаке платног биланса коришћене су за директне стране инвестиције. Кад је реч о директним страним инвестицијама у иностранству, знак минус значи да је инвестирање у иностранству привреде која подноси извештај премашило износ деинвестирања у датом периоду, док унос без знака значи да је деинвестирање премашило износ инвестирања. Кад је реч о директним страним инвестицијама у привреду која подноси извештај, унос без знака значи да је инвестирање у привреду која подноси извештај премашило износ деинвестирања, док знак минус значи да је деинвестирање премашило износ инвестирања. Фусноте:

- 1) Новчана маса М1 се састоји од валута у оптицају и средстава у зиро, текућим и осталим рачунима који припадају власницима новчаних биланса у обавезама банке, укључујући и новчане билансе у рачунима локалних органа власти, тј. рачуне са којих се плаћања могу вршити са било каквим ограничењима.
- 2) Новац за М1, масу М2, такође укључује и остале динарске депозите, краткорочне и дугорочне.
- 3) Новчана маса М3, поред М2, подразумева краткорочне и дугорочне девизне депозите (без такозваних замрзнутих девизних штедњи).
- 4) Годишњи просечни курс се рачуна као аритметичка средина званичног средњег курса националне валуте (динара) у односу на јединицу стране валуте која се примењује радним данима.
- 5) Индекс номиналног ефективног курса прилагођен за однос домаћег индекса потрошачких цена према пондерисаној суми индекса потрошачких цена у евро зони и САД.
- 6) Почев од 2004. године, подаци нису упоредиви с ранијим годинама будући да се од јануара 2004. примењује јединствена царинска исправа усклађена с прописима ЕУ.
- 7) 2004-2009, подаци су достављени у складу са NACE Rev. 1.1.
- 8) Од јануара 2009. Републички завод за статистику проширује покривеност јединица. Поред плата и зарада које се исплаћују запосленима код правних лица, од јануара 2009, плате и зараде које се исплаћују запосленима који раде у неакционарским предузећима су укључене у обрачун просечних плата и зарада.
- 9) Министарство унутрашњих послова је изузело возила која нису регистрована пре датог рока (1 месец).
- 10) Почев од 2006. године, референтни датум је 1. децембар (уместо 15. јануара, што је био претходни случај).
- 11) У милионима литара, укључујући кравље и овчије млеко.
- 12) Не постоји производња пиринча; тритикале укључене од 2005. године.